

ΕΛΛΗΝΟΡΡΟΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ -
ΚΡΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Ι. ΤΖΙΑΘΑΣ

Στρατηγού Περόν : 'Ο πόλεμος και ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν.—Δ. Τζιάθα : 'Η κα-
ταδικὴ τοῦ Τρόν καὶ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον.—Πολιτικὸν Δελτίον. — Πέρου
Σέλλεϋ : 'Ἐλεγείον, Νυμφικὸν τραγοῦδι (ποιήματα).—Γ. Ίσακείμ : 'Ἡ Φανα-
ριώτικη παράδοσις καὶ ὁ Ἄθανάσιος Χριστόπουλος.—'Αντιστρατήγου
Γιαννακίτσα : Τὸ καθῆκον.—Βίκτωρος Πρατάνου : Τὸ ὄπισι τῶν νυχ-
τερίδων καὶ τῶν σφεντζουδιῶν. — Ν. Καλογεροπούλου : 'Ο ζω-
γράφος Νικόλαος Καλλέργης. — Αἰμ. Μπεργάδ : Μία δι-
νομιλία μετὸν Σεζάν. — Δ. Σακελλαροπούλου : Θάνατος
καὶ Μάρω (δράμα). — 'Αντιστρατήγου Μπαίρα : Μία
ἐπιτολιὴ πρὸς τὸν σενταγματάρχην Χάουζ.—
Σεμράμιδος : 'Αγριολοῦλουδα (ποίημα).—
Σ. Σπεράντσα : 'Ο πόλεμος (ποίημα).—
Ν. Γκάριν : Μία μεγαλοφύγῃα.—Φώ-
του Γιοφύλλη : Τὰ βιβλία—Τὰ
περιοδικὰ — Τὸ θέατρον —
Ξένη Φιλολογία.—Δι-
άφορα — Εἰκόνες.

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙ ΟΔΙΚΩΝ

ΕΤΟΣ Γ΄.

Φιλολογία — Φιλοσοφία — Ἐπιστήμη — Τέχνη — Κοινωνιολογία —
Κριτική — Τεχνοκριτική.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ : Δ. ΤΖΙΑΘΑΣ

Προσωπικὸν Γραφείων

Κ. ΓΟΥΓΟΣ — Κ. ΧΑΓΙΟΣ — Χ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ — Ι. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συνδρομὴ ἔτησία ἐσωτερικοῦ δρ. 5. — Ἐξωτερικοῦ Ἴβρα Ἀγγλίας 1.

Διὰ Δήμους, Κοινότητας, Πρεσβείας, Προξενεία καὶ Τραπεζὰς ἔτησία συνδρομὴ δρ. 100, καὶ ἐμβάζονται ἐν ὀνόματι τῆς Διευθύνσεως.

Γραφεῖα Διαχειρίσεως : Σταδίου 58

ΑΓΓΕΛΙΑΙ : Ὀλόκληρος ἢ σελὶς δραχ. 200 ἐφάπαξ

1)2 » » 175 »

1)3 » » 100 »

Διὰ ἄγγλίας διαρκεῖς ἰδιαιτέραι συμφωνίαι.

Διὰ πᾶν ἀφορῶν τὴν σύνταξιν τῆς « Ἀνθρωπότητος » ἀπευθυντέον εἰς τὴν Διευθύνσιν αὐτῆς : Ὁδὸς Πανεπιστημίου, Ξενοδοχεῖον Παλλιδίου.

Διὰ πᾶν ἀφορῶν τὴν διαχείρισιν καὶ τὸ οἰκονομικὸν ἐν γένει μέγος ἀπευθυντέον : Ὁδὸς Σταδίου 58, Βιβλιοπωλεῖον Π. Χαγίου.

Π. ΧΑΓΙΟΣ : Σταδίου 58. — Τὸ φιλολογικώτερον καὶ πλουσιώτερον βιβλιοπωλεῖον, ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν Ἀθηνῶν. — Αἱ τιμαὶ τοῦ συγκαταβατικώταται. — Ἀληθοῦς ἀποθήκη τῶν χρησίμων καὶ ὀνομαστῶν βιβλίων, παλαιῶν καὶ νέων. — Ὁ ἀσφαλεστερὸς προμηθευτὴς τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων.

ΟΔΟΝΤΟΓΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Βασιλέως "ολγας 103

Ἡ τελειότερα τῆς Μακεδονικῆς Πρωτεύουσας

Θαύμα τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγκαταστάσεως

Τοῦ Ἱατροῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΥΛΑ**

Ἀριστοῦχου τῆς Ὀδοντοτρικῆς Σχολῆς τῆς Οὐάιγγτον καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῶς ὑπάρχον ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ στρατῷ.

Ν.Κ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ

Βεῖκου καὶ Ντούσα Βότσαρη

ΕΠΙΚΑΙΡΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

(ΓΚΑΙΣΤΕΜΕΚΕΡ)

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΑΡΚΑΖΩΝ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ «Ἀνθρωπότης» διὰ τοῦ παρόντος τεύχους εἰσέρχεται εἰς τὴν δευτέραν περιόδον τῆς ἐκδόσεώς της καὶ πραγματοποιεῖ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κπ' ἀρχῆς εἶχε θέσει ὡς κύριον σκοπὸν της, ἵνα τὴν δημιουργίαν Ἑλληνικοῦ περιοδικοῦ τῆς μορφῆς καὶ τῆς συνθέσεως τῆς Παρισιοῦς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κοσμῶν» περιλαμβάνοντος εἰς τὰς σελίδας του ἕλην τὴν ἐπιστημονικὴν, φιλολογικὴν, καλλιτεχνικὴν καὶ πάσαις ἄλλαις ἐνοικουρούσαις κινήσει, ἐσωτερικῆν καὶ ξένην. Τοιοῦτου περιοδικοῦ, καθολικοῦ καὶ ἐγκυκλοπαιδικοῦ, ἐν μέσῳ τόσων ἄλλων μονομερῶν καὶ ἀποκλειστικῶν, ομοιογενέως ἐστρεφέτω ἢ πατρὶς ἡμῶν, ἡ δὲ ἀνάγκη αὐτοῦ ἦτο προφανεστάτη. Ἡ «Ἀνθρωπότης» ἐπέβη ν' ἀνταποκριθῆ πλήρως εἰς τὴν τοιαύτην ἀπαιτήσιν τοῦ κοινοῦ, παρὰ τὰς ἐξαρητικὰς ὑπομεινέας ἐκδοτικὰς συνθήκας τῆς σήμερον. Ἡμεῖς καλεῖται, ὅθεν τὴν ἐνίσχυσιν τῶν φίλων αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἄλλως οὐδέποτε καὶ ἐν τῷ παρελθόντι ἐστρεφῆθη καὶ παρακαλεῖ τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς νὰ σπεύσωσι ν' ἀποστείλωσι τὰς συνδρομὰς των, καθίστασι δὲ γνωστοὺν εἰς ἐκείνους ἕξ αὐτῶν, οἵτινες τυχόν δὲν ἔλαβον ὅλα τὰ τελευταῖα τεύχη αὐτῆς, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἀποστολὴ θὰ διευκολυνθῆ ἀνελλιπέστατα, ἐνεκὰ ἀσφαλτοῦς ὁργανώσεως τῆς ὅλης ὑπηρεσίας τοῦ φιλοῦ.

ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ Π. ΤΥΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Συνελθόντες πρό τινος τῆ πρωτοβουλία καὶ ἡμετέρου δευθυνοῦ κ. Δ. Τζιάθα, οἱ διευθύνται τῶν ἐνταῦθα ἐκδόμενων περιοδικῶν, προσήρσαν εἰς τὴν σύμπηξιν συνδέσμου αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἄνω τίτλων. Τοῦ καλεσθέν Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν κ. κ. Δημ. Καλογεροπούλου διευθυντοῦ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» Ν.κ. Παπαδοπούλου τῆς «Ἀναπλασεῶν τῶν Παίδων», Γ. Σπετοπόπουλου τοῦ «Μέλλοντος» καὶ Κ. Ξενοδοροπούλου τῆς «Χαραυγῆς» καὶ Δ. Τζιάθα τῆς «Ἀνθρωπότητος» ἐξέλεξε Πρῶτος δὲ τὸν Σημιοῦλόν τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» τὸν κ. Δ. Τζιάθον, συμφωνῶντος πρὸς τὸ ἄρθρον 5 τοῦ Καταστατικοῦ, καὶ ὡς λαβόντα ἴσως τὰς ψήφους τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἔνωσις ἤδη ἐργάζεται δραστηρίως πρὸς βελτίωσιν τῶν ὄρων καὶ συνθηκῶν τοῦ Π. Τύπου.

Ο ΠΟΛΥΒΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συνεπεία μακρᾶς ὀδύνηστοτάτης νόσου ἀπέθανεν ὁ γνωστότατος δραματογράφος, κωμωδιογράφος, κρητῆς, σατυρογράφος, μυθιστοριογράφος, συγγραφεὺς φιλοσοφικῶν ἔργων καὶ δημοσιογράφος Πολυβίος Δημητράκοπουλος. Κατὰ τὴν κηδείαν του, γενομένην μεγαλοπρεπεστάτην, παραστάτατος καὶ τῆς Α. Υ τοῦ Πρίγκηπος Νικολάου ἐμίλησαν ὁ κ. Ἀνδρέας Μεταξάς ὁ κ. Δ. Τζιάθας ὁ κ. Μ. Ἀδωρίκης ὁ κ. Ροζάν καὶ ὁ κ. Μυράτ.

Λόγω πληθώρας ὑλῆς: δὲν ἠδυνήθημεν νὰ περιλάβωμεν εἰς τὸ παρὸν τεύχος μακρὰ, καὶ ἀνεπτυκτὴν βιβλιογραφίαν τῶν τελευταίων ξένων συγγραφοικῶν ἐκδόσεων, ὡς καὶ μεταφράσεις ἐκλεκτῶν λογιτεχνικῶν ἔργων κλπ. Πάντα ταῦτα θὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ ἐπόμενον τεύχος.

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Δ. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1922

ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΠΕΡΣΕΝ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

ΕΙΡΗΝΗ ΑΝΕΥ ΝΙΚΗΣ

(Δημοσιεύων κατωτέρω κατὰ μετάφρασιν μίαν μελέτην τοῦ ἀντιστρατήγου Περσέν, ἐπιλέκτου μέλους τῆς Στρατιωτικῆς Εἰκογενείας τῆς Γαλλίας, ὅστις διακρίνεται τόσον διὰ τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ὅσον καὶ διὰ τὴν εὐρείαν αὐτοῦ μόρφωσιν, πράττω τοῦτο ὅχι διὰ νὰ φέρω εἰς γνώσιν τῶν ἀναγνώστων μου τὴν θεωρίαν τοῦ κ. ἀντιστρατήγου, ὅτι εἶνε ἐπιτακτὸν οἱ λαοὶ διὰ τῆς Κοινοῦ τῶν Ἐθνῶν νὰ διακηθῶν γὰ ἀποφύγαν εἰς τὸ μέλλον τοὺς πολέμους καὶ δεῖ θὰ ἀποφασίσουν νὰ καταφύγουν ὅπως καὶ τὰ ἄτομα εἰς Διαιτητικὰ Δικαστήρια καὶ ὄχι εἰς τὰ ὄπλα.

Ἡ ἰουαία καὶ πλατωνικὴ θεωρία τοῦ κ. Περσέν θὰ μείνη ὡρεία πάντοτε, ἀλλ' ἀνεφάρμοστος ὡςτοχῶς, ἐφόσον ἡ Ἀνθρωπότης τρικιμίζεται εἰς τοὺς σκοπέλους τοῦ ὕλισμοῦ, τοῦ ἐγκληματικοῦ ὕλισμοῦ.

Δὲν δημοσιεύω πρὸς τούτους τὴν μελέτην τοῦ κ. Περσέν διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀνάλυσιν περὶ τῶν ἀπροσέπτων τῆς Στρατιωτικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης.

Δημοσιεύω μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ μέρος αὐτῆς εἰς τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἦταν τοῦ Γερμανικοῦ κολοσσοῦ καὶ ἐξηγεῖ αὐτήν.

Ἐὰς ἀναγνώσων τούτην μετὰ περιστοχῆς οἱ ἀναγνώσται μου. Πολλὰ ἔχον νὰ ἐσεληθῶν οἱ Ἕλληνες ἐκ τινῶν χωρίων τῆς μελέτης αὐτῆς.

Μακρὰν τοῦ νὰ νομισθῶ θρασυτής καὶ ὑποστηρικτῆς τῆς πλεοναξίας πολιτικῆς τῶν μεταναστερικῶν κυβερνήσεων, μακρὰν τοῦ νὰ θελήσω νὰ συγκαλέσω τὰ τερατώδη σφάλματα γνωστῶν προσώπων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, καὶ χωρεῖς νὰ θέλω νὰ ἀδιαφορήσω πρὸς τὴν δικαιολογημένην ἀπογοήτευσιν τοῦ λαοῦ μας, αἰσθάνομαι ἐπιτακτικῶν καθήκον νὰ εἶπω πρὸς αὐτόν, ὅτι ὁ κριώτερος συντελεστῆς τῆς νίκης θὰ εἶνε ἡ παράταξις τῆς ἀντοχῆς μας, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐισλυθῶσι τὰ χρυσαῖα ἔθνη τῶν φίλων μας Γάλλων. Καὶ νὰ εἶπω κατὰ ἀίτησιν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τῆς κατωτέρω μελέτης ὅτι ἡ ἀξία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὰ πολλαπλὰ αὐτοῦ προτερήματα θὰ διαλαληθῶσιν καὶ θὰ ἐπιβληθῶν καὶ ὡς χρησιμοῦσων ὡς παράδειγμα ἐπὶ πλείοτερον διὰ τῆς ἀνεξαρτητοῦ ἐπιμονῆς μας ἐπέναντι τῆς ἐξαντλητικῆς πολιτικῆς τῶν Ἰσχυρῶν.

Δ. Τζιάθας

Ι. Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

Είνα παραδεγμένον εις την πολιτισμένον κόσμον, όπως δύο άτομα της αληθούς εθνικότητας έχοντα διαφοράν τινα, θέλωσι να προστρέξωσιν εις τα δικαιοδικία ή εις αὐτοδικία.

Τὸ ἀντίθετον στήθαισι εις τοὺς λαούς. Κρίνονται καλλίτερον, ἐκεῖ καὶ οἵτινες, ὅπως κινούσασιν τὰς διαφοράς των, προτιμῶσι να ἔλθωσι μᾶλλον εις χεῖρας παρὰ να προστρέξωσιν εις τὴν δικαιοδικίαν. Ἡ προσφυγή εις τὴν ἐνοπλίον δύναμιν θεωρεῖται εὐγενεστέρα. Δὲ λέγμεν αὐτὴν εὐγενέες στρατιωτικὴν ἐπαγγελίαν.

Προτιμῶσιν τὴν χρῆσιν τῆς ἀγρίας δυνάμεως εις τὸ ἄστυ, τὴν τιμῶσιν εις τοὺς λαούς. Βαρβαρότης, ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, ἰδέξα ἐν τῇ δευτέρῃ.

Ἐν τῇ ἀντιθέσει ταύτῃ — παραδοξότης τοῦ κώδικος τῆς τιμῆς — προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μίαν μόνον χωρεῖ ἐξηγήσις. οὕτω ἐγένετο ἀπάντοτε ὅτι ἡ παραδοξότης ἐδασκεῖ ἐπὶ τῷ πνευματικῷ τυραννικῷ ἐπικρατήσῃ.

Ἡ μεγάλη ἀπορροή τοῦ Ηροδότου Οὐίλσονος ἐφ' ὅλων τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀντιπροσωπεύει μίαν ἔθνος, οὗ ὁ ἐγκέφαλος δὲν ἠλλοιώθη ὑπὸ τῆς παραδόσεως.

Ἄλλως τε, πῶς στηρίζεται ἡ εὐνοία ἢ ἀπολαμπάνει παρὰ τῶν λαῶν, ἢ χρῆσις τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων, ὡς μέσον διακλινοσέως τῶν διαφορῶν αἵτινες παρουσιάζονται μεταξὺ τῶν λαῶν; Μόνον ἐπὶ τῆς προναταλήμεως οὐ ἢ Νίκη προσχωρεῖ πάντοτε εις τοὺς γεναιότερους. Λοιπὸν οὐδὲν τούτου ἐπισφαλέστερον.

Ἀναμφιβόλως, τὸ θάρρος τοῦ στρατιώτου ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν εις τὴν διεξαγωγὴν τῶν μαχῶν. Ἐάν μόνον ἡ ἐπίδρασις αὕτη ἐνήργει, ὁ πόλεμος θὰ ἦτο ἐν μέσσοις ἐκλογῆς, ἐν ἀλύχῃ ἀποδεκτόν. Ὅντως, τὸ θάρρος εἶνα προσόν ἐκτιμήσεως δ' αὖ τὴν ζωὴν τῶν λαῶν, κίον ἐν εἰρήνῃ ὅσον καὶ ἐν πολέμῳ. Τὸ μέλλον λοιπὸν θὰ εἶνε διὰ τοὺς γεναιότερους λαούς. Οὕτω οὐδὲν ἠθέλει εἶσθαι ἀντίθετον εις τὴν ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης.

Ἄλλὰ, ἡ διεξαγωγή τῶν μαχῶν ἐξαρτᾶται ἀκόμη καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων αἰτιῶν.

Ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γνώσεων τῶν ἀρχηγῶν, ἐκ τῆς στρατηγικῆς καὶ τῆς τακτικῆς αὐτῶν. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βολιστικῆς, τῆς ὀχυρωτικῆς καὶ ὅλων τῶν κλάδων τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, ἧς καὶ γνώσεις οὐδεμίαν ἔχουσι χρησιμότητα ἐν εἰρήνῃ.

Ἡ διεξαγωγή τῶν μαχῶν ἐξαρτᾶται ἔως τῶρα ἐκ τῆς τύχης. Ἡ τύχη τῶν ὅπλων εἶνα ἰδιότροπος. Εὐνοεῖ ἐνίοτε τοὺς ὀλιγώτερον ἱκανούς. Ἐπὶ τῶν πολέμων οἱ λαοὶ πίκταν μετὰ τὴν ὑπαρξὴν των ἐν εἶδος κωφότητι ἢ γράμματι.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων βρῖσκει, πραγματικῶς, τοιοῦτων παραδειγματικῶν, ἐνθα συμβῆν τι φαινομενικῶς ἀνάξιον προσοχῆς, μεταβιβάζει τὴν Νίκην ἀπὸ τοῦ ἐν στρατόπεδον εις τὸ ἔτερον. λάθος τῆ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν διαταγῆς ἐν βίᾳ γραφείσης ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. σύγχυσις προσερχομένη ἐκ τῆς συνωνυμίας δύο χωρῶν, στιγμῆ ἀποπαρομένης ἀρχηγῶν τινος, βραδεία ἀφιξίς ἐκσχίσσεως ἀντιθέτως, εἶδησις ἀπροσδοκίτου πληροφορίας.

Ἄς ἀπαλλαγῶμεν λοιπὸν, μὰ καὶ καλή, ἐκ τῆς τυραννίας τῶν παραδόσεων. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν πίσῃ ἐλευθερία πνεύματι, τὰ γεγονότα, ἃ ἐκληροδοτήσαμεν ἐκ τῆς ἱστορίας. Λογικευθῶμεν ὡς ἄνδρες τῆς ἐπιστήμης, χωρὶς να στηρίζομεν ἐκ τῶν προτέρων συμπερασματα εις ἃ θελομεν να καταλήξωμεν. Θὰ ὑποχρεωθῶμεν ν' ἀγνωρίσωμεν ὅτι ἐπὶ ὀλεκλήρους αἰῶνας ἡ ἀνθρωπότης ἔβηθεν ἐπὶ στρεβλῆς ὁδοῦ.

Ὁ πόλεμος δὲν εἶνε μόνον μέσον καταστροφῆς, βάρβαρον, σκληρὸν, ἀπάνθρωπον. Εἶνα μέσον ἠλίθιον να κανονίζωμεν, οὕτω αἱ διαφοραὶ αἵτινες δύνανται να παρουσιάζονται ἐκάστοτε εις τοὺς λαούς.

II ΑΙ ΤΥΧΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

α.) Τὴν 16 Ἰουνίου 1815, κατὰ τὴν μάχην τοῦ Αἰνύ, ὁ Ναπολέων ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἀρσενέ Ντι Ἐρλόν διαταγὴν ἐγγραφον δι' ἧς προσεκάλεσε αὐτὸν να μεταγάγη τὸ 1ον Σῶμα Στρατοῦ ἐπὶ τῷ ὑψόμεντος τοῦ Ἄγ. Ἀμάν, ἀφ' ὅπου ὑπελόγησε να διαθέσῃ βραδύτερον, τοῦτε εις ἐπίθεσιν τῶν νῶτων τῆς Πρωσικῆς Στρατιᾶς. Ἡ διαταγὴ ἐγράφη διὰ μολιθδοκονδύλου ἐπὶ φύλλον χαρτου, ὅπερ ὁ κωμιστής συνέθλιψε εις τὰς χεῖρας του. Ἀντὶ λοιπὸν, ν' ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ὁ Ἀρσενέ Ντι Ἐρλόν ἀνέγνωσε εἰς τὸ ὑψος. Κατὰ συνέπειαν ἔλαβε διεθῆναι ἐπὶ σημείου ἐξ οὗ δὲν ἠδύνατο να προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν, ὅφ' οὗς ὄρατος προέβλεψεν ὁ Αἰτοκράτωρ.

Ἄν δὲν ἐπῆρχετο ἡ πλάνη αὕτη τῆς ἀναγνώσεως ἡ Γερμανικὴ Στρατιὰ θὰ κατεστρέφετο τὴν 16 καὶ τὴν μεθεπομένην δὲν ὑφίστατο μάχη τοῦ Βατερλώ.

Ἰδού, ἐπὶ πάλιν σημείον στηρίζεται ὁ πόλεμος. β.) Τὴν μεθεπομένην, 18 Ἰουνίου, ὁ Γερουσιὸν ἔλαβε παρὰ τοῦ Σοῦλτ σημείωμα δι' οὗ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἡ μάχη ἐνεπλάκη πρὸ τοῦ δάσεως τοῦ Σπᾶν, καὶ τὸν διέτασε να συνδεθῇ μετὰ τὸ δεξιὸν τῆς στρατιᾶς του. Ὁ Γερουσιὸν ἀντὶ ν' ἀναγνώσῃ «ἐνεπλάκη» ἀνέγνωσε, καθὼς καὶ τὸ ἐπτελεῖον του — ὅτι ἡ μάχη «ἐκερδήθη».

Ἡ πεπληνημένη αὕτη ἀνάγνωσις ἀφήρει ἐκ τῆς διαταγῆς τοῦ να συνδεθῇ πᾶν ὅ,τι ἐνεῖχε τὸ ἐπέλεον. Ὁ Γερουσιὸν δὲν ἐφθάσεν εις τὸ Βατερλώ κατηγγέλθη ἐπὶ προδοσίᾳ.

γ.) Κατὰ τὸ 1914 ἄνευ τῆς εὐτυχῆς συμπτώσεως, ἧτις ἐπέτρεψεν εις ἐν Γαλ. ἀεροπλάνον να σημειώσῃ εις τὸν Στρατηγὸν Γκαλλιανὸν, τὴν 3 Σεπτεμβρίου, ὅτι ὁ Στρατηγὸς Κλουκ ἀνεπέτυχθη μετὰ τὴν ἀνατελικομεσημβρινὴν, ἄνευ ἐπίσης τῆς εὐτυχῆς συμπτώσεως ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδὲν Γερμανικὸν ἀεροπλάνον ὑψώθη, ἢ στρατιὰ τοῦ Στρατηγῶν Μακουρῶν, οὗ τὴν ὑπαρξὴν ἠγνόει ὁ ἐχθρὸς, ὁ Στρατηγὸς Γκαλλιανὸν δὲν θὰ ἠδύνατο να οἴσῃ τὴν στρατιὰν τοῦ τελευταίου τούτου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρῆς τοῦ Στρατηγῶν Βον Κλουκ, καὶ δὲν θὰ ἐλάμβανε χάρακα ἢ μάχη τοῦ Μάρνη.

δ.) Ἐν τῇ «Ἐβδομαδιαίᾳ ἐπιθεωρήσει» τῆς 28 Δεκεμβρίου 1918 ὁ στρατηγὸς Σερὸλ ἔγραψεν.

Τὴν 21 Μαρτίου 1918 ὁ αἰρηθιασμοὺς ὑπῆρθε τοσμερὸς. Τὴν 22, ὁ ἐχθρὸς ἐφθάσεν εις τὴν Σόμμη, τὴν 26, εὐρίσκειται εἰς Μοντεντιέ. Ἄνομα σχεδὸν 60 χιλιομέτρων ἔμενε χάρακα, μεταξὺ τῶν Βρετανῶν

νικών στρατευμάτων, άτινα άπεσύροντο προς τὰ Νοτιοδυτικά και τών Γαλλικών ενισχύσεων λοχομένον εκ μεσημβρίας.

Εάν την 18, ο έχθρός διέθετεν όγκον Ιππικού υπό του Μορτεντιέ θά κατελάμβανε την Αμιένη και κατόπιν την Αμπεβίλ· θά διέκοπτεν ούτω τας δύο ήμων οδούς συγκοινωνίας μετά των Άγγλων και ήσυχάζε τόν αποχωρισμόν μετά των συμμάχων μας.

Αι όκτώ μεραρχίαι του γερμανικού Ιππικού είχαν εύτυχώς μείνει εις Ρωσίαν.

Συνέβη άκριβώς τό αντίθετον μέ τό ιδιόν μας Ιππικόν, όπερ μεταφρεθέν εν σπουδή θά του σόδηγοδόρου και κατόπιν εφίππως, εφριφθη εις την κατωγίδα, και άπετέλεσεν εις τας χείρας των Άγγλων εν οταχείον της σωτηρίας μας.

Ούτω μετά την ειρήνην του Μπρίστ. Λιτόβσκ, εάν ο έχθρός έρχε την ιδέα, κατχειτέαν πάντα, εκ των προτέρων νά πέμψη επί του δυτικού μετώπου μερικάς μεραρχίας Ιππικού, εις άντικατάστασιν Ισαριθμών μεραρχιών πεζικού, ο πόλεμος θά έπαραιτοίτο πιθανώς έξ μίνας πρότερον, και προς όφελος της Γερμανίας.

ε.) Την 14 Ιανουαρίου 1918, προς την έσπέραν, άπόσπασμα εκ πέντε γενναίων, ών ή «Πλουστρασιόν» του Αύγουστου, είχε τας εικόνας και άφηγείτο την τόλμην του, έξετέλεσε κατόρθωια επί των Γερμανικών γερμαίων, εν τη Καμπανία έξ ου συνέλιθε 27 αιχμαλώτους. Οί τελευταίοι αύτοι επιθυμούντες ν' άπαλλαχθώσι των δεινών τοι πολέμου, άπεκάλυψαν τό σχέδιον του πολέμου όρισθέν διά την έπαύριον· δηλ. τόν άντικειμενικόν σκοπόν της γερμανικής επιδέσεως ώραν της έναρξεως της προπαρασκευής διά του πυροβολικού και της ύδραν της έξόδου του πεζικού εκ των χαρακωμάτων.

Λαβών γνώσιν των διαθέσεων των, ο στρατηγός Γκουρλώ άνέστειλε ρατά συνέπειαν τας βδικάς του προθέσεις. Οί Γερμανοί οίτινες έστηρίζοντο εις τόν αϊφνιδιασμόν, προς τόν έχθρόν των, εύρέθησαν αυτοίφοδοι εν αϊφνιδιασμό. Η έφοδος των συνετρίβη και αι άπόλοιζι των ύπήρξαν τοιαύται ώστε μετά τρεις ήμέρας ο Στρατηγός Γκουρλώ ήδυνήθη ν' αναλάβη την έπιθεσιν εκείνην ήτις γενικευθείσα έφ' όλου του μετώπου ώδήγησεν άπό έπιτυχίας εις έπιτυχίαν εις τας μέας θέσεις της μάχης. Τούτο ή δεύτερα μάχη του Μάργη.

Ούτως, άνευ της πρωτοβουλίας κατωτέρου άρχηγού, άνευ της προδοσίας μερικων αιχμαλώτων γερμανών, όπαδών της ειρήνης αντί πάσης θυσίας, ο έχθρός θά κατέφθανε πιθανώς εις Παρισίους. Θά ήλλαζεν ή όχης του κόσμου.

στ.) Την 4 Οκτωβρίου 1918, εις στιγμήν άησυχίας προξελήθεισης είτε εκ της έλλείψεως πολεμοφοδίων, είτε εκ της στάσεως των στρατευμάτων, ο Λοιδενдорφ ειδοποιεί τό Βερολίνον ότι αν δεν γίνη άνακαωγή εντός όκτώ ήμερών ήτο χαμένος. Συνεκληθή άμέσως τό κοινοβούλιον. Ποιαίτη έπήλθεν σύγχυσις ώστε ή Κυβέρνησις ήθελε δεχθή άδουσίποτε όρους της ειρήνης.

Μετά όκτώ ήμέρας ή γερμανική ύποχώρησις έξετελείτο εν καλή τάξει. Ο Λοιδενдорφ έλυπήθη διά την πρότασιν του ήτο βίμως πολύ άσφα. Η ιδέα ότι θά επαναλαμβάνετο ή πάλη έξώργισε τόν λαόν και τούς στρατιώτας. Τούτο ύπήρξεν ή σπύθα ή θέτησεν τό πύξ εις την κυρίδα. Η επικήστιασις δεν έβράδυνε νά έκτραγή.

Ίδού αι λεπτομέρειαι αίτινες προηγήθησαν εις την «Ηχώ των Παρισίων» της 1 Δεκεμβρίου 1918 και εις την «Χώραν» της 29 ιδίου, ενθα εκτίθενται όναφορικώς υπό του Μαρκίου Μπαρρές και του Μαρκου Έρρίκου οίτινες διέμεινν ο πρώτος εις τό Μέρτ, ο δεύτερος εις την Ολλανδιάν εν έπαρτη μετά της Γερμανίας, άφ' έσου ήδυνήθησαν νά πληροφορωθώται.

Ηδη εν τας έφημερίαις της 30 Οκτωβρίου, έδημοσιεύετο τηλεγράφημα εκ Βέρνης έχον ούτω.

«Δι' εϊδένα ειπε πλέον μυστήριον σήμεραν ότι ή αίτησις της ανακαωχής, έγέγετο υπό της Γερμανίας επί τη έπιμόνω μεσολαθήσε· αύτω ζαίτοι του Λοιδενдорφ. «Ο Στρατηγός εύρίσκειτο εις την μεγαλητέραν νευρικήν έντασιν κατόπιν επανήλθε».

Ούτω, ήρκεσεν ή επί τινος ήμέρας λιποψυχία ενός και μόνου άνθρώπου, όπως θέση τέρμα εις πόλεμον κατά τόν όποϊον αλληλοφονείοντο τεσσαράκοντα εκατομμύρια ανθρώπων ύπόρξεων.

ζ.) Υπάρχει εν Γαλλία μέγας αριθμός χωρών έχουσών την άδραν όνομασίαν π.χ.

125 φέρουσι τό όνομα του Άγ. Γερμανού.

168 φέρουσι τό όνομα του Άγ. Ιωάννου.

227 φέρουσι τό όνομα του Άγ. Μαρτίνου.

Μόνον εις τό διαμέρισμα του Κάτω- Σηκουάνα, όπερ δύναται νά γίνη θέατρον επιχειρήσεων στρατίας ύπάρχουσι δέκα τόποι έχοντες τό όνομα του Άγ. Μαρτίνου. Ας υποθέσωμεν ότι κατά την διεξαγωγήν μάχης, ο Διοικητής της Στρατίας άποφασίζει ν' άποστείλη εις τινα εκ των τόπων τούτων εν Σώμα Στρατού προς ενίσχισιν ή μίαν έφοδύπομπήν πολεμοφοδίων, και εν τη γραπτή διαταγή παραμελεείται ή ένδειξις περι ποίου πρόκειται Άγ. Μαρτίνου. Η μάχη δύναται ν' άπωλεσθή μόνον εκ της λήθης ταύτης.

Δέν ειπε παραφροσύνη νά παίζεται ούτω ή τύχη των λαών, εις έν είδος κυβείας.

Ο πόλεμος, επαναλαμβάνω, ειπε τό ειδεχδέστερον μέσον· ειπε μέσαν δλακώδες νά κοινωζώνται κατ' άτόν τρόπον άτόν αι διαφοραι των λαών. Δέν ν' αναζητήσωμεν έτερον μέσον.

Τό μέσον τούτο, ειπε, άχρις ου εύρεθή καλλίτερον ή Κοινωνία των Έθνών, θεσμοθεσία ής ο Πρόεδρος Ουίλσον έθεσεν τας βάσεις, εις σειράν άγγελμάτων, ένθα αι σκέψεις του επεθεβαιώνται μετά διανυγείας και έξ ών απορρίπτεται πύν άδέμιτεν ένδιαφέρον.

Ι Ι Ι ΕΙΡΗΝΗ ΑΝΕΥ ΝΙΚΗΣ

Ο Πρόεδρος Ουίλσον, εν τω διαγγέλματι αύτου της 20 Δεκεμβρίου 1918, ειπεν ότι επεθύμει ειρήνην άνευ νίκης. Διά τούτου δέν ήγνόε ειρήνην άντι πάσης θυσίας! άλλ' ειρήνην, ής οι όροι νά ώσιν άνεξάρτητοι της τύχης των μαχών.

Αι λέξεις «ειρήνη άνευ νίκης» δέν κατενοήθησαν εν γενει, εν Γαλλία. Έδωσαν λαβήν εις ζωηράς διαμαρτυρίας.

«Επιθυμούμεν νίκην διά των όπλων, άπήνησαν. Την θέλομεν παταγώδη, διότι πρέπει νά καταρριφθή ο γερμανικός μιλιταρισμός»

Υπήρξε, πράγματι, εν τη ιστορία, παράδειγμα μεγαλειότερας συν-

τριβής της στρατιωτικής δυνάμεως κράτους, ως η συντριβή της Πρωσίας, μετά την μάχην της Ίένας.

Η ειρήνη του Τίλοτ περιώρισε την Πρωσίαν σχεδόν κατά τὸ ἥμισυ.

Εἶχε δὲ ἐπιβάλλει ἐπὶ πολλά ἔτη τὴν κατοχὴν ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, τῶν ἐδαφῶν ἅτινα εἶχον ἐναπομείνει, ἠλάττωσαν τὴν δυνάμιν τοῦ στρατοῦ εἰς 42,000 ἄνδρας.

Παρὰ τὴν σθεναρὰν ἐναντίωσιν, τοῦ στρατιωτικοῦ κόσμου, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἔκρινε τότε ἐκκλησίαν εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς στρατηγοῦ ὑπὸ ἐπαναστατικῷ πνεύματος ἐμφρουμένου, τοῦ στρατηγοῦ Σαρνό, ὅστις ὡς συνταγματάρχης δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν διοίκησιν ἐφῆς οὐντάγματος, διότι ἦτο βάναιτος. Ὁ Σαρνό κατέταξε ὑπὸ τὰς σημαίας, ἐντὸς ὀλίγων μόνον μηνῶν ὄλους τοὺς ῥομαλέους ἰσθδας ἡλικίας 20-40 ἐτῶν. Μετὰ πέντε ἔτη ἡ Πρωσία εἶχε 270,000 γεγυμνασμένους στρατιώτας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνίκησε τὸν Ναπολέοντα εἰς Λειψίαν. Εἰς τὰ 1870 ἐνίκηθημεν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὸσον ὥσον ἦτο ἀρκετὸν δι' ἑν ἔθνος. Μετὰ πέντε ἔτη ἡ Γαλλικὴ στρατιὰ χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν εἶχον ἕκτοτε ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ πολεμήσῃ. Εἶχομεν τὸ τηλεβόλον τοῦ Ρεφύ κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ Πρωσσικοῦ τηλεβόλου, θεωρουμένου τότε ὡς τοῦ κυριωτέρου καύσιοντος τῆς Γερμανικῆς νίκης.

Ἐκκληκτος ἐκ τῆς ταχύτητος τῆς ἀνορθώσεώς μας, ἡ Γερμανία μιστενόησε διότι δὲν μᾶς συνέτριψε περισσότερον.

Ἐάν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ νέα μας δημοκρατία, ὑποβλεπομένη ἀκόμη ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῶν Εὐρωπαϊκῶν μοναρχιῶν, δὲν ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἀπομεινωμένην, εἴαν ἐτίθλια νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἄνευ συμμαχιῶν θὰ ἠδιψάμεθα ἴσως νὰ ἐπανακτήσωμεν τὴν Ἀλσατίαν - Λωρραίνην. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνταπόδοσιν εἰ Γερμανοὶ θὰ προπαρενοκεύαζον νέον πόλεμον. Τὸ ζήτημα τῆς Ἀλσατίας - Λωρραίνης θὰ διαδιώκε τὴν ἀπὸ τῆς τῶν δύο λαῶν μὲ ἀπειλὴν πολέμου διαρκῆ κατ' αὐτὰ τὰ πάντα ἔτη.

Βλέπων ὅτι αἱ λέξεις «εἰρήνη ἄνευ νίκης» ἀπῆρταν, ὁ Πρόεδρος Οὐίλσον ἔπαισε πλέον νὰ τὰς προφέρῃ. Ἀλλὰ ἐν τῷ διαγγέλματί του τῆς 11 Νοεμβρίου 1918 ἐξέφρασε τὴν ἰδίαν ἔλπίαν μὲ ἄλλας λέξεις.

Ἡ Νίκη διὰ τῶν ὅπλων εἶπε, εἶνε μία ἐπιτυχία πρόσκαιρος. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως εἶνε αἰώνια, ὅταν διὰ μᾶς νίκης ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκτίμησις τοῦ κόσμου.

Ἡ νίκη τῆς Ίένας ὑπῆρξε μία πρόσκαιρος ἐπιτυχία. Ἡ συνθήκη τοῦ Τίλοτ δὲν ἐξησφάλισε τὴν εἰρήνην παρὰ διὰ πέντε ἔτη.

Ἡ Συνθήκη τῆς Φραγκφούρτης τὴν ἐξησφάλισε ἐπὶ σφοδρὰ τρία ἔτη· ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ τὴν ἐξασφάλισῃ μόνον διὰ πέντε ἔτη.

Ὅσακις μίαν νίκην διὰ τῶν ὅπλων ἐπακολουθεῖ μία εἰρήνη διαρκῆς, εἶνε διότι ὁ ἠττημένος ἀναγνωρίζων τὰ ἀδικὰ του ὑπετάχθη ἐθελουσίως εἰς τοὺς ὅρους τοῦ νικητοῦ· εἶνε διότι ἀπληροῖται τὰς ἀπαιτήσεις αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον, τὸν πόλεμον, εἶνε διότι εὖρος προσημώτερον νὰ τὰς ἀπαρνηθῇ. Ἡ ἀνάγκη, ἡ συντριβή, ἡ ταπείνωσις τοῦ ἠττημένου δὲν ἐγέννησαν παρὰ μνησικακίαν, ἀφορμὰς νέων πολέμων.

Ἡ Γερμανία ὑπετάχθη ἐάν πιστεύσωμεν τὰς ἐπιμένους δηλώσεις οὐτινες ἔγιναν πρὸς δημοσιογράφον εἰς Βέρνην, ὑπὸ τοῦ κ. Λάνσ-

μπεργκ, μέλους τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιτρόπου τοῦ λαοῦ.

«Σὰς βραβυῖ ἐπὶ τῆς σκέψεως μᾶς ἀνταπεδοτέως δὲν θὰ μᾶς εἶδῃ ποτε. Ὁ Λαὸς τῆς Ἀλσατίας - Λωρραίνης μᾶς εἶνε ξένος κατόπιν τῶν λαθῶν καὶ τῆς ἐπαρτάου πολιτικῆς τοῦ παλαιοῦ βασιλείου. Ἐχει χαθῆ παντελῶς δ' αὖ τὴν Κερμανία. Αἰσθανόμεθα βραδὴν πόσον, ἀλλὰ ὑποκύντομεν εἰς τὰ πράγματα.

Ἡ Νίκη καθὼς τὴν εἶπαν ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡμερέμων Πολιτικῶν κ. Οὐίλσον εἰς τὴν φράσιν ἡ ὁποία ἔδοξε λαβὴν εἰς τὸς συζητήσεις, δὲν ἦτο ἡ ἀσφάλεια ὄρων εἰρήνης ἀρεστῶν καὶ ἐπιεικῶν, ἀλλὰ ἡ τελικὴ καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ καταστροφὴ ἡ ὁποία θὰ ἐπέτρεπε νὰ καθῆτο ὁδοὶ ἀντιθέτως εἰ ὄροι τῆς εἰρήνης.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ, ἡ δὲ ἡ ἐπιμένον καλύτερον ἢ καταστροφὴ τῶν ὀργαζομένων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ - εἶνε ἡ κυριωτέξια ἢ ἄλλων τῶν κανονισμῶν καὶ συγγραμμάτων τῆς στρατιωτικῆς τέχνης - χαρακτηρίζεται διὰ τῶν γεγονότων ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀποσύρεται ἐν ἀταξίᾳ, αἱ μονάδες του ἐξαρθροῦνται. (διαμελίζονται), αἱ δὲ νικητρία δυνάμεις καταδιώκουν αὐτὸν κατὰ πόδας.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τὸ ὁποῖον πάντοτε ἀναζητοῦσαν εἰ ἄνθρωποι τοῦ πολέμου, ἔλουν τῶν καιρῶν καὶ χωρῶν, εἰ Γερμανοὶ τὸ ἐπέτυχον σχεδὸν καθολικηρίαν εἰς τὴν καταδίωξιν ἧτις ἐπικολούθησε τὴν μάχην τοῦ Σαρλονά. Ἐπῆρξε δι' αὐτοὺς μία νίκη λαμπρά. Ἡ καταδίωξις αὐτὴ διήρκεσεν εἰκοσὶν ἡμέρας καὶ ἐπροχματοποιήθη κατὰ μέσον ὄρον μὲ 20 χιλιόμετρα καθ' ἡμέραν. Πάλαι ἀπὸ τὰς μονάδας μας διεσκορπίσθησαν, ἔχυσαν τοὺς ἀρχηγούς των καὶ δὲν ἀνευρέθησαν παρὰ πολὺ ἀργότερον. Ἡ θέσις ἀπεκαταστάθη παρ' ἡμῶν διὰ τῆς νίκης τοῦ Μάρνη. Ἡ νίκη αὕτη ἀνυμφρόβως ὑπῆρξεν ὀλιγωτέρον παταγώδης τῆς τοῦ Σαρλονά. Ἡ καταδίωξις ἀσθητῶς βραδύτερα ὑπῆρξεν ἐν τούτοις ἀλιγώτερον μακρὰ, τῶν Γερμανῶν οὐκωθέντων εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ Αἰσῶν. Ἀλλὰ τὸ Παρίσι ἐσώθη.

Ἄνευ τῆς εἰτυχεῦς μεσολαθήσεως τοῦ στρατηγοῦ Γκαλιεῖ, ἄνευ τῆς ἐξόχου ἀπειθίας τοῦ στρατηγοῦ Σαρλόγ ὅστις ἠρηθή νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Βορτέν, ἀπειθείας τὴν ὁποίαν ἀργότερον ἐπεδοκίμασεν ὁ στρατάρχης Ζύφφ, ἄνευ μᾶς πληθύς προσηματικῶν, ὅν ἡ περιγραφή θὰ ἦτο μακρὸν νὰ ἐκτεθῇ ἐνταῦθα, ὁ πόλεμος θὰ ἐταλείωνε ἐντὸς μηνός. Ἡ Γαλλία θὰ ἦτο χαμένη. Οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ 1914 ἐπετεύχθησαν εἴτε παρὰ τῶν Γερμανῶν εἴτε παρ' ἡμῶν ἀποτελέσματα παρόμοια πρὸς τὰ τοῦ Μάρνη καὶ ἀκόμη ἀλιγώτερον πρὸς τὰ τοῦ Σαρλονά.

Ἡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΤΟΥ 1918 ΕΠΙΘΕΣΙΣ

Μολοντί εὐρισκόμεθα εἰς τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1918 εἰ Γερμανοὶ ἴσαν ἀκόμη νικηταί. Κατέχον τὸ Βέλγιον καὶ τὰ νήτια διαμεσοματῶ τῆς Γαλλίας, τὰ ὁποῖα ἠθέλον νὰ προσαρτήσωσιν. Ἡ γραμμὴ τῶν χαρακωμάτων ἐκτεταμένη ἀπὸ τῆς βορείας θαλάσσης μέχρι τῆς Ἑλβετίας, γραμμὴ πρὸ τῆς ὁποίας ἀντέστημεν ἐπὶ πρῶτα καὶ πλέον ἔτη δὲν ἦτο παρὸς τὸ κατὰ τὸ Πενήγεομανικὸν σχέδιον, ἀπεκάλουν ὡς αὐτὸς τῆς Γερμανικῆς Αἰστοκρατίας. Ὅπισθεν τῆς γραμμῆς ταύτης οἱ Γερμανοὶ ἐθεώρουν ἐπιτυχῶς ὡς ἐν τῷ εἰκῶ των. Ἐξερκαλλεῖ-

αντο τὸ ἔδαφος καὶ ὑπο-ἔδαφος τῶν κυριευθεισῶν χωρῶν. Ἦτο σχεδὸν ἡ προσάρτησις. Δὲν ὑπελείπετο πλῆρον εἰς τοὺς Γερμανοὺς διὰ τὰς τελειώσεως τὸν πόλεμον παρὰ τὰ εἰσελθόντων εἰς Παρισίους καὶ ἐκεῖ νὰ ὑπαγορεύωσι τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Ἄλλ' ἡ ἐπανύστασις ὑπέβρασε ἐν Γερμανίᾳ. Εἰς ἓνα φυλλάδιον δημοσιευθὲν (κυκλοφορήσαν) κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1918, εὗρον πανμοιότιπεν μᾶς προκηρύξεως, ἥτις διανεμήθη κατὰ τὸ 1917 καὶ ἡ ὁποία περιεῖχε ἐκκλησίαν πρὸς ἐκανάστασιν.

Ἦδη εἰς τὰς 7 Σεπτεμβρίου 1915, ὁ Κάιζερ ἤναγκάσθη ν' ἀπειθύνῃ πρὸς τοὺς ἀξιοματιχοὺς τοῦ ναυτικοῦ μυστηρίων διαταγὴν διατάσεων αὐτοῖς νὰ δεικνύονται εὐμενεῖς πρὸς τὰ πληρώματα διὰ τὰ ἀποφειγνόμενα ἐπικίνδυνα ἐπιπέδοι. Ἐκεῖ νῦν ἐτυφελίσθησαν κατὰ τὸ 1916 διακόσιοι δὲ τῷ 1917 κατόπιν στάσεως ἡ ὁποία ἐσοχίσε τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀξιοματιχοῦ.

Ἡ γνώσις τούτων τῶν συμβάντων προστιθεμένη εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ δόκτορος Μουελάν καὶ εἰς τὰς τοῦ ἀρχηγικοῦ Λιχνόβσκυ περὶ περιορισμοῦ τῶν τροφίμων καὶ τέλος εἰς τὴν ματαίαν ἀναμονὴν μὴ νίκης, τὴν ὁποίαν καθ' ἐκείστην τοῦ ὑπέσχοντο διὰ τὴν ἐπομένην εἶχε δημιουργήσῃ εἰς τὸν λαὸν πνεῦμα ἀνήσυχον. Ἡ Αἰτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ τελειώσῃ. Τότε ἀπεφασίσθη ἡ μεγάλη Γερμανικὴ ἐπίθεσις τῆς ἀνοιξέως τοῦ 1918.

Οἱ Γερμανοὶ ἐπετέθησαν τρεῖς φορές, τὴν 21 Μαρτίου, τὴν 27 Μαΐου καὶ τὴν 15 Ἰουλίου. Αἱ δύο πρῶται ἐφοδοὶ οὐδὲν ἄλλο ἀποτελοματέφερον ἀπὸ τοῦ νὰ διανοιξώσιν εἰς τὸ μέτωπόν μας δύο κωπύλας, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων ὁ ἐχθρὸς ἠνικηκασθὴ νὰ σταματήσῃ. Νίκαὶ ἀτελεῖς, νίκαὶ ἐν τοῖτοις σημασίας, διότι ὠδήγησαν τὸν ἐχθρὸν εἰς ἀπόστασιν βολῆς τηλεβόλου ἀπὸ τῆς προακρουούσης. Ἐπέτυχον τὴν ὑπεμονὴν τοῦ Γερμανικοῦ Λαοῦ, δίδοντες εἰς αὐτὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Παρισίων ἀπετέλει τὴν προπροσκαυτὴν τῆς τῶν ἐπιθέσεως.

Ἡ ἀποτυχία τῆς τρίτης ταύτης ἐπιθέσεως ἐπέφερον εἰς τὸν Γερμανικὸν λαὸν μεγάλην διάψευσιν τῶν ἐλπίδων του.

Ἡ ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΝΗ

Ἡ δευτέρα μάχη τοῦ Μάρνη ἀρχίσασα τὴν 18 Ἰουλίου καὶ περατωθεῖσα τὴν 11ην Νοεμβρίου διήρκεσε 117 ἡμέρας. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ μεγαλειότερα μας προέλασις εἶπε ἐκεῖνη ἡ ὁποία ἔγινε ἐκ τοῦ Μοντινιέ εἰς Ἀβέσιν. Ἦτο 110 χιλιομέτρων δηλαδὴ κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τι ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς χιλιομέτρου καθ' ἡμέραν. Ἐκ' ὅλου τοῦ μετώπου ἡ προέλασις κατὰ μέσον ὄρον ἦτο 500 μέτρα καθ' ἡμέραν. Μὲ αὐτὴν τὴν ταχύτητα θὰ μᾶς ἐχρειάζοντο 18 μῆνες δ' ἂν νὰ φθάσωμεν εἰς Ρήνον.

Ἡ ἡμετέρα καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ, ἦτο καθὼς βλέπομεν μικροτέρα εἰς ταχύτητα τῆς τοῦ Σαρλουά. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐπροξένησε τὴν ἡττὴν τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Ἄλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ὀπισθοχώρησιν, ὅσον τακτικὴ καὶ ὅσον ἐτήρησεν, ὁ Γερμανικὸς Λαὸς εἶδε τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων του.

Ἦνόησεν ὅτι, κατόπιν τῆς Ἀμερικανικῆς συνδρομῆς, αἱ πιθ

νότητες τῆς νίκης ἠλαττοῦντο ὁσημέραι ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ πέρας. Διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπεχρέωσε τὸν στρατηγὸν Λούδενδορφ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν πρότασιν, τοῦ τῆς ἀναχωρῆς καὶ τέλος νὰ δεχθῇ ὅλους μας τοὺς ὅρους.

Ὁ ἐξαναγκασμὸς τῆς Γερμανίας ἐπῆλθεν ἔσωθεν ὅσον καὶ ἔξωθεν. Ἦδη τὴν 27 Ἰουλίου τοῦ 1917 εἰς μίαν ἐκθεσιν τὴν ὁποίαν ἀπηρέθινε πρὸς τὸν Γαυλιέμο, ὁ στρατηγὸς Χίδομπουργκ ἐξεφράζετο οὕτως.

«Τὸ ἕμιστον καθήκον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἶνε νὰ ἀνυψώσωμεν τὸ ἠθικὸν πρῆσαι νὰ γίνῃ τοῦτο ἀπολύτως, ἄλλως χάνομεν τὸν πόλεμον.»

Ἐπίσης ἴσχυε καὶ παρ' ἐκείνω ὅτι παρ' ἡμῖν τὰς ἔλασον Ἀρκελ νὰ ἀνθέξῃ ὁ Λαὸς.

Ὁ Λαὸς ἀνθέξεν ἐν Γαλλίᾳ τοιραντίον ἐν Γερμανίᾳ. Ἴδου ὅλον τὸ μυστικὸν τῆς γαλλικῆς νίκης. Ἄνευ τῆς γερμανικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ πόλεμος θὰ παρετένετο διότι ἡ καταδίωξις μας δὲν κατέστρεψε τὴν ἐχθρικὴν στρατιάν.

Ἡ Γερμανία δὲν εἶπεν εἰς τὸν στρατὸν τῆς, «Ἀφέθης νὰ νικηθῆς» περιμένω καλύτερα ἀπὸ σένα». Ἀπευστίας τοῦ εἶπε, «Ἀρκετὰ ἐπιπέδωσα σταμάτω».

Ὁ Γερμανὸς στρατιώτης ἐπολέμησε γενναίως. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν ὅλων τῶν ἀξιοματιχῶν τοῦ μετώπου ἡ ἀντίστασις του ἦτο ἀξιοθαύμαστος. Θὰ ἦτο ἀνύψωτον νὰ τὸ διαμφορηθῆσιν ἡ προέλασις μας ἦτο περισσότερον ἀξία λόγου. Ἡ ἀθήνατος δόξα τῶν στρατιωτῶν μας θὰ ὑπάρχῃ διότι δὲν ἀφέθησαν νὰ διαταραχθῶσι ἐκ' αὐτῆς τῆς ἀντιστάσεως. Ἀλλὰ οὐδὲ αἱ πολίται ἀφέθησαν νὰ διαταραχθῶν περισσότερον.

Ἄς χαιρετήσωμεν ὅλους τοὺς ἥρωας πολίτας καὶ στρατιωτικοὺς, νέους καὶ γέροντας, ἀνδρας καὶ γυναῖκας εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν τὴν νίκην, περισσότερον ἀφ' ὅτι τὴν ὀφείλομεν εἰς τοὺς συνδυασμοὺς τῆς στρατηγικῆς. Μὲ τὸ νὰ λέγομεν ὅτι ὁ Στρατάρχης Φὸς ἐπέδειξε ἐπιμονὴν μᾶλλον ἢ μεγαλοφυΐαν, τοῦτο δὲν ἠλαττοῦν τὴν ἀξίαν οὔτε τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ στρατάρχου Φὸς ἦν τοῦ ὀφείλομεν.

Ἡ ἐπιμονὴ ἐπιτυχάνει πάντοτε ἢ μεγαλοφυΐα ὑπὸκειται εἰς ἐκπλήξεις. Τρεμερὰς τοιαύτης ἐκπλήξεως ἐπροξένησεν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ναπολέοντος.

Εἰς τὴν «Ἐβδομαδιαίαν Ἐπιθεώρησιν» τῆς 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1918 ὁ Στρατηγὸς Σερφίλ ἔγραψε τὰ ἐπόμενα.

«Αἱ ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν δύο τοιραντίον ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ διατροήσιν τὸ μέτωπον καὶ νὰ θέσωμεν εἰς ἐνέργειαν τὸ σύστημα τοῦ στρατάρχου Λούδενδορφ τῶν ἐλιγμῶν εἰς ἀναπεπταμένον πεδίον.»

Ὁ Στρατάρχης Φὸς ἀπεναντίας δὲν ἠδυνήθη ποτε, ἐπὶ τὴν ὀπύλιον σημασίαν τῆς λέξεως, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διατήρησιν ἥτις ἀφίνει τὸ ἀναπεπταμένον πεδίον εἰς τὴν ἐκκεκίλλευσιν τῆς νίκης. Ἄλλ' ἡ τακτικὴ ἐτελείωσε τὸν στρατάρχην Λούδενδορφ. Ἐβρθεῖτε τὰς δυνάμεις τῶν καὶ ἀπεθάροντε ὅχι μόνον τὴν ἐσωτερικὴν Γερμανίαν ἀλλὰ καὶ τὰς στρατιάς ἀκόμη.

Αἱ ἡσυχίαι αὐτοὶ εἶνε κατὰ περισσότερον ἐνδιαφέροντα καθ'

ὅσον ὁ στρατηγὸς Σερβίλ εἶπε εἰς ἕκ τῶν θαυμασῶν τοῦ Στρατάρχου Φῶς. Γεῦτο ὅμως δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ εἶπῃ ὅτι εἰς τὴν δευτέραν μάχην τοῦ Μάργη, δὲν ἐπέτυχον τὴν Νίκην ἣν θὰ μᾶς παρεῖχεν ἡ δίοδος, ἀλλ' ὑπὸ τὴν φθορὰν τοῦ ἔχθρου, τοῦ ὁποίου τὸ ἠθικὸν κατέπεσαν εἰς τὰ μετόπισθεν, εἶτα δὲ καὶ εἰς τοὺς ἔμπροσθεν-προῶμα τὸ ὁποῖον, ἐπέφερε τὴν πρότασιν τῆς ἀνακοχῆς.

Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ

Ἐχομεν ἐν Γαλλίᾳ τὴν συνήθειαν — εἶνε κληροδότημα ἐκ τῆς μοχελίας — νὰ ἀποδίδωμεν πᾶν ὅτι μᾶς συμβαίνει καλὸν ἢ κακὸν εἰς τὴν ἀξίαν ἢ λιποψυχίαν ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου.

Μᾶς χρειάζεται ὁ σωτήρ ἢ ὁ προδότης.

Ἄς ἀπαλλαγθῶμεν ἀπὸ αὐτῆν τὴν τάσιν. Ὀλίγον ἐνδιαφέρει εἰς τὸν ὁ στρατάρχου Φῶς εἶνε ἀνώτερος ἢ κατώτερος τοῦ στρατάρχου Λού-δενδρφοφ. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες θὰ λησιμνηθῶσι γρήγορα ἢ ἀργὰ καὶ ἡέπιρροή των θὰ παύσῃ.

Ἄλλὰ οἱ λαοὶ θὰ ζήσωσι μὲ τὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματα τὰ μεταδόμενα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Λοιπὸν ὁ Γαλλικὸς λαὸς δυνάμεθα — μεθ' ὑπερηφανείας νὰ τὸ εἴ-πομεν — ἐδείχθη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ πολέμου, ἀνώτερος τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Θὰ ἰσχυρισθῶν τινες ὅτι οἱ περιορισμοὶ τῶν τροφίμων ἦσαν ὀλιγώτερον αὐστηροὶ ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἐν Γερμανίᾳ. Ἄλλὰ ἡ Γερμανία δὲν περιήλθε ποτὲ εἰς τὴν δυστυχίαν εἰς ὅσην περιήλθον οἱ ὅμοιοι κοινὸν μᾶς, τὸ Βέλγιον, καὶ ἡ Σερβία. Δὲν ἐνώρισεν τὴν δέησιν. Δὲν ἐπέστη οἰδεμίαν ἤτις παρομοίαν ἐκείνης ἣν ὑπέστημεν εἰς Σαρλουά. Ἠλπίζε νὰ νικήσῃ. Δὲν ἐνίκησε· ἰδοὺ τὸ πᾶν. Ἦρξε διὰ νὰ τὴν νικήσωμεν ἢ διάφεναις τῆς ἐλπίδος ταύτης.

Εἶνε διότι ὁ Γερμανικὸς λαὸς δὲν, ἔχει τὴν ἐλαστικότητα τοῦ γαλλικοῦ. Ὁ βερβαδικισμὸς τῶν πόλεων διὰ τηλεβόλον μακρὰς βολῆς θὰ εἶχε τρομοκρατήσει τοὺς Γερμανοὺς, ὁ Γάλλος εἶχεν ὑπερρεφιδισθῆ.

Διαφορὰ ἰδιοσυγκρασίας ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διαφορὰ κατὰστατοῦ χάριτος (πολιτεύματος).

Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀπὸ 48 ἐτῶν ἔχομεν Δημοκρατίαν.

Ὁ Γάλλος πολίτης ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Γνωρίζει διατὶ πολέμῳ. Εἶνε εἰς διαρκὴ ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς βουλευτάς του. Οἱ δὲ τελευταῖοι ἐπίσης εἰς διαρκὴ ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς κατόχους τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ὑπάρχει, νόμιμα μὲσα δι' ὧν ὑπερισχύει ἡ γνώμη τοῦ κυβερνῶντος λαοῦ.

Οὐδὲν τούτων ἐν Γερμανίᾳ συμβαίνει κατὰδυναστευόμενος ὑπὸ τοῦ Καίσερος, ὁ λαὸς τῆς Γερμανίας οὐδὲν μὲσα ἔχει διὰ τὴν ὑπερίσχυσιν, τῆς θελήσεώς του ἐκτὸς δι' ἐπαναστάσεως.

Ο ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Εἰλγνομοσὶν ὀφείλεται εἰς τὸν Πρόεδρον Οὐίλσονα, ὅστις διακαρῶτερον ὅτι δὲν θὰ ἐσυνηκολόκει μὲ τοὺς Χοεντλόλλερν ἐπέσειπασε τὴν ἔκρηξιν τῆς Γερμανικῆς ἐπαναστάσεως.

Νὰ ἀποσιμῶν τις τὸν Γερμανικὸν λαὸν ἀπὸ τὴν κτεκροτορικὴν οἰκονομίαν, εἶνε τοῦτο ὅπερ ἤθελον νὰ πράξωσι οἱ Γάλλοι σοσιαλισταὶ πηγαίνοντες εἰς Στοκχόλμην. Τοῦτο κατῴρθωσεν ὁ πρόεδρος Οὐίλσον με μίαν νέαν κατάστασιν πραγμάτων.

Δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διαλογισθῶν προμοσίως λόγοις οἵτινες προηγούονται. Ἡ διακόνεις αὕτη, ὅτι εἰς τὸν Γερμανικὸν λαὸν ἐνίκησεν ἡ πεποιθήσις περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἰσχύος, εἶνε ἡ ἀπάρησις τοῦ δόγματος τοῦ Βίσαρκ. «ἡ ἰσχύς ἐσοβελίζει τὸ δίκαιον». Εἶνε ἡ ἐξήρωσις τῆς μεγαλειτέρας πλάνης τῶν παρελθόντων αἰώνων. Εἶνε ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις τοῦ Γερμανικοῦ μιλιταρισμοῦ. Εἶνε ἡ πραγματοποίησις τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπὶ τετραετίαν ἐπεδιώξαμεν.

Οὐδέποτε παρόμοιον ἀποτελεσμα θὰ ἐπετυγχάμετο δι' ὀλοκληρωτικῆς στρατιωτικῆς νίκης. Ἡ συντριβὴ τῆς Γερμανικῆς στρατιᾶς θὰ ἔξυπνα ἰσως τὰ πολεμικὰ ἔνσηματα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Θὰ ἦτο τότε μία μετάθεσις τοῦ μιλιταρισμοῦ καὶ ὅχι ὁ θάνατος ὅλων τῶν μιλιταρισμῶν ἀνεξαιρέτως.

Εἰς κίτικος τοῦ Μεξίκο ἔγραψεν εἰς τὴν «Ἡρὰ τῶν Παρισίων» τῆς 5ης Δεκεμβρίου, ὅτι ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοῦ ὑπέδειξεν εἰς τοὺς στρατιώτας τῆς φρουρᾶς, διὰ τοιχοκολήτου ἀγγελίας, τὰ ἐξωτερικὰ δειγμάτα τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ὀφειλομένου εἰς τὸν Κρόνμπριτς. Τρεῖς Γερμανικὲς στρατιώται ὑπερέβαλαν τὸν τελευταῖον νὰ κατέλθῃ πεζοδρομίον τοῦ ὁποίου ὅλον τὸ πλάτος σκεπῆμους κατεῖχον. Πέντε ἐβδομάδας μετὰ ἐξέσκη ἐν Κιέλω ἡ ἐπαναστάσις τῶν Γερμανῶν καυτῶν.

Ἀκριβῶς τότε ὁ πρίγκιψ Μᾶς τῆς Βαυαρίας ἐξηκόντιζε τὴν περίφημον διακόνειν του τῆς 7 Νοεμβρίου εἰς τὴν ὁποίαν ἀνακηνώσκαμεν τὰ ἔπομένα.

«Ἡ νίκη ἦν ἡλίπιον πολλοὶ δὲν μᾶς παρεσχέθη. Ἄλλὰ ὁ Γερμανικὸς λαὸς ἔργε μίαν πολὺ μεγαλειτέραν ἐπιτυχίαν. Ἐνίκησεν ὁ ἑαυτὸς του καὶ ἡ πεποιθήσις του περὶ τοῦ δικαίου τῆς δημοκρατίας. Ἐκ τῆς νίκης ταύτης θὰ ἀνέλθωμεν νέαν δύναμιν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς δυνάμεως ταύτης θὰ δυνηθῶμεν νὰ πολεμήσωμεν». Εἶνε εὐτύχημα διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι ὁ πόλεμος οὕτω ἐτεροματίσθη. Δὲν ἐπέτυχον τὴν νίκην, οἷαν τὴν ἠέλωσαν οἱ στρατιωτικοὶ κακοισμοί. Δὲν κατεστρέψαμεν τὴν ἐχθρικήν στρατιάν ἀλλὰ ἐδώσαμεν τὸ τελευταῖον κτύπημα εἰς τὸ ἦδη ἐξησθενωμένον ἠθικὸν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. Ὁ σοβιθῆποτε βραδεία καὶ ἂν ὑπὸ ἔξεν ἡ καταδιώξις μᾶς ἐπέτρυσεν εἰς τὰ γαλλικὰ ἀνακωνθέντα νὰ ἀναγγέλωσι σχεδὸν, κατ' ἐκᾶστην τὴν ἐπανακτικὴν μᾶς πόλεως. Συντέλεσε ἐπομένως εἰς τὴν ἀντιγῆν τοῦ λαοῦ.

ΤΟ ΥΠΕΡΜΕΓΑΛΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Αἱ λέξεις τῆς «εὐθύνης ὅσον νίκης» ἐφαρμόζονται ἐντελῶς εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν. Αἱ λέξεις αὗται ἀπήρσαν εἰς τινὰς, διότι δὲν ἐκολάκεον τὴν στρατιωτικὴν φιλατίαν μᾶς. Καὶ ἔπειτα; Δὲν ἐπέτρησε, εἰς ὅτι ἀπεβλέψαμεν. Ἠθέλωμεν τὴν Ἀλσατίαν—Λωρραίνην τὴν ἔχομεν. Ἠθέλωμεν τὸν θάνατον τοῦ Γερμανικοῦ μιλιταρισμοῦ τὸν ἔχομεν.

ἠθέλωμεν τὴν ἐπισκόρθωσιν τῶν ἐπεκτεινῶν βλαβῶν θὰ τὴν ἔχωμεν. Ὁ Πρόεδρος Οὐίλσον ἤθελε νὰ κερδίσωμεν τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κόσμου τὴν ἐκερδίσαμεν.

Αὐτὸ δὲ τὸ ὑπερμεγέθες ἀποτέλεσμα τὸ ἐπιτύγαμεν χωρὶς νὰ ἐπαφῆρωμεν τὴν τελείαν καταστροφὴν ἣν τινες τῶν ἄκρω, ἀνωφεύοντο, καταστροφῆν, ἣτις θὰ εἴθετε τὴν Γερμανίαν εἰς ἀδυναμίαν γὰ πληροῦσθαι ὅ,τι μᾶς ὀφείλει.

Ἡ τοιαύτη ἐπιτυχία ὑπῆρξε μεγαλειτέρα παρὰ ἢ διὰ τῆς συντριβῆς.

Ἐπεφρόσωμεν αὐτὴν νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι, παρὰ τὴν τεσσαρακονταετῆ προστομασίαν δὲν ἔσχε τὴν νίκην, ἣν ἤλπιζε καὶ οὐκ μετὰ τετραετῆ πόλεμον αἱ πιθανότητες τῆς νὰ νικήσῃ ἤλαττοῦνται ἐπὶ μᾶλλον. Ἐπεφρόσωμεν τὸν καγκελάριον τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ ἀπαγγείλῃ ὁ ἴδιος τὴν καταδίκην τοῦ γερμανικοῦ μιλιταρισμοῦ, νὰ διακηρύξῃ ὅτι δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς τὸ δίκαιον τῆς ἰσχύος καὶ ὅτι ἡ ἀπολύτως αὐτὴ ἀπὸ τοῦ δικαίου τῆς ἰσχύος ἀποτελεῖ διὰ τῶν Γερμανικῶν λαῶν μίαν νίκην ἰδεῶν πλέον ἐνδιαφεροσῶν ἀπὸ τὴν νίκην τῶν ὄπλων.

Ἡ ἀνάληψις ἐνὸς λαοῦ, ὅστις ἐπὶ ἕνα αἰῶνα ἀνωφεύθη νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὄπλων ὑπῆρξε γεγονός ἀνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Προῆλθον ἐπομένως ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἦτο παραδεδομένον βεβί ὁ πόλεμος εἶνε τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὰς τύχας τῶν λαῶν.

Δὲν ὑπῆρξε νίκη διὰ τῶν ὄπλων. Ἄς τῆ ἀναγκορίσωμεν. Ἄς κάμωμεν αὐτὴν τὴν θυσίαν τῆς φιλικότητος μας. Θυσία πολὺ μικρὰ ἐναντι ἐκείνης ἣν ἔκαμεν ἐν ὀνόματι τοῦ πλέον ἀλαζόνος λαοῦ, ὁ καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐὰν ἕκαστος θέλει βέβαια νὰ κάμῃ τὴν ἐλάχιστην αὐτὴν προσπάθειαν τίποτε πλέον δὲν θὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν ἐγκαθίδρουσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἡ ἑκάστος δύναμις δὲν θὰ ἐπεμβαίη πλέον διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου. Καὶ ἐὰν αὐτῇ ἡ ἀπόφασις εἶνε ἡ γνῶμη τῆς πλειονότητος τῶν Ἐθνῶν, ἡ ἐκπλοῦς δύναμις θὰ εἶνε τόσον φοβερά, ὥστε συνήθως ἡ ἀπειλὴ θὰ ἀρῶν διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν τάξιν αἱ ἀντιτάκτοι.

Ἐρωτᾶται πῶς θὰ εἶνε ὠργανωμένη ἡ ἐνθλιος δύναμις ἡ ἐπιφορτισμένη τὴν ἐπιβελίην τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διαδικαστηρίου. Εἶνε ἐρώτησις ἡ ὁποία θὰ ἀπῆται εἰδικὴν μελέτην ἀλλὰ τὸ πρόβλημα θὰ ἀπλοποιηθῇ ἐὰν πραγματοποιηθῶσιν παρὰ τὰς λαοὺς, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, τὴν πρόσδοον τῶν ἰδεῶν αἵτινες ἤδη ἐπραγματοποιήθησαν παρὰ τὰς αἰήτους εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα Ἐθνη.

Ἄλλοτε, τὰ ἄτομα κατέφευγον εἰς τὴν αὐτοδιδίχασιν, σήμερον ὅλοι προαδέχονται τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων. Θὰ ἐλθῇ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ λαοὶ θὰ ἀποδεχθῶσιν παρομοίως τὰς καθοδικαστικὰς ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου.

Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ φθάσῃ τόσον ἐνωρίτερον ὥσον γρηγορότερον αἱ λαοὶ ἀπελευθερωθῶσιν τῶν πατροπαράδοτων προλήψεων. Θὰ εἶνε τότε ἐπίσης εἴκοσι εἰς τὴν ἐνοπλιον δύναμιν, ἣς ἡ ὀργάνωσις ἐπαφίεται εἰς τὴν μελέτην, νὰ πείξῃ τὸν ὄβλον τῆς παραλλήλως πρὸς τὸ δικαστηρικὸν δικαστήριον ὅπως εἶνε εὐκόλου, εἰς τὴν ἀστικαίαν ἐνὸς

κράτους, δυνάμειως σχετικῶς ἀσθενεὺς νὰ παίξῃ τὸν ὄβλον τῆς ἐκ παραλλήλου μὲ τὰ τακτικά δικαστήρια.

Αὐτὴν ἡ μεταλλαγὴ τῆς διανοητικότητος (ιδιοσυγκρασίας) τῶν λαῶν δὲν θὰ γίνῃ προφανῶς εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλὰ δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ ἐὰν αἱ λαοὶ περιμένωσιν, διὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐξέλιξιν των, ὅπως πρὸς παρουσίαν σχεδὸν Κοινωνίας Ἐθνῶν, οὐ ἡ λεπτομερὴς ἀφήγησις νὰ μὴ δίδῃ λαθὴν εἰς οὐδεμίαν ἀντίρροσιν. Δὲν μανθάνουν νὰ κολιμβοῦσιν ἐπιλαμβάνοντες τὰς κινήσεις τῆς κολιμβητικῆς εἰς ἕνα κῆθισμα πρὸς νὰ εἰσπυνοῦνται εἰς τὸ ὕδωρ.

Τα γεγονότα τοῦ 1918 προήγαγον σπουδαίως τὰς νέας ἰδέας. Ὁλίγιστοι ἴσαν πρὸ τῶν ἐτῶν οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Σήμερον φανταζόμεθα ὅτι πάντες σχεδὸν εἶνε ὁπαδοί. Καὶ τὸ πιστεύομεν, διότι ἡ Γερμανικὴ ἐπανόστασις ἐθάρωσε τὸ κωλύτερον ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον ἀντιτίθετο εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς προόδου ταύτης. Ἐπέφερε ἕνα κτηφόρον πλήγμα εἰς ὅλους τοὺς μιλιταρισμοὺς καταρρίπτουσα τὸν ἰσχυρότερον μεταξὺ αὐτῶν, τὸν Γερμανικὸν μιλιταρισμόν.

Ἡ ἡμερομηνία τῆς 11 Νοεμβρίου 1918 θὰ σημειώσῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν εὐτυχιστέραν τῶν μεταλλαγῶν ἡ ὁποία ποτε συνετελέσθη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ ΤΡΟΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ.

Σοφὶ νεμεδιδάσκαλοι, εἰλικρινεῖς ἐξερευνηταὶ τοῦ Ἀνθρώπου ὀργανισμοῦ καὶ λεπτοὶ παρατηρηταὶ καὶ ἀνατόμοι τῆς ὑπερτάτης τῆς Φύσεως ἐκδηλώσεως ἀπὸ Ἀνθρώπου Ψυχίατροι, Ἠθικολόγοι καὶ Ἐγκληματολόγοι ἀσχολοῦνται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὲ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐγκλήματος κατὰ τὰς κειμένας μέθοδους ἡμερῶν διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Μετὰ τὴν προσπάθειαν τοῦ Ἑσπινὰς ὅπως ἐφαρμίσῃ τὴν μελέτην τῆς ζωολογίας εἰς τὰς κοινωνιολογικὰς ἐπιστήμας, τοῦ Ρονζῶ εἰς τὰς ψυχολογικὰς καὶ τοῦ Κογκνέτι εἰς τὰς οικονομικὰς ἐνεφανίσθησαν ὁ Λαμπασὸν καὶ ὁ Φέρρι πρωταπόστολοι αὐτοὶ τῆς Νέας Ποινικῆς Σχολῆς αἵτινες καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐφαρμώσωσιν τὴν μελέτην τῆς ζωολογίας ἐπὶ τῆς ἐγκληματικῆς Ἀνθρωπολογίας. Μετ' αὐτοὺς ὁ πολὺς Λαμπρόζο ἤρπαιε τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν παλαιῶν Νομολόγων, οἵτινες διαρκῶς ἀμύλων περὶ θελας καὶ αἰωνίας δικαιοσύνης σχεδὸν ἐγγενοῦς ἐν τῇ φύσει καὶ δι' ἀκαταμαχίτων ἐπιχειρημάτων προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ὅτι αἱ πράξεις αἱ θεωρούμεναι ὡς καὶ μᾶλλον ἐγκληματικαὶ εἶνε αἱ μᾶλλον φυσικαί. Αἱ θεωρίαι αὗται τοῦ Λαμπρόζο ἤσκησαν ἀσφαλῶς μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς συγχρόνου σκέψεως.

Ἐκτότε τὸ δέλημα τοῦ Λαμπρόζο ἀκᾶθε τι τοῦ φανερόντωνται εἶτε ὡς

φωπή της ψυχής είχε ως ιδιότητος τοῦ χαρακτήρος εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς σωματικῆς προδιαθέσεως καὶ καὶ καταστάσεως ἀπηρεχόλα διαρκῶς τοὺς διαφόρους Πεινικολόγους.

Μεταβολαί τινος κατ'ἄνθρωπον ἀγώνων καὶ τεσποποιήσεις τῶν ἄρθρων τοῦ Πεινικου Νόμου ἐπῆλθον, ἀλλ' ἡ ἀνορθωτικὴ διὰ τῶν σοφῶν αὐτῆς, οὐδόλως ἀπεμακρύνθη τῆς βάσεως. Ἡ τιμωρία τοῦ ἐγκλήματος, ἐξηκολούθησε κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ Λομπρόζο ὡς ἦτο ἐπομένως χάρις εἰς τὰ φιλοταγμένον τῆς ἀκρίβειας τοῦ 19ου καὶ 20ου καὶ 21 αἰῶνος ἐχρησκέπησαν καὶ βλέπομεν σήμερον διαρκῶς δικαιομένην καὶ καταδικαζομένην τὴν προᾶξιν ἀνεξαρτήτως τῆς κατὰστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκειται τὸ διαπεράττον τὴν προᾶξιν ταύτη, ἄτομον.

Ἐσχάτως ἐξ ἀφομοῦς τῆς καταδικῆς εἰς θάνατον τοῦ ἀεροπόρου Τρόν διὰ τὸν φόνον μιᾶς γυναικὸς γίνεται ζωηρὰ συζήτησις ἐὰν οἱ ἔχοντες διαλογιστικὴν τινα βλάβην ὑπάγονται ἐγκληματοῦντες εἰς τὰ δικαστήρια ἢ τὰ φρενοκομεία. Ὁ Ἀγγλικὸς ποινικὸς νόμος ἕνεος ἐντελῶς πρὸς τὰς προόδους τῆς ἐγκληματολογίας οἱ ἀδέκαστοι Ἀγγλοσάξωνες δικασταὶ θέλοντες πελεῖως νὰ ἀγνοοῦν τὴν ἐπιστήμην τῆς βιολογίας παραδέχονται ὅτι μόνον ἐκεῖνοι οἱ ἐγκληματῆαι οἱ ὅποιοι ὀπίσθενται σταθερῶς ὅτι εὐρίσκονται διανοητικῶς τόσο ἀσθενεῖς οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀντιληφθῶν ὅτι τὸ διαπραχθὲν ἐγκλημα διὰ τιμωρεῖται ὑπὸ τῶν νόμων ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν φρενολόγων.

Ὁ Τρόν ἦτο ἀνίσόρροπος — τούτο δὲ ἐβεβαίουν ὅλοι οἱ μάρτυρες καὶ οἱ ἰατροὶ τῶν φυλακῶν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο παράφρων ὅσον ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ νόμος.

Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀνησώχισε τοὺς Ἀγγλους δικαστὰς εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου νὰ ζητήσῃ τὴν μεταρρυθμίσιν τοῦ νόμου, ὁ δὲ περίφημος δημοσιολόγος Μωρὸς Σωσὲ λαβὼν μέρος εἰς τὴν συζήτησιν ἐκηρύχθη καὶ ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῶν φυλακῶν.

Ἐξήτησεν ὁ κ. Σωσὲ ὅπως ἡ ἀνορθωτικὴ ἐπανέλθη εἰς τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῆς ἀμέσου θανατώσεως τῶν ἐνέχων ἢ τῆς τιμωρίας αὐτῶν διὰ μεστιγώσεως ἢ ἄλλων ποινῶν ἀλλ' ἐπιβαλλομένων ἀμέσως χωρὶς νὰ μεσολαβῆσῃ ἡ φυλάκις.

Ἡ φυλάκις λέγει εἶνε μία πεπλανημένη ιδέα τοῦ ὅτι ὁ ἐνοχος ἀποτινῶν τὴν ποινὴν του εἰς τὰς φυλακὰς ἐξέρχεται τούτων καλὸς πολίτης. Ἐν τέλει καταλήγει μὲ τὸ ἀξίωμα ὅτι οὐδεὶς τῶν φυλακῶν ἐξῆλθε καλὸς πολίτης.

Κεκηρυγμένος ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῶν σοφῶν προληπτικῶν μέτρων ἅτινα ἀποδεικνύει ὁ Λομπρόζο, διότι εἶνε γνωστὸν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἐγκληματιῶν ἀσφαλῶς ἔχουσιν ἀνωμαλίαν τινὰ τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τρόπον ὥστε τὴν στιγμὴν τοῦ ἐγκλήματος νὰ μὴ δύνανται νὰ κάμωσιν τὴν διάκρισιν ἧς εἶχον ἀνάγκην οἱ δικασταὶ τοῦ Τρόν, διαφανῶς πλήρως μὲ τὸ τολμηρὸν σχέδιον τὸ ὅποιον προτείνει ὁ κ. Σωσὲ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἕως τοῦ ἀνακινήθαι τοῦ σπουδαίου ζητήματος θὰ ἠδυνάμην νὰ ὑπεβάλλω τὴν παράκλησιν εἰς τοὺς κ. κ. ἀρμοδίους ὅπως λάβωσι μέριμναν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν φυλακῶν μιᾶς ἀπινεως εἶνε μία κηλίς διὰ τὴν ἰστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς χώρας μας.

Πιθανὸν εἰς ἄλλα σημεία τῆς ἐθνικῆς μας υποθέσεως καὶ πρόπει νὰ

εἶνε ἐστειμιμένη ἡ προσοχὴ τῶν κυβερνώντων, ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωσις τῆς θέσεως τῶν φυλακισμένων μας τῶν θυμάτων τούτων τῶν βιολογικῶν συνθηκῶν μας εἶνε ζήτημα τῆς δ.α.τ.ῆς χώρας μας.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ἡ Ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ κίνησις πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνετάραξε τὰ τετατασθέντα ὕδατα τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, τὸ ὅποιον παρουσιάζεται ἤδη ὑπὸ τὰς μορφὰς τοῦ Μικρασιατικοῦ καὶ τοῦ τῶν Στενῶν. Ἡ ἐνεργεια αὕτη δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ εὐστοχωτέρα τῶν ἐνεργειῶν τῶν μετανοεμβριανῶν Κυβερνήσεων ἐπὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς ἐξωτερικοῦ ἡμῶν ζητήματος, ὅσον καὶ ἂν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπενοήθη καὶ εἶνε τεταγμένη νὰ συγκαλίψῃ καὶ νὰ ἐξοιδετερῶσῃ προφανέστατα καὶ θεμελιώδη σφάλματα αὐτῶν ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ, τὰ ὅποια κυρίως παρέτειναν τὴν ἐκκρεμότητά του περιέπλεξαν αὐτὸ καὶ κατέστησαν ἐφιαλτικὸν καὶ ἀγωνιώδη πρὸς βίον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται σήμερον περὶ τοῦ παρελθόντος. Τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ κριθῇ καὶ θὰ ἐξοινωχισθῇ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐπινοητικῆς ἐξελέγξεως τῶν μεγίστων εὐθυνῶν ἐκάστου τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν παραγόντων διὰ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν τῶν καθολικῶν τυχῶν τοῦ Ἔθνους, διὰ τὴν τύχην μυριάδων Ἑλλήνων πολεμιστῶν καὶ παμπληθῶν ὁμογενῶν εἰς τὰ ἐπίμαχα μέρη, διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ ἀνάψυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν φρικτὴν βενιζελικὴν τυραννίαν καὶ τὰς τόσας ταλαιπωρίας καὶ δοκιμασίας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Καὶ ἡ ὥρα αὕτη ἐξάπαντος καὶ ταχέως θὰ ἔλθῃ. Σήμερον πρόκειται περὶ τῆς τελευταίας ἀπογνωστικῆς μὲν ἀλλὰ ἀπολύτως ἐπιβεβλημένης ἀπρητίρας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λαβυρίνθου εἰς ὃν ἐν μέρει ἐνκλεισάν καὶ κρατοῦν αὐτὴν ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ προκατάληψις, ἡ τέφλωσις καὶ ἡ ἐκδικητικότης τῶν νικητῶν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἰσχυρῶν, ἀθετησάντων καταφῶρος καὶ ἐπονειδίστως ἐν τῷ Μικρασιατικῷ ζητήματι τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεκήρυξαν ὅτι ἀναλαμβάνουσι καὶ διεξάγουσι τὸν πόλεμον ἐκείνον, καὶ ἐνισχυσάντων διὰ τῆς ἐν αὐτῷ στάσεως τῶν τὴν ἀντίχριστον καὶ

βιοβαρωτάτην Τουρκίαν, ἥτις ἐγένετο ἡ πραγματικὴ αἰτία τῆς παραταθῆ ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος δύο ἐπὶ πλέον ἔτη, καὶ ἐθνίσασε πρὸς τοῦτοις κατ' αὐτὸν ἐν ἑκατομμύριον ἀόπλων καὶ ἀμάχων Ἑλληνικῶν καὶ Ἀρμενικῶν πληθυσμῶν, ἐκτὸς τῶν δεκάδων χιλιάδων ὁμοίων πληθυσμῶν, τὰς ὁποίας κατέσφαξεν ὡς συμπλήρωμα κατόπιν ὁ Κεμάλ ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ Πόντῳ, ὑπὸ τὴν κρυφίαν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἀγαλλίασιν τῶν ἱπποτικῶν Γάλλων καὶ τὴν πλήρη ἀπάθειαν τῶν Συμμαχῶν τῶν. Ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν στρατιωτικὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις — ἀλλὰ καὶ ἡμῶν σύμμαχοι καὶ τρυφεροὶ μέγρις ἐνοχλήσεως φίλοι καὶ κηδεμόνες, τοῦλάχιστον ἐφόσον ἐπρόκειτο νὰ πλήξωσιν ἀπὸ Μακεδονίας τοὺς Γερμανοβουλγάρους, νὰ χρησιμοποιήσωσι πᾶν μέσον καὶ πᾶν πλεονέκτημα τῆς Ἑλλάδος κατ' αὐτῶν, νὰ στείλωσι τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας κατὰ τῶν Γερμανοβουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ, εἰς τὴν Οὐκρασίαν κατὰ τῶν Ρώσων καὶ εἰς τὴν Συρίην διὰ νὰ προκληθῆ ἡ κατάληψις αὐτῆς παρὰ τῶν Ἰταλῶν — κρατοῦν διὰ νὰ ἐπισηχῆται ἡ Τουρκία ἐνῶ τὴν κατέλαβον διὰ νὰ τὴν ἐκβιάσωσιν πρὸς εἰρήνην, ἢ κίνησις αὐτῆ, ἢ γενομένη ὅπως ἐπισπευσθῆ ἢ ἀποκοπῆ τοῦ Μικρασιατικοῦ γροθίου δεσμοῦ, διὰ τῆς ἀπομονώσεως τοῦ Κεμάλ ἀπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινίᾳ καὶ ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ διὰ τῆς ἐπισπεύσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνδιασκέψεως ἐπὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ ζητήματος, δύναται νὰ κριθῆ ὡς οὐχὶ ἄστοχος. Καὶ ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ εἰδικαὶ περιστάσεις τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰητήματος καὶ τὸ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀδιέξοδον τῆς Ἑλλάδος σήμερον, καὶ αὐταὶ αἱ γενικαὶ συνθήκαι τοῦ κόσμου, αἰτιολογοῦσιν αὐτὴν ἀντικειμενικῶς. Ὡς τουτέτη δὲ εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἔχη ἀποτέλεσμα. Ἐνῶ δὲ τὰ κριώτατα καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητα τῶν ὀργάνων τοῦ Παγκοσμίου Τύπου, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀγγλικοῦ, αἰτιολογοῦσιν αὐτὴν ἠθικῶς, εἴτε ἀναφανδόν, εἴτε συγκαλυμμένως, παραδόξως αἱ δριμύτηραι κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεις ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, τῶν ὁποίων τινὲς οὐδὲν ἀπὸ συστήματος ἀντιπολιτευόμεναι. Ἀλλὰ ἡ συνειδήσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπομένει ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐνιαία καὶ ἀδιάσπαστος ἐθνικῶς, παρὰ τὰς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ὑλακὰς. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικώτατον.

Ἡ ΦΑΝΑΡΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ & Ὁ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

1Α'.

Ἀφοῦ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1453 ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπάλξεώς της ἐπέσειν ὁ τελευταῖος Αυτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ἐπιπύς καὶ ἡ ὁλοκληρωτικὴ ὑποδούλωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ μορφωμένοι τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, φεύγοντες τὴν Τουρκικὴν θηριωδίαν, διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν Δύσιν καὶ μέγα μέρος αὐτῶν μετελαμπάδευσε τὰ φῶτα τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσονήσον. Ἡ ἐντεχνος Ἑλληνικὴ ποιησις, ἀφοῦ ἐδημιούργησε, δεχθεῖσα ξηνικὰς ἐπιδράσεις, τὸν «Ἐρωτόκριτον» τοῦ Βισσέντζου Κορνάρου, τὴν «Ἐρωφίλην» τοῦ Χερτάτζη καὶ ἄλλα ὀλίγα, σιγῇ ἤδη παρέχουσα τὸ ἔδαφος εἰς ἐνεργεῖαν ἄλλην. Ἡ Δημόδης Μοῦσα ἀρχίζει πλέον νὰ γεμίζῃ, ἐν συνεχείᾳ αἰῶνων, τὰς φάραγγας καὶ τὰ ὄρη μὲ εἰλικρινεῖς στεναγμοὺς ἀγάπης καὶ ἁρματωλικά τραγουδίσματα. Καὶ μόνον αὐτὰ τ' ἁρματωλικά τραγουδίσματα μὲ τοὺς στεναγμοὺς τῆς ἀγάπης τῆς Δημόδους Ποίησεως εἶνε ἡ μόνη ποιητικὴ ἀνάσπασις, μέσα εἰς τὸ βαθὺ σκότος τεσσάρων αἰῶνων τοῦ δουλεύοντος ἔθνους.

Μὲ τὴν δύσιν ὅμως τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, τὸ τελευταῖον τοῦ τεταρτίου, καὶ τὸν ἐπόμενον δέκατον ἔνατον, ἀρχίζει νέον κεφάλαιον τῆς νεαρᾶς μας Ποίησεως. Μία ζωογόνος πνοὴ πνέει εἰς ὅλους τοὺς πόρους τοῦ δουλεύοντος ἔθνους. Μία αἰσθησις δυναμικῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία προηγείται καθὲς μεγάλης μεταβολῆς μέσα, εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰστορίας, πληροὶ ἱμάδες καθὲς κλάδου τοῦ ἐθνικοῦ δένδρου, ἀρχίζοντες ἤδη νὰ θριαμβεύη εἰς ἀνθηον. Τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπὸ τῶν παριστρωῶν χωρῶν μέχρι τοῦ Τανάρου, ἐτοιμάζεται νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ, τὰ λαμβάνει τέλος καὶ ἐλευθεροῦται καὶ ὁ ἐπικρατήτικὸς αὐτὸς ἀναθρασμὸς ἀπετυπῶται καὶ εἰς τὰς πνευματικὰς ἐνεργείας τῆς ἐποχῆς. Συγχρόνως τότε καὶ ἡ Ποίησις μεταβαίνει ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τοῦ ὑπαίθρου εἰς τὴν περιορισμένην ἀτμόσφαιραν τοῦ σκουδαστηρίου καὶ ἀπὸ Δημόδου ἀπρόσωπος ἢ πολυπρόσωπος γίνεται ἐντεχνος. Ἀνακαλύπτει ἀπροσίτους προητέρους κόσμους τῆς Φαντασίας καὶ θίγει πτερά ὄνειρων, τὰ ὁποία δὲν ἔφθανεν ἡ Δημόδης ποιησις, πλανωμένη εἰς τὰς κρύπτας τῆς πραγματικότητος αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως βαθμιδῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ κρήνη τῆς Δημοτικῆς Ποίησεως παύει νὰ χύνη τοὺς στολαγμοὺς τῆς καὶ τὸ κελάρυσμά της ἐξαφανίζεται μέσα εἰς τὴν ἡρωικὴν ἀγλήν τοῦ νεαροῦ κρατιδίου.

Ἐν τούτοις ἡ ἐντεχνος Ποίησις τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος δὲν παρουσιάζει ἐνιαίαν μορφήν καὶ ἐνιαίαν οὐσίαν εἰς τὴν χαρακτηριστικὴν ἰδιοσυστασίαν της. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πολυποικίλων ὄρων, ὄρων περιβάλλοντος, ὄρων ἀντροπῆς, ὄρων παιδείσεως, ὄρων πολιτικῆς ἐπικυριοκρατίας, ἀκόμα ὄρων κληρονομικῶν, ἐκτρέπεται αὐτὴ εἰς κοίτας διαφόρων ρευμάτων. Κυρίως ὅμως τρία εἶνε τὰ ρεύματα, τὰ ὁποία περιλαμβάνουν τὴν λάβαν (ἀδιάφορον κολὴν ἢ ὄχι) τῶν νεοελληνικῶν

ποητικῶν ἡφαστείων. Τὸ ρεῦμα τῆς Φαναριωτικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας ἀρχηγέτης εἶνε παιγνιώδης ερωτικῆς ἀναστασίας Χριστόπουλος. Τὸ ρεῦμα τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας στυλοβάτης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλόστομος ποιητὴς Διονύσιος Σολωμὸς. Καὶ τὸ ρεῦμα τέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, τὴν ὁποίαν ἐγκαινίασεν ἡ ἡρωολάτρις Μούσα τοῦ Λευκαδίτου Βαλαωρίτου καὶ προσανατόλιζε πρὸς νέους ὀρίζοντας ὁ σύγχρονός μας, ἀπληστος καλλιτέχνης τοῦ στίχου, Κωστῆς Παλαμᾶς. Τεὺς ποιητὰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν κοίτην τοῦ τρίτου ρεύματος, τοῦ ρεύματος τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, τοὺς συνδέει κοινὰ γλώσσα καὶ ἀντιλήψεις. Ἡ γλώσσα των πᾶσι καὶ εἶνε τοπικὴ (ὅπως τῶν δύο ἄλλων Σχολῶν, πλὴν ἀρισμένων ἐξαιρέσεων) ἀπ' ἐναντίας ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν συνολικὴν ἐθνικὴν γλωσσικὴν οὐκείδισιν, λαμβάνουσα στοιχεῖα, ὁσᾶκις πρὸς τεύτε παρασημῶν ἀνάγκη, καὶ ἐκ τῆς δημοτικῆς, καὶ ἐκ τῆς παθαρειούσης, εἰς τὴν τύπον πάντοτε τῆς δημοτικῆς. Τὸ δεύτερον ρεῦμα, τὸ ρεῦμα τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς, μένει ὑποταγμένον εἰς τὴν Ἰταλικὴν διακοητικότητα (ἐκτός τοῦ Σολωμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφομοίωσεν εἰς τὸν πνευματικὸν του κύκλον τὴν Ἰταλικὴν μάθησίν του). Καὶ τοῦτο διότι, ἀπ' ἐνὸς λόγῳ τῆς Ἰταλικῆς γειτνιασεως καὶ ἀπ' ἑτέρου, κυρίως, λόγῳ τῆς μακραίωνος ἐνετοκρατίας, καθ' ὅλην τὴν Σολωμικὴν ἐποχὴν καὶ ἡ ἐκπαίδευσις ἦν Ἰταλικὴ καὶ ἡ ἐπίσημος γλώσσα τῆς Αὐτονομίας τῶν Ἑπτὰ Νήσων καὶ ἡ διανοητικὴ ζωὴ καὶ ἡ γλώσσα τῶν ἀνωτέρων ἑπτανησιακῶν τάξεων. Τέλος τὸ ρεῦμα τῆς Φαναριωτικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας δημιουργὸς ἐμφανίζεται ὁ Ἀθανάσιος Χριστόπουλος, κοινὴν γραμμὴν χαρακτηριστικὴν ἔχει τὸν λογιωτατισμὸν. Ἐνα πνεῦμα λογιωτατισμοῦ, μία σχολαστικὴ παράδοσις τῆς Ἑλληνικῆς προγονοπληξίας, μία ψυχρὰ καὶ παγετῶδης κατ' οὐσίαν, θετικὴ φαινομενικῶς, λατρεία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, μία γλώσσα τοπικὴ ἀνατολική, ἰδοὺ τὰ γνωρίσματα τῆς Φαναριωτικῆς παραδόσεως. Μέσα εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦτον κύκλον θλαστάνει ἡ Φαναριωτικὴ Ποίησις, πρὸ μᾶς ἔδωκε τὸν Ἡλιὸν Ταυταλίδην, τοὺς δύο Σούτσους, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Κλέωνα Ραγκαβῆν, τὸν Γεώργιον Βιζυηνόν, καὶ μετὰ εἴς τὸν περίθρονον τοῦτον ζῆ καὶ κινεῖται καὶ ὁ ρομαντικῶς ἐπικληθεὶς «Ἀνακρέων», ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Ἀλλὰ καιρὸς πλέον νὰ ἴδωμεν καὶ τὸ περιβάλλον τῆς Φαναριωτικῆς Σχολῆς, συνέπως καὶ τὴν γέννησιν τῆς Φαναριωτικῆς Ποίησεως, καὶ τὴν τέχνην τοῦ Φαναριώτου Χριστοπούλου.

Β.

Τὸ περιβάλλον τῆς Φαναριωτικῆς παροικίας, εὐθύς μὲ τὴν πῶσιν τοῦ Βιζυητοῦ παρουσιάζει ἓνα ἐξαιρετικὸν φαινόμενον συγκεντρωτικὴν τῆς ἐθνικῆς, διακοητικῆς πολιτικῆς καὶ πλουτοκρατικῆς ἀριστοκρατίας. Γύρω ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀπὸ τὸν ἀνώτατον κληρον συγκοιτρῶνται ὅ,τι ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ὑπόδουλον, ἔθνος μέχρι τῶν πλέον μακροσήμερον ἐπαρχίων τῆς ἀχανοῦς Τευρικής Αὐτοκρατορίας, εἰς πλῆθος, εἰς πολιτικὰς ἰδιοφυΐας καὶ εἰς πνεῦμα. Ἐκεῖ συναθροίζονται οἱ Ἕλληνες ἄνδρες, οἱ σιθανόμενοι ἐντός των τῶν δαιμόνιον τῆς πολιτικῆς δράσεως, οἱ ἀναλαβόντες καὶ ἔχοντες, μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρσάσεως, ὑψίστας λειτουργίας τοῦ Τευρικοῦ Κράτους. Ἐκεῖ συ-

κεντροῦνται αἱ ἐξέχουσαι φυσιογνωμίαι τῶν λογιάων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι μεσάζουν μεταξὺ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ κτίσθαι τὴν φωνεῖαν των, ὡς χελιδόνες εἰς προφυλαγμένον ὑπόστεγον, οἱ ἐπιδιδόντες τὰ ἀνώτερα κληρικὰ ἀξιώματα. Ἐκεῖ προσέρχονται ἀπὸ οἰαδήποτε γωνίαν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, οἱ θέλοντες νὰ ἀφελήσουν τοὺς ὑποδούλους ἀδελφοὺς, καὶ νὰ ἱερθεῖν εἰς τὴν φλέγουσα, δεῦρον τῆς ἐπισήμου ζωῆς. Ὅ,τι εἶχε νὰ προσφέρῃ ἡ κατακτηθεῖσα Ἑλλάς μέχρι τῆς προτελευταίας ἑκατονταετηρίδος τῆς Τουρκοκρατίας καὶ εἰς τὸν πολυτύνητον μηχανισμόν τοῦ Τευρικοῦ Κράτους καὶ εἰς αὐτὴν πῆν ἰδίαν, ὡς Ἐστία, φυλάττουσα ἄσβεστον τὸ πῦρ τῶν Ἐθνικῶν παραδόσεων, περὶ τὰ Πατριαρχεῖα συνήχεται, δημιουργουμένου τοιαυτοτρόπως τοῦ ἐξαιρετικοῦ φαινομένου τῆς Φαναριωτικῆς συγκεντρώσεως.

Ἐλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὸν ἰδέκατον ὄγδοον αἰῶνα, ὅτε ἠνοιχθῆ εἰς τοὺς ἐξέχοντας Ἕλληνας τὸ στάδιον τῶν διερχομένων τῶν ἡγεμονικῶν καὶ τῶν ἡγεμονικῶν ὑποσηγημάτων, δὲν ἐπαυσεν ἡ ἐξαιρετικὴ σημασία τῆς Φαναριωτικῆς παροικίας. Διότι μετὰ τὸ τέλος τῆς ἡγεμονίας, οἱ ἡγεμονεύσαντες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συμπεριληφθέντες διὰ τὰ ἀνώτατα ὑπανούγηματα τῶν **παριστρίων χωρῶν** ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγκαθιστάμενοι περὶ τοῦ Φαναρίου, δὲν ἔπαισαν τοῦ νὰ ἐπιδιδόνουν τὰ κληρικὰ ἀξιώματα. Καὶ τοῦτο διότι καὶ συμφέρον εἶχαν ν' ἀναμνησκόμενοι, ἀλλὰ καὶ καθήκον ἐπίσης εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων. Τοιοῦτοτρόπως ἕως ἐμορφώθη περὶ τοῦ Φαναρίου, εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς Τευρικής Αὐτοκρατορίας, μία ἰδιαίτερα τάξις, μία τάξις Ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἀριστοκρατίας. (1).

Ἡ τάξις ἐκείνη τῆς πολιτικῆς ἀριστοκρατίας, ἡ τάξις τῶν Φαναριωτῶν, εἶχε ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκει ὁ προσεκτικὸς ἐρευνητὴς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἦτο πεπαλαιμένη, ὠμιλοῦσα τὴν γαλλικὴν, ἀν' ὅλην καὶ ἄλλας εὐρωπαϊκὰς, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Οἱ τρόποι τῆς ἦσαν ἐξόχως λαπτοὶ, καθὼς γενικῶς εἰς τὰς θηλυπραεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν τελευταίων αἰώνων, καὶ ἡ εὐγένεια ἐκυβέρνα κάθε τῆς ἔμφανισιν. Ἐίχε σχέσεις καὶ ἀνταπέδιδεν ἐπισκέψεις μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἑξῶν κρατῶν τῶν Μεγάλων Δυναμιῶν, μὲ τοὺς ἐξέχοντας τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὲ κάθε κορυφὴν τῶν παριστρίων χωρῶν— ὅταν ἀπόμα οἱ Φαναριῶται δέξιντο ἐν Μολδοβλαχίᾳ—, ὡς καὶ τῆς Πρωτεύουσας τοῦ Τευρικοῦ Κράτους.

Ἐφιλοτιμοῦντο, γράφει ὁ ἱστορικὸς τοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος, οἱ Φαναριῶται νὰ συνδέουν τὰ γένη των, συγγενεῖοντες πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὁμῶς ἀργότερα δὲν ἐδίσταζαν, ἀνθρώπου, μὲ τοὺς ὁποίους ἦσαν στενότερα συγγενεῖς, ἐξ αἵματος ἢ ἐκ

Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ἐπεχειρήσαμεν περίληψιν σχεδὸν γενομένην, ἀναφερομένην, εἰς τὸ ἰδέκατον Τέταρτον Βιβλίον τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρηγόπουλου. Ἐπίσης πολλὰς πληροφορίας, τὰς ἐντός εἰσαγωγικῶν, τῆς ἀμέσως κατωτέρω παραγράφου ἠρύσθημεν ἐκ τῆς Ἱστορίας αὐτῆς.

κηδεστέας, να τους υποσκελίσουν μεταχειριζόμενοι ραδιομηγίνας και συκοφαντίας, και να τους καταστρέψουν ακόμα, δια να καταλάβουν τις ψευδείς των». Τα χρονικά των ραδιομηγιών και των συκοφαντιών, των υποσκελίσεων τούτων, θα ήσαν πολύ ενδιαφέροντα, εάν καταυψούτο να συγκεντρωθούν. Ο Νικόλαος Μαυρογένης, ευνοούμενος του Λασσάν πασά, του οποίου ήτο διερμηνεύς, προκειμένου να γίνει ήγεμών της Βλαχίας, εύρισκεται πρό φρικώδους ήνωμένης αντιπράξεως όλων των Φαναριωτών. «Ο σαράφης του Σουλτανού Πετριάκης χρησιμομέων ως επίσημον και φανερόν ὄργανον τῶν Φαναριωτῶν, ἐξώσεισε μυθώδη προσά, ὅσα οὐδεὶς ποτὲ διὰ τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα, ἀκριβῶς διὰ ν' ἀποτήρησεν τὸν διορισμὸν τούτου.» Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Νικόλαος Μαυρογένης μὲ τὴν εὐνοίαν πάντοτε τοῦ Λασσάν πασᾶ ἐγένετο ἡγεμὸν τῆς Βλαχίας κατὰ τὸ 1786, «ζητήσας ὡς μόνην χάριν τὴν κεφαλὴν τοῦ σαράφου». Καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ δυστυχῆς Πετριάκη ἔπεσε πρό τῶν ποδῶν τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Μαυρογένους καθ' ἣν ὥραν οὗτος ἐπέστρεφεν ἐν παρατάξει ἐκ τῶν ἀνακτόρων.» Αἱ ἀντεκδικήσεις αὐταί, τὰ πρόμαχα γεγονότα, εἶνε κἄτα τὸ σῆμα, τὸ συχνά ἐπαναληφθὲν κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν ἐτῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Φαναριωτικῆς ἀριστοκρατίας. Ἐν τούτοις παρὰ τὰξικατάκριτα ταῦτα γεγονότα, τὰ ὅποια ἀπαντῶνται καὶ θ' ἀπαντῶνται πάντοτε εἰς ὅλας τὰς κοινωνίας — παραγόμενα ὑπὸ τοῦ ἐνοστικτοῦ τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἢ τοῦ ἐγωϊσμοῦ τῶν ἀνθρώπων τῆς Πολιτικῆς Κοινωνίας, καθὼς διατείνεται ὁ Ρουσσώ, — οἱ Φαναριῶται ἔχουν ἀποτελεῖσθαι, τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκουμεν πάντοτε εἰς τὰς ἀνατέρρας τάξεις καὶ ὅταν αὐταὶ διατελῶσιν εἰς εὐτυχεστάτας περιστάσεις». Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1770 ἐπανάστασιν, ὅπου ἔλαβον μέρος πολλὰ νῆσοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ Ψαρρά, ἡ νῆσος αὕτη ἐκινδύνευσε νὰ τιμαρῆθῃ. Οἱ Ψαρριανοὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν πρὸς τὸν τότε διερμηνέα τοῦ Σφόλου (μετέπειτα ἡγεμόνα Βλαχίας) Νικόλαον Μαυρογένην, ἐπικαλούμενοι τὴν μεσιτείαν του διὰ νὰ σωθοῦν. Ὁ Νικόλαος Μαυρογένης διὰ τῆς εὐνοίας, τὴν ὅποιαν εἶχε, τοῦ Λασσάν πασᾶ, κατώρθωσε ὄχι μόνον ν' ἀπαλλαγῶν οἰασδήποτε τιμωρίας οἱ Ψαρριανοὶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κεφαλαιῶν φόρων τεσσαρῶν ἐτῶν. Τὸ γεγονός τούτο ἢ σωτηρία τῆς νῆσου διὰ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Μαυρογένους, δεικνύει καὶ κἄτι ἄλλο· δεικνύει τὸν πατριωτισμὸν, τὸ πατριωτικὸν ἐνδιαφέρον, τὴν ἀφάνταστον βοήθειαν πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἀδελφοὺς, τὴν ὁποίαν πολὺ συχνά, πάντοτε, ὑπερνηκῶντες τὰ ἐπαύδια, προσέφεραν οἱ περὶ τὸ Φανάριον κατοικοῦντες εἰγενεῖς Ἕλληνες.

Τοῦτο εἶνε τὸ περιβάλλον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ζῆ καὶ κινεῖται ἡ Φαναριωτικὴ ἀριστοκρατία. Ἡ ζωὴ, μακρὰν τοῦ νὰ εἶνε θάνασος, (1)

(1) Δυστυχεῖς ἀγρόται ἀναισθητοῦντες, πανημέριοι κύπτοντες ἐπὶ τοῦ ἀρότου, πολεμισταὶ οἰνοβαρεῖς, πολυφάγοι, κατατριβόμενοι εἰς ἀτελευτήτους ἱππασίας καὶ μάχας, ἀδυνατοῦν νὰ κατανοήσουν τὴν κοινότητα τῶν σχημάτων, καὶ τῶν χρωμάτων τὴν ἀρμονίαν. Ἴνα δ' ὄρων εἰκόνα κοσμοῦσαν ναὸν ἢ ἀνάκτορον ἐκτιμήσῃ αὐτὴν δεόντως, πρέπει νὰ εἶνε ὁπωσοῦν ἀπληραγμένως πάσης βικναΐσου φροντίδος, παραιτήσας δὲ τοὺς πόντους καὶ τὰς μάχας καὶ ἐξελθὼν τῆς βαρβαρότητος, πλὴν τῆς ἀσκήσεως τῶν μύλων, τῆς ἀκατύξεως τῶν πολεμικῶν ὄρ-

εἶνε πολὺ πρόσφορος εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἀπολαύσεις. Οἱ τρόποι εἶνε ἐξόχως λεπτοὶ, καθὼς προσέφερα, καὶ ἡ ἀβρότης εἰς τὸν περίβολον τούτου, βλαστᾷ ἀφ' ἐκείνης. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε ποικίλη, — ἑλληνικά, εὐρωπαϊκά καὶ ἀραβικά γράμματα, — καὶ τόσο καλὰ συγκροτημένη, ὥστε οἱ Φαναριῶται νὰ παρακολουθοῦν τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῆς Εὐρώπης, μὴ μένοντες ξένοι πρὸς τὰ διανοητικὰ φαινόμενα, τὰ ὅποια συνετάρασαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὴν εὐρωπαϊκὴν σκέψιν. Οἱ δύο Σούτσοι, νεαροὶ ἀκόμα, εἶς ἡλικίαν 16 ἐτῶν καὶ μικροτέρων, προτοῦ μεταβοῦν εἰς Β'ρώπην διὰ νὰ συμπληρώσων τὰς σπουδὰς των, ἔχον μελετήσαι καὶ γνωρίζουν τὸν Ρουσσώ καὶ τὸν Βολταίρον, ὡς καὶ ἄλλους ἀντιπροσώπους τῆς ξένης σκέψεως. Μεσα εἰς τοσεῖπον περίβολον, φανερόν εἶνε ὅτι δὲν εἶνε ξένοι οἱ χοροὶ τῶν Μουσῶν. Τοῦτο τὸ ἀποδεικνύει ἡ λεπτομερὴς μελέτη τῆς ἱππικῆς ἐκείνης καὶ ἰδιαιτέρας ἢ ἔρυνα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντός της. «Ἡ αἰλὴ τοῦ Μουρούζη ἠδύνατο νὰ κληθῆ ἑνδιαίτημα σοφίας, λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Χριστοποῦλου διότι ἐκεῖ συγκεντροῦντο ἄνδρες ποικίλης μαθήσεως». Κάποτε εἰς τὴν αἰλὴν αὐτὴν ἠγέρθη τὸ θέμα περὶ τῆς γνησίας προσφορᾶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐκ τούτων μερικὴ συνηγόρου ὑπὲρ τοῦ Ἑλλάσμου, ὅτι πρέπει δηλοδὴ τὸ βῆμα νὰ προσφέρεται μπετα καὶ αἱ δίκθυογοὶ αἰ, οἰ, εἰ, ἀνακλυμένως». Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μουρούζης ἤθελε νὰ μάθῃ τὴν ὀλίγην, ἐπεφόρτισεν ἐπὶ τὸν Χριστόπουλον νὰ συγγράψῃ πραγματεῖαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, πραγματεῖαν, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστόπουλος ἔγραψε καὶ ἡ ὁποία, δυστυχῶς, ἀπολέσθη. (1) Εὐρισκόμενοι εἰς τὸ ἔδαφος τούτου καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ φαινόμενα τῆς κληρονομικότητος, εὐρίσκομεν μίαν ἐξήγησιν, τῶν ποιητικῶν διακλαδώσεων, μέσα εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν Σούτσων καὶ τῶν Παγκαθίδων. Οἱ δύο Σούτσοι, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Παναγιώτης, καλοὶ ἢ ὄσχημοι, πεζολόγοι ἢ ὄχι, ὑπῆρξαν κατὰ τὴν ἐσχὴν των ποιηταὶ — παρέμεινε παροιμιώδης ἡ Ριζιδικὴ εἰρωνεία διὰ τοὺς κριτὰς τῶν διαγωνισμῶν «Σούτσοις καλλιπέπειαι», — ἐδημιούργησαν σχολὴν, κατὰ τὴν ἀχαιοστὴν ἐσχὴν τῆς λογίας παραδόσεως εἰς τὰς πνευματικὰς ἐνεργείας τοῦ ἔθνους καὶ ἐπηρεάσαν καὶ αὐτοὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης εἰς τὴν σφαῖραν τῆς λογοτεχνίας. Ἡ ἀδελφὴ τῶν Αἰκατερίνη, μεμισοπλόος κόρη, ἔγραψε καὶ αὐτὴ στίχους, ἀκολοθεῖσα τοὺς ἀδελφοὺς καὶ υετέφερασεν ἔργα ξένων φιλολογῶν Θεῖας τῶν, ἀδελφός τῆς μητρός των, εἶνε ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλόσ, ὁ ποιητὴς τῆς «Κούρκας ἀρπαγῆς», ὅστις ἔγραψε καὶ μερικὰς κομωδίας. Ἐξ ἀδελφῶν των εἶνε ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Παγκαθίδης, ὁ αὐταιργός τῶν τραγωδιῶν «Κωρέσσο» καὶ «Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεφραίου», καθὼς καὶ τῆς μεταφράσεως τῆς «Ἀνδρομάχης» τοῦ Ραΐνα, τὴν ὁποίαν παραβάλλει πρὸς τὸ πρωτότυπον εἰς τὴν συνοπτικὴν Ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας» ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαθίδης. Τούτου μὲς

μὸν καὶ τῆς πληρώσεως τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν νὰ δῶναι καλλίτερον καὶ εὐγενεστέρας ἀπολαύσεις. Οὕτως ὀλιγώτερον ἐξυπηρετῶν τὰς ταπεινὰς αἰσθησεις, καθίσταται πιοαθητικὸς. Ἐνῶ δὲ πρὶν καταλάσσε καὶ κατέστορε, νῦν ἐξομοῖται καὶ ἐντονεῖται. Ἐνῶ μόνον, ἔζη τὸν διχροσμεῖ τὸν βίον αὐτοῦ, (Φιλοσοφία τῆς Τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ, (Ε, Τελί)

είνε ο 'Αλέξανδρος Ραγκαβής, ο πολυσχιδής συγγραφέας, ο συγκεν-
 τρώσας εἰς τὸ μικρὸν τοῦ ἀκρίστημα ὅλην τὴν πνευματικὴν παραγωγὴν
 γὴν τοῦ δεκάτου ἑνάτου ἑλληνικοῦ αἰῶνος τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ ἀντιπρο-
 σωπευτικώτερος τύπος, ὁ δραματογράφος, ὁ δηγηματογράφος, ὁ ἀρ-
 χαιολόγος, ὁ μεταφραστὴς, ὁ κριτικὴς τοῦ «Διονύσου Πλοῦ» καὶ τοῦ
 «Γοργῶ 'Ιέρικος». Ἐπίσης καὶ τούτου εἶνε υἱὸς ὁ Κλέων Ραγκαβής,
 ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἡρακλείου» τοῦ «Ἰουλιανοῦ», τῶσαν ἄλλων Βυζαντια-
 κῶν ἀναπαράστασεων, ὡς καὶ ὁ Αἰμίλιος Ραγκαβής, τὸν ὁποῖον ἀνήρ-
 πωσε πρόωμος θάνατος.

Ἀνωτέρω ἀνέφερα ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Μουρουζῆ εἰγγέρθη ζή-
 τημα περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης». Τὰ
 γεγονόσ τεῦτο μᾶς ἀπέβη νὰ συλλάβωμε, μίαν ἀδυναμίαν τοῦ πνεύ-
 ματος τῆς Φαναριωτικῆς ἀριστοκρατίας. Τὸ πνεῦμα εἰς τὰ Φαναριω-
 τικά μέγαρα παρ' ὅλα τὰ πάθη τῆς πολιτικῆς δράσεως, παρ' ὅλας τὰς
 ἀνησιχίας τῆς δυσχεροῦς ἐκείνης ἱστορικῆς περιόδου, ἐπλανᾶτο συ-
 γχῶ μῆσα εἰς τὰς διδάλους σχολαστικῶν ρεμβασιμῶν. Ἐλησμένοι τὴν
 ὀξύτητα τὴν ὁποῖαν γενεᾶ ἢ ἐπίσημος ζωὴ εἰς τὸν στίβον τῆς παντε-
 ειδοῦς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ἐπακαμύπτουσα εἰς τὸν
 φάλλον κύκλον διδασκαλικῶν λεπτοτήτων. Ἐπίσης τὸ γεγονὸς τοῦτο,
 ἐν συνδιασμῶ πρὸς ἄλλὰ παρόμοια, μᾶς ἄγει νὰ γεννηκοιήσωμεν τὴν
 ἰδέαν τῆς προγονοκλησίας τῶν Φαναριωτῶν ἀριστοκρατῶν. Ἡ ἀντιρο-
 φή, τὴν ὁποῖαν οὗτοι ἐλάβανον, ἢ ἐκπαίδευσίς, τῆς ὁποίας ἐτύχχα-
 νον, παρ' ὅλον τὸ ἐπίχρισμα τοῦ Εὐρωπαϊσμοῦ, ἦτο καθαρῶς ἑλληνο-
 λατορικὴ. Ὁ θρόλος τῶν «ψυχρῶν τοῦ Μπαλουκλή», τὰ ὁποῖα ἐπετίχ-
 θηκαν πρὸ τῆς ἐκπηρίτου ἡραίας, ὁ θρόλος τοῦ Μαυριζωμένου Βα-
 σιλεῖα, τῶσαν θρόλοι, γύρω ἀπὸ μυστηριώδεις κλειστάς πύλας τῆς Ἀ-
 γίας Σοφίας (1) τὸ πανελλήνιον δράμα τοῦ ναοῦ τοῦτοῦ τὸ ὁποῖον ἐπε-
 ξεστίνετο πρὸ τῶν δουλικῶν ὀφθαλμῶν των, ἔλα χυτὰ ἐκράτου ἀ-
 θεστικὸν τὸ πῦρ τῆς φιλοπατρίας καὶ ἀκοίμητον τὸν πόθον τῆς ἐθνι-
 γέροντος. Τόσα ἄλλα γεγονόσ, τόσκι ἄλλα λεπτομέρεια, τὰς ὁποίας
 ἀδύνατον εἶνε νὰ περιλάβῃ καὶ ὁ προσεκτικώτερος ἱστορικὸς κριτικὸς,
 ἐδημιούργουν γύρω των ἰδεῶδη ἀτύσφαρξάν, ὅπου ἔσσυφύροντε κά-
 σμοι ἀποθημάτων καὶ σκέψεων ἑλληνολατορικῶν. Ὁ ἰδεῶδης ἀρχαῖος

(1) Βιογραφία τοῦ Ἀθηναίου Χριστοποῦλου ὑπὸ Σπυριδωνοῦ δὲ Βιάζῃ (σελίδες 14 καὶ 15) ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1903 ἐκδόσει τῶν «Ποιημάτων τοῦ Ἀθ. Χριστοποῦλου τοῦ νέου Ἀνακρέοντος».

(1) Θαυμάσιον μυθογράφημα, γύρω ἀπὸ μίαν μυστηριώδη πύλην τῆς Ἀγίας Σοφίας, φησὶσα κάποτε: «Ἐμὰς μικρὸς ὑπρέτης μετα-
 φέρων ψῆφια ἐνὸς πελάτου ἀπὸ τὸ μαγαζὶ, ὅπου εἰργάζετο, εἰσῆλθεν ἀσκόπως εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, καὶ μέσα εὗρε μίαν πύλην ἀνοι-
 κτήν, τὴν ὁποῖαν ἀφοῦ ἀνοιξεν ἐμπῆκε εἰς μικροσκοπικὸν ἱερὸν, παρα-
 μένας εἰς αὐτὸ δύο λεπτά. Ὅταν ἐβγήκε μετὰ δύο—τρία λεπτά καὶ
 ἐπέστρεφεν εἰς τὸ μαγαζὶ, εἰς τὸ ὁποῖον, εἰργάζετο, τὰ πάντα τοῦ ἐ-
 φαίνοντο μεταβληθέντα, — καὶ οἱ δρόμοι καὶ τὰ κτίρια καὶ οἱ ἄνθρω-
 ποι.—καὶ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἄλλοτε, ἦτο τὸ μαγαζὶ, εὗρίσκετο τόσκι
 πανύψηλον βέγαρον. Καὶ τοῦτο διότι, ἦν καὶ δὲν ἐφάνη εἰς τὸν μι-
 κρὸν ὑπερήτην ὅτι ἔμεινεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας περισσό-

Ἑλληνικὸς κόσμος, τὸ ἰδεῶδες ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πνεῦμα.— ἀκόμα
 καὶ ὁ Βυζαντινὸς κόσμος καὶ τὸ Βυζαντινὸν πνεῦμα,— ἀπέτέλει τὴν ὑ-
 περτέουσαν ἡρηκτὴν παράστασιν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ψυχοσυνθέσεως τῶν
 εὐγενῶν τοῦ δουλειέντος ἔθνους, καὶ γύρω ἀπὸ αὐτά, ὡς γύρω ἀπὸ
 φωτεινὸν κέντρον, ἐκαίετο ὡς λαμπρὰ ἢ ἐκλεπισμένη ἀπὸ τὸν εὐγα-
 ριν βίαν καὶ ἀστίαν Ἑλληνικὴν μόρφωσιν ἰουστινοκρατικὴ ψυχὴ τῶν Φα-
 ναριωτῶν. Ἀλλὰ ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἀδυναμία τῆς σχολαστικότητος τῆς
 Φαναριωτικῆς ἀριστοκρατίας, τὴν ὁποῖαν αἱ μεταγενέστεροι τῆς ἔπο-
 χῆς ἐκείνης γενεαὶ πρόβη νὰ προσβλέπων μετὰ συμπαιδείας.

Ἠθροισκόμεθα ἤδη, κατόπιν ὅλης αὐτῆς τῆς ἐλληνοκεντρῆς πορείας,
 πρὸ τῆς λύσεως τοῦ γοργίου δεσμοῦ. Ἡτὸ πνεῦμα τοῦ λογικοκρατικοῦ,
 ἢ σχολαστικῆ προόδου τῆς Ἑλληνικῆς προγονοκλησίας, ἢ ψυχρὰ
 καὶ πρηνὸς πρὸς τὴν ἐπίδοσιν (διὰ τοὺς σημερινούς καιρούς), θεοῦ φαι-
 νομενικῶς (διὰ τὴν ἐπιγὴν ἐκείνην), λαοσεῖς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ
 κόσμου καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, καθὼς ἐλέγαμεν εἰς
 τὴν εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης μελέτης, ἐπὶ ἀποτελεῖσα τὴν κοινὴν χα-
 ρακτηριστικὴν νοσημὴν τῆς Φαναριωτικῆς Σχολῆς, εἶνε τὸ κατάλλη-
 λον φυτόν, τὸ ὁποῖον, ἐβλάστησε καὶ ἔπροβη νὰ βλαστήσῃ μέσα εἰς τὰ
 Φαναριωτικά μέγαλα ἀπὸ τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἀναπαινεθέντων ὄσων πε-
 ο διὰ τὸν ἄλλον ἄστυ ἀνατορῆς, ὄσων, πειδείσεως, ὄσων πολιτικῆς ἐ-
 παινοποιίας, ἀκόμα ὄσων κληρονομικῶν, ὄσων τέλος πολιτικοῦ κίλων». Ἐτσι
 νομίζουεν ἀπολοποιεῖται καὶ δεικνυκίεται τελείως τὸ φαινόμε-
 νον ὡς πρὸς τὴν λαοσεῖαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου ὡς καὶ τοῦ
 πνεύματος ἀκόμα καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πανθέου, καθὼς
 καὶ τῆ ἀνάλυσις τοῦ Βυζαντινοῦ μεγαλείου τὸ παρουσιάζει τὴν ἄ-
 ἐπιθυμίσαν σπονδὴν ἀλλὰ καὶ μίαν ἀνένευσαν ἡσυχίαν λογικοκρατι-
 σμοῦ μέσα εἰς τὰ ἔγκατα τῶν ἰουστινοῦ τῆς Φαναριωτικῆς προαδύσεως.
 Λιγὴ ἢ σκηνὸν Μοῦσα τοῦ Ἀθανασίου Χριστοποῦλου ἀναστῆ εἰς
 σπονδῶν στίχων τοῖς θρόλοις τῆς Ἀποοδότης τῆς Ἐκατοῦς καὶ
 τοῦ Βάνου. Διὰ τὸ μαραροσκόλλιστο στίχοι τοῦ Ἀλέξανδρου Ραγκα-
 βῆ τοῦ πολιτικοῦ καὶ πολιτικοῦ νεοῦ ἑλληνοῦ ἔστησαν μυσθῶν
 τὰ ὅσων γύρω ἀπὸ τὸν «Πλοῦ» τοῦ Λιονίσκου. Διὰ τὸ εἰς Σούτσι
 σπονδὴ ἀπὸ τὸν ὀπτοισμὸν των νὰ πλέξῃ ἐγκλίμα καὶ ἀνθινὰ
 στέφανη διὰ τὸ ἔξωθεν, εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ παρελθόντος Ἑλληνικοῦ
 μεγαλείου καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Κλέωνος Ραγκαβῆ ἐναθροῖσται εἰς τὴν
 ἀπαιτητικὴν τῆς ἀνάλυσις τοῦ Βυζαντινοῦ. Πῶς ἀκόμα ὁ κολλισιατε-
 κισμὸς Βυζαντινὸς καὶ ὅσων τῶν εἰσπρατικῶν νεοκρατικῶν τῶν ἀπαιτητῶν ἐν-
 τὸν τῆς ἐπίδοσιν τοῦ Ταντζίδου τῆς Φαναριωτικῆς προα-
 δούσαν ἀναγνῶναι τὴν παραδοσιακὴν τῶν ἡμερῶν τῶν ἀρχαίων
 ἀκρίστητον εἰς τὴν νεοαἰδοκρατικὴν πύλον τῆς Βυζαντινῆς κῆρας καὶ
 εἰς τὴν φθορὰν τοῦ Μαραροσκόλλιστου Ἀποοδότητος.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον) ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΙΩΑΚΕΙΜ

τεοὸν ἀπὸ δύο λεπτά, ἂν καὶ ἔμεινε, φησὶν, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο,
 ὅσος ἦτο, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἐν τούτῳ εἶχαν περάσει 100 ὁλόκλη-
 σα ἔτη καὶ πολλὰ γενεὰ ἀνθρώπων εἶχαν παρελθεῖ ἐπ'αὐτὸ εἰς τὸν ἄ-
 θλιον φλοὸν τῆς Γῆς».

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ

«Υπὲρ πάντας καὶ ὑπὲρ πάντα ἡ Πατρις καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν καθήκον πάντων ὑπέροτατον — ἰερώτατον!»

Αἱ κοίτωνται καὶ ἰδέουσι τῶν τελευταίων αἰώνων, διεισδύουσι εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας, καταβάλλουσι προσπάθειαν νὰ κλονίσωσι τὸ ἰδιαίτερον, τὸ φυσικὸν παρὰ τοῖς λαοῖς αἶσθημα τῆς ἀγάπης, τῆς ἀφροσύσεως καὶ τῆς πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα, νὰ πείσωσι δὲ ταύτας, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκείνου στοργὴ πρὸς τὴν ἰδίαν τοῦ χώρου ἀποτελεῖ εἶδος κληρονομικῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἀποκηκώσεως τοῦ ἀνθρώπου. ἦν αἱ κυβερνώσα — αἱ κρατεῦσαι μόνον τάξεις ἔχουσι συμφέρον, νὰ ἐμπέσωσι — νὰ ὑποθάλωσι καὶ νὰ συντηρῶσι παρὰ τοῖς λαοῖς ὅπως ὑπὸ τὸ ἡλίθιον καὶ ἀνήθικον, ὡς λέγει ὁ Τελστήη, τοῦτο αἶσθημα ἐκμεταλλεύονται αὐταὶ καὶ καρποῦνται τῶν ὠφελημάτων, τῶν μόχθων καὶ τοῦ ἰδρώτος τῶν λαῶν.

Οἱ κοσμοπολίται, οἱ νομίζοντες ὅτι μόνον τὰ ὑλικά μέσα ἐξασφαλίζουν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς — οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἐπικουροῦ καὶ τῆς ἑνωρίδος τῶν ἄλλων ὑλοφρονούντων, τῶν κηρυσάντων, ὅτι ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρὸς τῆς εὐημερίας τοῦ ἀνθρώπου εἰσὶν αἱ προλήψεις, τοῦτων δὲ φοβερωτέρα εἶνε ἡ δεξασία τοῦ καθήκοντος ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι πλὴν τῆς ὕλης καὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς καὶ συνεπῶς τῶν ἀγεννημένων τῶ ἐλεύθερον πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ φροδοδοτούμενον καὶ ὑποτασσόμενον εἰς τὴν ἀδέσμευτον συνείδησιν αὐτοῦ, οἱ κοσμοπολίται λέγουσιν οἱ τὴν ὕλην μόνον θεραπεύοντες καὶ περὶ τὸ σαρκίον αὐτῶν, συστρεφόμενοι οἱ ἀκόπως καὶ ἀνευ πολλῶν ἐνοχλήσεων εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς θέσεις παραδιδόμενοι, μετὰ περιστῆς θρασυτήτος σαλπίζουσιν ὅτι μάγονται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν προλήψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, τοῦ μονουερούς — τοῦ ἰδιαίτερου πατριωτισμοῦ, τοῦ ἀναρχοκρατοῦ τούτου τέρατος ὅπερ γαρσκηρίζουσιν ὡς φενακίην ἐξυπηρετούσαν ἕνα καὶ εὐγὶ τῶν λαῶν τὰ συμφέροντα, τὰ συμφέροντα ὄρωσιν, τάξεων εἰς ἃς ἐν τούτοις καὶ αὐτοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνήκουσι μεταβάλλοντες — δύναν τούτων κρατήσασιν — τὸν οἶκον τῆς ἐλευθερίας, ἵππερ ἡς κόπτονται εἰς οἶκον ἐμπορίας, διὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν βλέψεις, διὰ τοῦς ἰδίαις αὐτῶν ὑπολογισμοῖς. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐστὶν συμφυρὸς πρὸς τὴν δογματικὴν τοῦ ὑπόστασιν ἀπ' ἧς τὸ πῶς τοῦ ἕλεος βλέπει, οὐδεὶς ἠδυνήθη σκεπὴ νὰ διασέση ἐκ τῆς σκευδήςσεώς του. — εἶνε αὐτόματον — ἐκούσιον — αὐθόρομητον — ἐνοσηματικόν, παρητήρηται δὲ οὐ μόνον παρὰ τῶ λονικῶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον τοῦ ἐμνήγαι — τοῦ Ἰουδαίου Βασιλεῖοι καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ φητικῶ, οὐταῖνος πολλὰ εἶδη δὲν βλαστάνουσιν οἷα ἐκμάζουσιν ἀπομαρτυρούμενα τῆς γῆς, τοῦ ἀέ-

ρος, τοῦ ἡλίου τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ κλίματος, τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐστίας, τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας. Μήπως τὰ ὄρα, τὰ πηνὰ διὰ τοὺς χώρους, διὰ τὰς περιφερείας καὶ τὰς φουλεῖς ἐν οἷς ἐγεννήθησαν, ἀνεπτύχθησαν, ἠσθάνθησαν τὰς θλίψεις, τὰς ἡδονὰς αὐτῶν, δὲν ἀποθάνονται ἰδιαίτερον νοσταλγίαν, ἰδιαίτερον στοργὴν, καὶ πρὸς πρὸς τοῦτο δὲν ταξιδεύουσιν ἐπὶ μῆνης καὶ μυρίου κενήνους δοκιμάζουσιν ὅπως ἐπιστρέψουσιν καὶ μετὰ προφανεστάτων ἐκδηλώσεων εὐχαριστήσεως ἐγκατασταθῶσιν ἐν ᾧ τόπῳ ἐγεννήθησαν, ἔζησαν, ἀνετράφησαν, ἐν τῇ ἰδίᾳ δηλονότι αὐτῶν πατρίδι:

«Αἱ τὸ αἶσθημα τοῦτο δὲν ἦτο βαθέως ἐροῦζωμένον εἰς τὴν καρδίαν τῶν λαῶν γενικῶς, ποθὲν ἄλλο αἶσθημα θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ δημιουργήσῃ τὴν οἰκογένειαν, τὰς συγγενεῖς φιλάς, τὰς κοινωνίας, τὰ ἔθνη, τὸν πολιτισμὸν, τὸ τέκνον τοῦτο τῆς παγκοσμίου ἀμύλης, τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου γένους, εἰς ὃν ὡς πρῶτον κίνητρον ὑπέβηεν ἡ ἰδέα τὸ αἶσθημα τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀδούλωτον, τὸ πνίσχυρον τῆς πατρίδος, ὅπερ ἵνα καταστῇ ἀσάλευτον, ἀπόρητον ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ὑλοδοξούντων, τῶν τὴν ὕλην προσκινούντων, τῶν ἐπὶ τῆς γῆς συγχρότως μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανισθέντων, καὶ ἰδίᾳ ἵνα τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βάσιν καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς διεπούσας σήμερον τὴν ἀνθρωπότητα, τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς περιορισθῆσιν συνέδωσιν ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸ θεῖον κατὰ τὰς ἰδίας ἐκείνης φυλῆς ἀντιλήψεις, δικαιοσύνης ὅμα τῇ ἐμφανίσει του τὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ, τὴν ἀδυναμίαν νὰ ἐνοήσῃ, νὰ ἐξηγήσῃ νὰ συλλάβῃ καὶ ὑλιστικῶς ἐξετάσῃ μὴ ἐπίσημη καὶ πιστεύση εἰς πᾶν ὃ τι ἔβλεπε τελειωμένον περὶ ἐπιτῶν ἐνθουβῶν εἰς μεγαλεῖον ὑπέρομετρον μὲν τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ νοητῶν δ. μως ἐν τῇ συνειδήσει του.

«Ἐβροῖς δ' ἄν ἐπιθὼν ἔβλεπεν ὁ Πλούτοχος, καὶ πόλει ἀτειγέ, στούς, ἀδασίλευτους κλπ. ἀνέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου μὴ χροῦμένης αἰγῆς μηδὲ ἔροκος ἔλπ. οὐδεὶς ἔστιν οὐδ' ἔστιν γεγῶνως θεατῆς» Καὶ ὁ Κικέρων ἐπίσκι: «Δὲν ὑπάγει λαός, ἴσον βάρβαρος καὶ ἀπολίτι, στούς, μὴ ἔγων ἰδέαν περὶ ὑπόξεως τοῦ θεῖου» Ὅτω τὰ διὰ ταῦτα αἰσθημάτων ἀναγκαῖα, ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀνθρωπὸν, ἀπογεννημένα εἰκοθεν μόνον, ἀβίαστα, αὐτοσυντηρούμενα, αὐτοαναπτύσσόμενα καὶ ἀδουόμενα ἐξηγητήσαν τὸ κτήνος — τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸν ὀδύνησαν εἰς τὰ πρῶτα βήματα αὐτοῦ πρὸς τὴν ποδὸν, ἵνα ἐνοήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς φύσεως του τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν δικαιωμάτων του νὰ ἐπιγάνῃ καὶ νὰ φθάσῃ μὲσω τῶν κινήσεων τῆς ἀγοιότητος, καὶ τῶν ἄγάνων του τῶν φρικαδιῶν, εἰς ὃ σημείον ἔφθασε σήμερον. Ἄλλ' εἰς τὸς ἰσγῶνας τοῦ τοῦτοῦ ὀπευδήποτε καὶ ἂν ὠθεῖτο ἐκ τῶν αἰσθημάτων τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἢ τῶν ἀπομακρῶν του ἀγρίων ἐπὶ ἐνοχλήτων, τὸ αἶσθημα τῆς πίστεως του πρὸς ὑπέροτατον ὃν τῆς ἀδείας ἢ ἀμείβον τὸ κατὰ τὰς ἀντιλήψεις του δίκαιον, ὡς καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐμνήσθαι ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐστίας — τῆς πατρίδος του — ὑπὸ. ἔαν τόσον ζοηρὰ καὶ ἀσάλευτα εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ὥστε πῆστι καὶ πατρις ἀπετέλεσαν τὸ Σύμβολον, τὸ δόγμα τὸ πανατικώτατον λίθη. ον, περὶ ὃ οἱ λαοὶ ἐθυσίαζοντε, ἐσφαγιάζοντε ἐσχαίστως, γάαν τῶν Ἐρεστίων Θεῶν των. Τὸ δὲ καθήκον τοῦτο ἐθεομῆτο ἱερὸν, τιμὸν, ἱερὸν «Μένεσθαι ὑπὲρ ζωῶν καὶ ἐστιῶν» Ἰδοὺ τὸ εὐγενέσιρον καὶ τὸ ἐξάνθρωπεστικώτερον τοῦ κόσμου σύνθημα, ὑπ' ὃ οὐτεὶς ἐπὶ,

λαισε και ἐνίκησε ποταμούς αιματος χύσας ἄνευ διαπαγμοῦ, ἐκουσίως, αἰδοραμίως. Ἡττήθη πολλάκις ἐν τῇ ὑλιστικῇ ἀδυναμίᾳ του, ἀπάλεσε τοὺς βοαμούς και τὴν ἐσπίαν του. Διεσκορπίσθη ἀνά τὰ πέματα τῆς γῆς, ἐξηφανίσθη ὡς οἰκεγένεια ὡς φυλή, ὡς Κράτος, ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς πίστεως πρὸς τοὺς πατρῶους βοαμῆς του, πρὸς τὴν πατρῶαν γῆν του εὐδέπετε ἀπέβαλε. Τοῦναντίον ὁ παρερχόμενος χρόνος, ἀντὶ τὰ σθεσῆ ἀυτῆ ὡς μὲ πᾶν ἄλλο αἶσθημα σιμβόλιον, ἐγιγάντου αὐτό, και μετέτρεπεν εἰς μίσος εἰς πάθος ἀπὸ γεμῶν εἰς γενεὰς ἀκμαίων, ζωντανόν μεταβιβαζόμενον και ἱκανοποίησεν ἀπεκδεχόμενον. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τῆς πίστεως πρὸς τοὺς Θεοὺς δὲν ἐδιδόσκατο. "Οχι. Τὸ καθῆκον τῆς ὑπὲρ τούτων ἀμύνης δὲν ἐνεδεικνίετο ὑπὸ τῶν κρατουσῶν τάξεων. Οχι. Ἐπεβίβλετο μόνον, ἦτο και εἶνε ἀνθος αὐτοφύες εἰς τὸν ἀνθρωπον ὅστις φεύγων τὸ φάσμανον τοῦ νικητοῦ και πάντα ἐγκαταλείπων εἰς αὐτόν, ἐμερίμνα μόνον και ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπερχόμενος τοὺς βοαμούς τῶν ἐφεσπίων θεῶν, τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ οἴκου του, τὰ ἱερά κεμήλια τοῦ ἀγίου Του, τὰ ὅσα ἢ τὴν τέφρον τῶν πατρῶων τάφων του, και χῶμα ἀπὸ τὸν τόπον τρυ, ὑπερ μετέφερον εἰς τὴν νέαν πατρίδα του, κατοπαζέτο καθ' ἐκάστην ἐσπερήνην προσειχῆν του, και ἐδέετο ὅπως ταῦτα μὴ μολιμθῶσιν ἀπὸ τοὺς πόδας τοῦ κατακτητοῦ, τοῦ τυράννου του, δληρηθῆ δὲ αὐτὸς ἢ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὰ ἐν πάση τιμῇ εἰς τὸ χωριό του, εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὰ ἅγια χῶματα αὐτῆς.

Ἐκδήκησεν ἐπεκαλεῖτο και τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεως παρέδιδεν εἰς τὰ τέκνα του ὁ κατέχων τὸ αἶσθημα τῆς πίστεως πρὸς τὸ θεῖον, τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα του, ἀράς δὲ κατὰ τοῦ λησμονούντος τὸ καθῆκον τοῦτο ἐξέπεμπε. Χειραγωγοίμενα τὰ δίδυμα ταῦτα αἰσθήματα, τέκνα τῆς αὐτῆς μητρός (τῆς σνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου) ἐβάδιζαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰῶνων, ἐπισχιόμενα και βοηθούμενα ἀμοιβαίως κατὰ τὰς περιστάσεις. «Ἐν τούτῳ νίκᾳ» λέγει τὸ θεῖον πρὸς τὸν χαλαροῦμενον αἰσθημα τῆς Πατρίδος. «Δεῖ ἀποθνεῖν τὸν ἀρχοντα τῆς πόλεως χρησμοδοτεῖ τὸ μαγτεῖον, ἰνα ἢ πόλις σωθῆ». «Παρθένα, ἀγνά, ἐνάρετοι δέον νὰ θανατωθῶσιν, θυσίαι ἀνθρώπωναι δέον νὰ τελεσθῶσι πρὸς ἐξαγνισμόν πρὸς κατεινασμόν τῆς ὀργῆς τῶν Θεῶν, τὸ πρὸς τοὺς ὁποίους αἶσθημα ἀδρανῆσαν, ἀχρειωθὲν, δεῖται τονώσεως ἐπιμελείας. Και οὕτω τὰ κοινὰ και στενωῶς συνδεδεμένα και ἐνεργήσαντα δύο αἰσθήματα ἐυεγαλοῦργησαν, και βαθμηδὸν, και κατ' ὀλίγον ἀπέσπυραν τὸν ἀνθρωπον ἐκ τοῦ εὐρόντος και τῆς σαρκίως. Ἐν ᾧ ἐκυλίετο ἡ πικνιούμενος εἰς τὰ τῆς ζωῆδος αὐτοῦ καταστάσεως ἔναστωτα, τὰ ἀνίκανα νὰ ἐξεγείρωσι, νὰ ἐξιδανικεύσωσι, νὰ διαμορφώσωσι και ἐξανθρωπίσωσι τὰς φυσικὰς ἀλλ' ἔως τότε ἀκατεργάστους ὀρμάς αὐτοῦ κα' νὰ καταστήσωσι κύριον, δεσπότην, τὸ πνεῦμα, ὅστε τοῦτο νὰ ἰθῆναι ἡὰς πράξεις, τὰς θελήσεις, τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ, τοῦτο νὰ τηρῆ τὸν ἀνθρωπον μεταρροῦόμενον μέχρι τοῦ θείου, νὰ ὀδηγῆ, νὰ χλιναγωγῆ ἐν παντὶ αὐτόν ὑπὸ τοῦ ὑλικῶ ψεύδους μαγίου σιμπεροσάντης, διακῶς σινοῦσεν και νὰ ἐξημερώσῃ αὐτόν ἐν τῇ γνώσει τῆς διακρίσεως τῆς ὀληθείας, ἥτις ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτόν μετ' οἱ πολὺ και δι' ἡς ἐπελητήθη ἢ συνδελφωσίς του μετὰ τῶν δυοίων του, κα' κατορθώθη νὰ ἐξερεθῆ ἐν πληρῇ διαιγείᾳ και ἰψίστη ἀντιλήψει τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς μέγρι τῆς τελειότητος πνευματικῆς ἐκφάνσεως, νὰ γνωρίσῃ δὲ

τῆ σέσῳ αὐτοῦ πρὸς τὸ Σίμπαν, τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ πρὸς τὸ περιβάλλον ἐν ᾧ κινεῖται και βίει. Βεβαίως αἱ διάφοροι φιλαὶ τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἐξελίξει των και ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δύο τούτων αἰσθημάτων κινήθησαν κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀντιλήψεις και ἀνάγκας, δὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, μηδὲ δεμορφώθησαν ὁμοιοτρόπως ὅστε τὴν κοινότητα τῶν φυσικῶν αὐτῶν αἰσθημάτων νὰ διαδεχθῆ ἢ ὁμοιότης τοῦ χαρακτήρος, τοῦ φρονήματος, τῶν πεποιθήσεων και τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης. Χάσματα ἀγεφύρωτα ἠνοιχθησαν μεταξὺ αὐτῶν και ταῦτα οἱ ἐκμεταλλεῦνται πάσης ἐποχῆς και πάσης ἀτελείας ἰσχυρότερα τῶν ἄλλων εἰς πλοῦτον, εἰς ῥώμην εἰς πνεῦμα ἰδὲν ὠκνήσαν παρασυρόμενα ὑπὸ τῆς ἰδιοτελείας, ὑπὸ τῆς κενοδοξίας νὰ εὐρόνωσι πλειότερον και νὰ χωρίσωσι τὴν ἀνθρωπότητα ἀπελέσσαν τὴν ἀληθινὴν κατεύθυνσιν ἣν ἐπεζητεῖ και τούτην ν' ἀνεύρη μετὰ πολλὰς και ὀδυνηρὰς περιπετείας, μόλις ὅταν ὁ Θεὸς ἐνεφρακίσθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου, ἰδηγήθη εἰς τὸν Γολγοθῆν ἐσταυρώθη και ἠγέρθη διάχαράσας, σημεῖώσας, διατοῦ ἰδίου του σώματος, τὴν ὁδὸν τὴν ἠθικὴν, τὴν πνευματικὴν, ἀλλὰ σωτήριοι ἀνάντηθῆν ἄνθρωπος ὁ πλακῆ. ἔκνος ἔσθε τότε ἔδει νὰ λάβῃ και ν' ἀκολουθήσῃ ἰνα εὐτυχῆ και μὴ ζῆ ἐν τῇ συγχύσει, ἐν τῇ φορᾷ τὴν ὑπὸ τὴν διάφοροι φιλοσοφικὰ και ἐξαιρετικὰ ἀληθῶς ἰδιοφυῖαι ἐδιδον εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ ἐν φορᾷ ἐνιαία μοναδικῆ, ὅστε ἐνωία νὰ εὐρίσκηται ἢ ἀντιλήψῃς τοῦ κόσμου και ἀνεπηρέαστος ἐκ τῶν ἀδυναμιῶν ἐκ τῆς ἀτελείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τῆς διαπλαττούμενης ἐκαστοτε ἐκ τῶν ποιοτήσεων τῆς στιγμῆς και ἢ βασιλεύμενης ἐπὶ ἀογῶν ὁμοιομορφων ἀογῶν ἐξοβελισθέντων εὐγενῶς ὑπὸ τῶν δημοκόπων ἢ τῶν κοινοκιστῶν ἐκαστης ἐποχῆς, τῶν πλανήτων, τὰ πλήθη τῶν ὁποῖον τὸ πνεῦμα στενόν, προσωποποιημένον και ὀρεον πρὸς πᾶν δι' ἐβανάλιζε και βαυκαλίσει τὸ αἶσθημα τῆς θεολογίας τοῦ βίου των, τῆς τελειώσεως αὐτῶν ἐσέστε ἀκατάσχετον πρὸς ταύτικαι και ἀνέτροπε πᾶσαν προστάθειαν τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης και τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἀνθρώπων. Ὀδῆσιν ἐν ταύτῃσιν παρ' ἄλλας τὰς ἀνατοσπὰς ταύτας τοῦ κόσμου σπυρντῆ τις τὸ αἶσθημα ἡς πίστεως πρὸς τὸ θεῖον, και τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἰδίαν ἐστίαν πρὸς τὴν πατρίδα ἐκλήθη ποτέ, Πανοηλαμνῆθ, τούτο προστηρεῖ τις ἐκστασιν εὐστανιζόμενον ὑπὸ ποικίλας μοσφὰς και ἐκδηλώσεις διακρίνει τις ταῦτα, ἀλλ' ἀποσβεσθὲν οὐδισμοῦ Τούναντίον ἀνερίσκει τούτο διατηρούμενον ἐπὶ αἰῶνας ἀκμαῖον, θεοῖον, μηδέποτε λησμονούμενον ἢ πρὸς εἰσαδήποτε περιπετείας. Ἡ Βουλγαρικὴ θηοικωδία ποτὸ ὀλίγον, ἐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς κατόικους τῆς Στενιμαχον Ἑλληνας. Οἷται προσέφυγον εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα και ὅταν αὐτῆ τὰ διασκοοπισθέντα τέκνα τῆς ποικίλης λέγουσα ἐγκαθίστα εἰς διάφορα ἐδάφη αὐτῆς οἱ Στενομαχῆται ἐμνήσθησαν ὅτι ἢ ἦν ἐ, καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ πόλις των ἠπῆρξεν ἀποικία τῆς Ἰστανίας και ἐξήρησαν μετὰ 2500 ἔτη νὰ ἐγκατασταθῶσι και ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸν Δῆμον Ἰστανίων ἐν ἣ ποιοφρεμία ἦλλον ὅτι οἱ προγονοὶ αὐτῶν εἰ πρὸ 2 1)2 γιλ, ἐτῶν ἐγεννήθησαν, ἔζησαν ἐπάφησαν και ἔφριγον ἰδρῖσαντες τὴν Στενιμαχον χιθεσινῆ των πατρίδα. Ἰδοὺ τὸ αἶσθημα τῆς ἰδιαίτης ἀγάπης πρὸς τὴν ἐστίαν ἐκαστου και τῶν γεννητόρων του ἀείζων, ζωπυόν, ἀθάνατον! Μαροτύρον τούτο πρᾶνον τῆς καθολικότητος τοῦ αἰσθήματος τοῦ περιορισμοῦ και τῆς φυσικῆς ἀναποτρέπτου ἀνάγκης ὅπως ἕκαστος ἀνθρωπος ἕκαστος λαὸς

ὑπὲρ τοῦ αἰσθημάτων τούτου θυσιάζεται τὰ πάντα περιφρονῶν καὶ μετὰ μειδιάματος εἰρωνος, στωϊκοῦ ἀτενίζει αὐτὸν τὸν θάνατον, τὴν ἐκμηδένισιν τῆς ὑπεστάσεως του ἀρχῆς μόνον δι' αὐτοῦ νὰ σωθῆ ἢ γλυκαίᾳ του Πατρὸς! Ἀδιαφορεῖ πρὸς πᾶν ὅ,τι δικαιολογῆ τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἱκανοποιεῖ τοὺς πάθους αὐτοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τὸ εἶδωλον, τῶν ὁρμῶν αὐτοῦ τὰς ὑπερχορεύσεις. Πάντα θέτει ἐν ἡσσοῖ μοίρα, ἐκπεδῶν, ὅταν σκέπτηται ὅτι διὰ τὴν ἀπόλυσιν καὶ τὴν διατήρησιν τούτων ἀγωνιζόμενος δύναιτο νὰ βλάψῃ τὴν Πατρίδα, ἐν ᾧ ἀπαρνούμενος ταῦτα καὶ ὑπέρτερος τούτων γενόμενος μὴ ἔλθῃ τὸ θεῖον προσφέρει ἑαυτὸν θύμα ἀναγκαῖον πρὸς ἐξουσιασμένον μὲν ἴσως τούτοις πρὸς σωτηρίαν ὅμως ἀσφαλῆ, θετικὴν τῶν πολλῶν—τῆς Πατρίδος του! Ἡ θυσία τοῦ ἀτομικοῦ ἀγαθοῦ εἶναι πράξις ἐπινετή, πράξις ἠρωδισμού. Ἡ ἀπόρρησις ὅμως ἑαυτοῦ χαρακτηρίζεται ὡς ὄρεσις, ὡς νόμος ἀπαράιτητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς διότι ἐν τοιαύτῳ διακρίνεται ὁ αὐτοθυσιάζόμενος τὴν ἀστυρίαν τοῦ ἀτομικοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ μόνου κοινοῦ ἀγαθοῦ, οὕτως τὴν ἐσκεμμένην συναίσθησιν ἔχει καὶ ἐκδηλοῖ ὡς τὸ ἀπαρνούμενος ἑαυτὸν. Ἄλλ' ἢ συναίσθησις αὐτῆ τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν τὸ διακρίνον αὐτὸν ἀπὸ τῶν κτήνους, ὑπερ τῆ δὲ ἑαυτὸ καὶ ὑπερ δὲν καταβάλλῃ καὶ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἠθικότητα μετὰ τῶν ἀτομικότητων τοῦ εἶδους του. Ἡ συναίσθησις αὐτῆ προσιδιάζει εἰς τὴν ἀνθρώπου τὸς ἔχοντας τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι δὲν νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐτυχίαν τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἠθικότητα γὰρ τῆς εὐτυχίας τῶν πολλῶν καὶ ὅτι ἡ ἀτομικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἵπαξις δὲν ἔχει ἔννοιαν ἐν τῇ ἰδικῇ ὁλότητι τοῦ κόσμου ἑάν δὲν δύναιτο εἰς νὰ θυσιάσῃ τὰ πάθη του, τὰ ὄρατά του, τὰ ἰνυκτά του, τὰ ἀγαθὰ του γὰρ ἐκείνης. Ἄλλὰ πῶς ἄλλως ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δύναιτο νὰ ὑποκαθίστῃ ἢ ἢ οὐκ ἔστιν ἡμίθεος; ἀλλὰ πῶς ἄλλως ἢ πράξις αὐτῆ ὀνομάζεται χαρακτηριστικὴ ἢ ἀρετὴ, ἀξία τῆς κοινῆς ἐκτιμήσεως τῆς κοινῆς τῆς πανδημου διακρίσεως; Αἰτιολογούμεθα ὑπὲρ τῶν πολλῶν ἰσοδυναμῶν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θείου τοῦ ὑπερανθρώπου, τοῦ τιμιωτάτου καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα, καθήκοντος ὅπερ αἰσθάνεται μόνον ὁ γενναῖος ὄρατος, ὁ ἰδανικός πατριώτης ὁ ὑψηλῆς φιλόσοφος καὶ οἰκί ὁ θεῖος εἰς ἑαυτὸν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς, τίς ἠδονὰς καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἄλλων καὶ πενίλων ἀναγκῶν αὐτοῦ, αἰτνες καθιστῶσιν αὐτὸν δυστυχῆ! Ὁ Κάρλος Λάοβιν, ἐπέσεινεν, ὅτι ὁ διακρίνων τὸν ἄνθρωπον τῶν λοιπῶν ζῶων χαρακτηρὸν δὲν εἶναι ἢ ὁ σωματικὸς ὄργανισμός οὔτε αἱ διανοητικαὶ αἰσθητικαὶ δυνάμεις. Ἡ Συναίσθησις τοῦ καθήκοντος εἶναι τὸ ἰδιάζον αὐτοῦ προσόν καὶ τὸ οὐσιώδες τῆς φύσεως του στοιχείον! Ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ τὴν πραγματικὴν δύναμιν ἐκαστοῦ ὄντος καὶ τελείου ἀνθρώπου καὶ τὸ κύριον γένωμα τοῦ ἔχοντος ἐλευθερίαν συνειδήσεως, τοῦ ἱκανοῦ, ὅπως παλαίη κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, ὅπως θυσιάζῃ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὀρέξεις, τὰ ἴδνα αὐτοῦ ἀγαθὰ, καὶ παραδίδηται εἰς ἰστορήσεις εἰς θλίψεις ἐν τῇ συνειδήσει ὅτι πῶτος ἐξυπηρετεῖ τοὺς πολλοὺς, τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἢ ἀπαρνεύει ἐπιχειρεῖνα κακὰ κατὰ τῆς κοινωνίας κατὰ τῆς Πατρίδος εἰς ἧς καὶ μόνον τὸ συμφέρον ἀποβλέπει. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος καθ' ἀπάσας τὰς χρονικὰς περιόδους τοῦ ἀνθρώπου βίαι ἐξεδηλώθη κατὰ ποικίλους τρόπους, Ἐνεργεῖσθη εἰς κοίφους πολλὰ,

καὶ θρησκείας, ὅτινες ὑπέρτερος διὰ τὸν ἱερόν, σκοπὸν, ὑπὲρ οὗ ἐκέκληντο εἴτε δυνάμει θεῖα, εἴτε ἀπατήσει τῶν περιστάσεων, ἐξήρτησαν εἰς τὰ μεγαλειώδη ὑψηλῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφιέρωσιν εαυτοὺς εἰς τὸν βαρὸν τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ ἐλάμπρυναν τὴν ἱστορίαν διὰ τῶν ἠρωϊκῶν κατορθωμάτων, ἅτινα ἐστέρησαν τὴν ἠθικὴν καὶ ἐπαγίωσαν τὰς βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξιδανικευθέντες ἕκαστε καὶ κατανοήσαντες ὅτι ἐν τούτῳ τῷ αἰσθημάτων τοῦ καθήκοντος ἑνὸς ἐκαστοῦ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους του διακρίνεται τῶν λοιπῶν πλασμάτων, ἐφ' ὧν εὐλόγως καὶ μετὰ ὑπερηφάνειας δικαιούται νὰ κυριαρχῇ καὶ νὰ ἐπιτύρῃ τὸν σεβασμὸν τῶν πολλῶν.

Ἐξαιτίας ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ εὐγενεῶς τούτου αἰσθημάτων παρετήρηθησαν καταχρήσεις ὑπὸ φύσεων περιορισμένης ἢ σφραγισμένης ἀντιλήψεως, αἰτνες φύσεις παρασυρθεῖσαι ἐξ ἀδυναμιῶν ἀνθρωπίνων καὶ περιστάσεων τὰς ἀδυναμίας ταύτας ἐκθροισάσιν, προσέβησαν εἰς ἐκτροπὰς, πρὸ τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπότης ἐφορξέ καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς φρικτῆ. Πλὴν τὰ γεγονότα ταῦτα μονομερῆ καὶ ἐλάχιστα οὐδόλως ἠλάττωσαν τὴν ἀξίαν, τῶν πράξεων ἐκείνων, ὅτινες ἀνεδρίχθησαν ἀγωνιζόμενοι καὶ ἀπαρνούμενοι ἑαυτοὺς χάριν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ χάριν τῶν πολλῶν. Αἱ ἐξαίρεσις ἐκείναι ἐξυμνοῦσιν ἐτι μᾶλλον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦκό σμου τοὺς ἀληθεῖς στρατιώτας τοῦ καθήκοντος τούτου, τοὺς ἀνιδιοτελῶς ἐργασθέντας ὑπὲρ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἴδια αὐτῶν ἀγαθὰ παρατηρησάμενος εἰς στιγμὰς καθ' ἃς τὸ κοινὸν συμφέρον τὸ τῆς Πατρίδος ἐνεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τῆς θυσίας ταύτης.

Τὸ καθήκον ὡς πᾶς τις ἔννοσις εἶναι πρᾶξις. Τοῦτο ἄλλοτε μὲν ἐμφανίζεται ὡς ὑποχρέωσις ἐπιβεβλημένη ἐκ τῆς κοινῆς ἀνάγκης καὶ ἐκ τοῦ συναίσθηματος τῆς κοινῆς ἀμύνης συμφερόντων γενικῶν, τῶν πολλῶν, ἅτινα ἄλλως τίθενται ἐν κινδύνῳ ἄλλοτε δὲ ὡς ὑποχρέωσις ἀπορρέουσα ἐκ λόγων αἰτνες δὲν ἀπειλοῦσι μὲν ἀμέσως τὸ κοινὸν καὶ ψηλαφητῶν συμφέρον τῶν πολλῶν διασολεύουσιν ὅμως τὴν ἠθικὴν ἐπίστασιν, τὸ γόητρον τῶν λαῶν εἰς τὰς σχέσεις τῶν ὁποίων ἀνωμαλίαι δημιουργοῦνται λεληθότως πλὴν σταθερῶς τὰ συμφέροντα τούτων προσβάλλουσαι. Τὸ καθήκον οὕτως ἐξεταζόμενον εἰς τὰς δύο ταύτας ἐκφάνσεις του ἐνέχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποσυντηρήσεως τῆς ἱκανοποιήσεως καὶ τῆς προσκτήσεως ὀφελημάτων γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐν τῇ εὐρύτητι τῶν ὁποίων ἐξυπηρετοῦνται τὰ ἄτοκα καὶ μὴ πάσης φύσεως ἀδυναμίας.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον) 40.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΝΥΧΤΕΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΦΕΤΖΟΥΔΙΩΝ

Φίλτατε Κύριε Τζιάβα,

Ἄφου θέλετε λογοτέχνημά μου διὰ τὴν ἀξέλογον «Ἀνθρωπότητα» λάβετε ἐν καθαρῶτατα ἑλληνικῶν. Εἰς πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος ἤκουσά Ομήλους — μὲ τὴν νέαν σημασίαν τῆς λέξεως — τοὺς ὁποίους ἐπειδὴ μοῦ διήγειραν παρὰ συναισθήματα, ὑπέβαλον εἰς τὴν μουρφήν τοῦ διηγήματος μετὰ πολλῆς πιεσοχῆς ὅπως εἰκονίσω ὄχι μόνον τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοπικὴν καλιὰν καὶ τὴν δικιόησιν. Βεβαίως δὲν θὰ ἐννοήσῃ ἀκριβῶς τὰ διηγήματά μου ἐκείνος ὅστις ἀγνοεῖ τὸν ἱστυούμενον τόπον. Δὲν περᾶζει ὅμως. Ἴσως τὸ «Ἑλληνικὸ Χωριό» μου θὰ κεντρίσῃ τὴν γνώσιν τῶν Ἑλλήνων, ἴνα περιλάβῃ τέλος πάντων καὶ τὴν πατρίδα των, ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς λογοτεχνίας τῆς. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους σὰς ἀποστέλλω τῷ αἰτηθέν. Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον τὸν ἐξῆς. Τὸ «Ἑλληνικὸ χωριό» μου ἀνήκει εἰς τὰ ἔργα τὰ χαρακτηρίζοντα λογοτεχνίαν τινὰ καθ' ἑαυτὴν, δηλαδὴ, ἂν μετενεχθῶσιν εἰς ἄλλην γλῶσσαν, δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ ἐμφανίσωσι πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ, διὰ τὰ ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πολιτογραφηθῶσιν ὅπουδήποτε. Ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι καὶ ἡ νεο-ἑλληνικὴ λογοτεχνία, μέσα εἰς τὸν ὅμιον ὄργανισμὸν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τῆς, ὀφείλει νὰ παρουσιάσῃ ὅλως ἀτομικὰ τῆς ἔργα, ἔγραψα τοῦτο. Ἰπὸ τὴν μορφήν ταύτην ἴσως δὲν θὰ εἶνε ἀνωφελές.

Ἄν ἦσθε σύμφωνος δημοσιεύσατέ το. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶμαι ὅλο-ψύχως ἰθὺκός σας.

ΒΙΚΤΩΡ ΠΡΑΤΑΝΟΣ

Ἰστὴς στεφανωμένης μετὰ δαχτυλωτὰ μὲν καὶ ἄσπρα λουλούδια τῶν θλιμμένων δευτροτίτων ὄχθες τοῦ Βύθνου, ποῦ δὲν ἔχει ἀδικον ἐλαῖς νὰ τὸν λέγῃ Φεΐδαρι, γιατί στρεφογυρίζει καὶ κυλουργιάζεται ὅταν φεΐδι, κατέβαινε ἢ Ῥόδω νὰ πλύνῃ τ' ἀσπρόρουχα τοῦ σπιτιοῦ τῆς, ὅμοια μὲ κάπια παλιὰ κόρη τῶν παραμυθίων τοῦ Ὀμήρου, τῆ Ναυσικᾶ. Καί, ἐπαίξε, μὲ τ' ἄλλα τὰ κορίτσια, ποῦ ἐπλεναν κ' αἰτὰ, καί, φωνάζοντας καὶ τραγουδώντας, ἐγλυκοζύπναγαν τὴν Ἥχω τῆς Βαράσσοβας καὶ τοῦ Ζυγοῦ, τῶν δυὸ βουκῶν, ποῦ τὸ πρῶτο εἶναι ἀποφιλωμένο τὸν κορίτσι, ποῦ ἔχει διάπλατα τὰ περικόστητά του, προκλητικὰ καὶ ἀνέγγιχτα, ἐμπροστὰ εἰς τὸν πολύμαλλο, τὸ δασώδη Ἀράκυνθο, ποῦ, ὅταν ὁ ἥλιος, ὁ ἀνοιξιότικος, ὁ καλοκαιρινός καὶ τοῦ φθινοπώρου, σιγοπέφτει εἰς τὰ Ἄνερα τῆς Κατερινούς — τὸ ἀντικρινὸ κατέβασμα τῆς καμπυλωμένης ῥάχης τοῦ Ζυγοῦ — ἢ ῥάγες τῶν στηθῶν τῆς Βαράσσοβας, ποῦ παίρνουν τὸ ῥοδαλὸ χρῶμα φυσικοῦ γυναικείου κορμιοῦ, δείχνουν εἰς τὴν Πάτρα καὶ τὴν Αἰτωλίαν ὅτι τῆ Γῆ τῆ λέγουν ἔτσι θηλυκὰ, γιατί εἶναι ἢ πιὸ ὠμορρη γυναῖκα.

Ἡ Ῥόδω, ἦταν ἔως δέκα τεσσαρῶν χρόνων καὶ εἰς τὸν Ἄη Γεώργη, τὸ χωριὸ ποῦ χαιδεῖται ἀνάμεσα εἰς τὰ δυὸ βουκᾶ ἀπὸ τὸ μαῖστρο τους, δὲν ἦταν ἄλλη, ποῦ, μὲ τ' ὄνομά τῆς, ν'

ἀποδεικνύη τι εἶναι τὸ πρόσωπό τῆς. Καὶ ἦσαν πολλές εἰς τὸ χωριό, ποῦ εἶχαν αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἐ τὸ πανηγύρι τοῦ Ἄη Λιά, τῆς ταπεινῆς, τῆς μισόχτιστης ἀπὸ πολὺ παλιὰ χρόνια ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ, ποῦ εἰς τὸν περίβολό τῆς γίνεται κάθε χρόνο ὁ χορὸς ὅλων τῶν κοριτσιῶν τοῦ χωριοῦ καὶ ὅλων τῶν λεβέντηδων του, ἢ Ῥόδω ἐχέ-φριψε πιὸ καλὰ ἀπ' ὅλες τῆς ἄλλες, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πανηγύρι — τῆ γενικῆν ἔγερσι δὴλα εἶναι τοῦ Κορμιοῦ, ποῦ φαίνονται οἱ χωρικοὶ ὅτι τὸ παραμελοῦν, μὰ μένο γι' αὐτὸ φροντίζω, ἐπειδὴ ἢ πολλές ἀσχολίες των εἰς τοὺς κάμπους καὶ ἢ ἄλλη ζωὴ τους δὲν τοὺς εὐκόλεια καὶ καιρὸ γιὰ ἰδεολογίαν — εἰς τὸ πανηγύρι ἐκεῖνο ἀμαρτωλὰ τ' ἀθῶα μάτια ὅλων τῶν Ἀγγιωργι-των ἔπεσαν ἐπάνω ἔστη Ῥόδω.

Ὁ πατέρας τῆς, ὁ γέρο τσέλιγκας, ὁ μπάρμπα Κίτσος, μὲ τὰ μεγάλα ἀγκιστρωτὰ μουστάκια καὶ τὸ καμυόργιο πάντα σιλ-λάχι, τὰ ἐκατάλαβε.

— Πᾶμε, μορρή, ε' τοῦ σπιτ' ἰγοῦ στῷ κρένω. Ἄμ, τους.

Καί, θλιμμένοι οἱ χαρούμενοι πανηγυριστάδες, βλέπουν νὰ τραβιέται πρὸς τὸ κατήφορον ἢ Ῥόδω ἢ ὠμορρη, ἢ Ῥόδω ἢ πεντάμορφη, ἢ Ῥέδω ποῦ, ἐπειδὴ μένο καὶ μόνο τοὺς ἐκύτταζε, τοὺς ἔκανε νὰ χροῖφουν πιὸ λεβέντικα ἀπὸ κάθε ἄλλη φερά. νὰ στοίβουν πιὸ κατὰ πάνω τὸ μουστάκι τους καὶ ἀδιάκοπα, ἂν καὶ μὲ κάπια προζύλαξι, καὶ νὰ καμαρώνουν πιὸ ἀσώκηκα, πιὸ ντελμπεντέρικα.

Καί, τὴν ὥρα ποῦ ὁ κεφιασμένος ὁ Νάσος ὁ μοινοπαντιῆς — ποῦ τὸν ἔλεγαν ἔτσι, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ παντοτεινὸ μεθύσι περπάταγε μὲ τὴν μιὰ μπάντα — ποῦ ἐκυβερνοῦσε τὸ χορὸ καί, χαρούμενος καὶ γελαστός κ' ἀθῶα πειραχτής, ἀρπαῖζε τὴν κάθε μιὰ ποῦ ἐκαμάρωνε πῶς τάχα δὲν ἤθελε νὰ μπη ε' τὸ χορὸ, μὰ ἢ καρδοῦλά τῆς ἔξερε, τὴν ὥρ' αὐτὴν ἔπαψε ἢ Βαράσσοβα ν' ἀντηγῆ, τοὺς ζουρνάδες καὶ τὰ νταβούλια. Ἰσταμάτησ' ὁ χορὸς κ' ἐφῆμιωσε τὸ χορροστάσι ἀπόττιμα.

Κι' ἐφρόντωσεν ὅλο τὸ χωριὸ μὲ τὴν κουβέντα γιὰ τὴν «αὐστηρότην» τοῦ τσέλιγκα τοῦ Κίτσου καὶ γιὰ τὴν ἀδικία ποῦ ἔκαμε εἰς τὴν Ῥόδω, ποῦ ἔλε τὸ χωριὸ τὴν ἀγάπαγε καὶ τὴν ἐκαμάρωνε κορυὰ καὶ φανερά.

Οἱ γαμπροὶ, ποῦ ἐπερίμεναν τὴν ἡμέρα τοῦ Ἄη Λιά γιὰ τὸ νυφοδιάλεγμα, τὸ πῆραν σὲ κακὴ. Ὅταν δὲν τῆς προμήνημα, ποῦ ἐγάλατε ὁ χορὸς, καὶ λίγος λίγος, ἀθῆλα, βέβαια, ὁ καθέννας, μὰ ὅλοι μαζὶ ἄσκεφτα, ἐκακολογοῦσαν, σ' τὴν ἀρχή, κ' ἔπειτα ἔβριζαν τῆ Ῥόδω, ποῦ, γιὰ τὸ χατήρι τῆς, ἐγάλασε ὁ χορὸς κ' ἦταν κακὸ γούρι αὐτὴ. Αὐτὰ ἔβαζαν εἰς τὸ νοῦ τους.

Ὁ γέρο Κίτσος μὲ τῆς παλαικῆς ιδέες πῶς ἐπροσβλήθηκε ἢ τιμῆ του, ἀφ' οὗ ἐκύτταξαν τὴν κόρη του, δὲν τὴν ἀφήνε πιὰ νὰ βγαίνει συχνὰ ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ λίγος λίγος ἀπὸ τὴν καταφορά τοῦ κόσμου — γι' αὐτοὺς ὅλος ὁ κόσμος εἶναι τὸ χωριὸ τους — τὴν ἔκλεισε γιὰ πάντα — νιὸ πάντα, κατὰ τὴν ἰδέα ποῦ — μέσα εἰς τὸ σπίτι του, ποῦ εἶχε συντροφιά ἢ ἄμορρη ἐκεῖ μέσα μόνον τὰ σπουργιτάκια, τὰ σφετζούδια, ποῦ ἐκούρνιαζαν

κι' εξετρελλώνονταν επάνω εις τὴν στέγη της, — ἴσως τὰ ἐρωτιάρικα αὐτὰ πουλιά, κι' αὐτὰ ερωτευμένα μαζὶ της, — και τῆς μαρμάγκες, τα σιχαμερὰ ζωύφια, ποὺ μὲ τὴν πένθυμη μορφὴ τους εφαινοντο ὅτι περπατοῦν σ' τὴν ὄριση τους κατευθυνοῦν, γιὰ νὰ προσδιορίζουν τὰ στενὰ σύνορα, ποὺ μέσα εις αὐτὰ ἔπρεπε νὰ περικλειστοῦν τὰ πένθυμα ὄνειρα τῆς μαύρης ζωῆς τῆς Ρόδου, και τῆς νυχτερίδες, ποὺ ἡ φυσικὴ τους ὀπισσωπία — πουλιά και ζῶα — τῆς εἶνε τῆν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι τέτοιοι και ὁ πατέρας της, καλὸς και κακὸς μαζὶ γι' αὐτὴν, καὶ ποὺ μόνο τῆ νυχτὰ ἤμποροῦσε νὰ ζῆ.

Κι' ἐκλεισθήκαν τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Ρόδου, ὅσα ἐβλεπαν ἀπὸ τὸ ὄριον, και ἦσαν ἀνοιχτὰ μόνο τοῦ μικροπεριβολιοῦ τὰ παράθυρα, ποὺ μακρὰ μακρὰ ἐβλεπαν ἓνα κομμάτι τῆς ἀστρωμένης ῥάχης τοῦ Φεῖδαρη. Ἔτσι, μονάχα αὐτὸν της εἶδωκε νὰ βλέπῃ ἡ στενὴ ἀντίληψις ἐνὸς χωριατῆ.

Και, τῆς ἔμειναν μόνο τὰ περιβολομέλισσά της, ποὺ φαίνεται πῶς κι' αὐτὰ, πετώντας μέσα σ' ὄλο τὸ χωριὸ, εἶχαν ἀκουσθεῖ πολλές φορές και τὸ ἔχαν νοιωσει τὸ ὄνομα τῆς Ρόδου και ὄν τὴν ἐκεντροῦσαν, ἀλλὰ ἐκάθητο φιλικὰ σ' τῆς πλάτες και σ' τὰ μαλλιά της, γιὰ νὰ ῥοδουριστῇ τὸ μέλι τους και, τῆς ἔμειναι μόνο τὰ μελισσισια της, γιὰ νὰ νοιώθῃ ὅτι, γιὰ νὰ εὐχαριστηθῇ κανεὶς σ' τὸ μέλι τῆς ζωῆς, πρέπει νὰ σηγηθῇ πρῶτα νὰ ζῆ μὲ τὰ κεντριά τοῦ κόσμου, Ἰόδω κι' αὐτῆ, μὴν ξεχνῶντας ὅτι τὰ ῥόδα τ' ἀγκαλιάζουν τ' ἀγκάθια και τὰ πράσινα φύλλα, ποὺ εἶναι οἱ πράσινοι ἀπὸ τὴν κακία τους ἄνθρωποι.

Σ' τῆς φουρτωμένες ῥοδοδάφνες και ἀνάμεσα εις τοὺς τρανοὺς κλάδους τῶν ἰτιῶν του του ποταμοῦ, ποὺ ἀποζήταγαν τὴν Ρόδω, γιὰ νὰ τῆς σκορπίσουν τὴ μυρωδιὰ τους, ποὺ ἀποζήταγε τὰ ῥόδα, γιὰ νὰ τῆς πλύνῃ ταπεινὰ τὰ πόδια, ὁ Μῆτρος μὲ τ' ἀγελάδια, πῶς περὰ ἀπὸ τῆς καπνοφυτεῖας ἐκαθόταν θλιμμένος, τραχειὰ τραχειὰ βγάνοντας ἀπὸ τὴ φλογέρα του κάμπο βαθὺ του πόνου ἀπὸ τὰ σύμφυγα τῆς καρδιάς του.

Ἐπῶν εις τὸ χωριὸ ὅτι ὁ Μῆτρος εἶχε χτυπηθῇ μὲ τὸ Μῆτρος τῆς κυρὰ Γιάνναινας και τὸν υἱὸ τοῦ παππά Βαγγέλη, γιὰ αὐτοὶ εἶχαν εἶπει κακὲς κουβέντες γιὰ τὴν Ρόδω κι' ὅτι, γιὰ τὸ χατήρι της, δὲν ἐστέρωσε γάμος εις τὸ χωριὸ τόσο καιρὸ τώρα.

Αὐτὸ, ποὺ εἶπαν γιὰ τὸ Μῆτρο, ἦταν ἀλήθεια, γιὰτι σὲ χωριὸ δὲν ἐγοῖνει κουβέντα, ἂν δὲν ἦναι ἀληθινὴ. Και, ὅλο τὸ χωριὸ ἐβούλεξε γιὰ τὴν παλληκαριὰ τοῦ Μῆτρο και ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα τὰ πρόφρασε τῆς Ρόδου. Κι' ἐχαμογέλασε τὸ κερῖτσι τὸ θλιμμένο, ἀπὸ εὐχαριστήσι και ἱκανοποιημένη.

— νὰ ζῆρη, κυρὰ Ἀποστόλαινά μου, τὸ καλὸ παιδί, ποὺ ἐβέθηξε και ἓνας και μοῦ πῆρε δίκιο, ποὺ ὅλοι μὲ κατηγοροῦν ἂν νὰ μουν ἐγὼ στοιχεῖὸ μὲτ' σ' τὸ χωριὸ. Νὰ ζῆρη!

Και, ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα ἀνασκουμπώθηξε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Ρόδου γλήγορα γλήγορα, μέλις ἄκουσε τὸν καλὸ λόγο τῆς Ρόδου γιὰ τὸ Μῆτρο, και γρητὰ ἔσμπλιάστρα ὅπως ἦταν, ἐκαβάλληξε τὴ ῥάχι τοῦ πλατάνου, ποὺ βγαίνει τὸ

κρῦο νερὸ, κι' ἔπρεξε νὰ τὸν σώτῃ σ' τὸ Μῆτρο, ποὺ ἔβασκε τ' ἀγελάδια του περὰ ἀπὸ τῆς καπνοφυτεῖας, τῆς καλαμπουκιῆς τῆς θερισμένες κι' ἐφαινόταν ἀπὸ τὰ μακρὰ παράθυρα τῆς Ρόδου, ὅτι εἶναι ὁ Μῆτρος μιὰ εἰκόνα, ποὺ εἶχε κορνίζα τῆς τῆς πλατύφυλλες καπνῖες και τῆς ἀσπρες ξεροκαλαμπουκιῆς και τῆς ἀχνόροδες και βαθύχορες και κάταπρες ῥοδοδάφνες και τῆς τῆς με τὰ ὀχτυλωτὰ κάταπρα και ὀλομῶθ λουλούδια των τὰ ἐαθυμύριστα. Κι' ἐφαινόταν σ' τὰ μακρὰ, σ' τὰ κρυμμένα μάτια τῆς εὐγνωμονικῆς Ρόδου ἂν ἦρας, ποὺ ὅλος ὁ κάμπος ἦτανε ὀδικός του, ἂν κάτι πῶς τρανὸς ἀπὸ μπουγᾶς ἀνάμεσα εις τ' ἀγελάδια, ἀπ' οὗ ἦταν ἀντρεῖος, ποὺ ἔμπροστά του ἡ Βαρύσσοβα και ὁ Ζυγὸς δὲν ἦταν θεριὰ βουνα, ἀλλὰ ἄμριοι του. Και ὁ θαυμασμὸς τῆς Ρόδου πρὸς τὸ Μῆτρο σιγὰ σιγὰ, ἄσκεφα ἄσκεφα, ἄθελα ἄθελα, ἀνήξερα ἀνήξερα, ἐρριζοβόληξε μετὰ της και ἀνήξε κι' ἐβγαλε τὰ κλωνάρια και τοὺς ἀνθούς τῆς ἀγάπης, ποὺ, εὐωδιστοὶ εὐωδιστοὶ, τὴν ἐνεκροστοῦνο, τοῦ ἔλεγεν ἓνα «εὐχαριστῶ». φῆν ἤμποροῦσε ποτὲ νὰ ξεχάσει μὲτα εις τὸ σπίτι τῶν νυχτερίδων και τῶν σφελζουδιῶν.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὰ μάτια τῆς Ρόδου ἐδιάκριναν τὸ Μῆτρο εις τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωριοῦ, τὴ βορεινὴ και χαμηλὴ, ποὺ εἶναι τὸ φέμμα μὲ τοὺς πελώριους δέντρος και τὰ πρεμπέλια θάμνων τὸ ἀνθρώπινο μπόι, γιὰτι, εἶναι ποτιστικὰ, και κάθε φιλοφαστικὰ ἐγάξει και μιὰ βρασιὰ εραπούλια, ποὺ εἶναι ἂν μαυροπράσινα ῥεῖδιῆκια μὲ τ' ἀσπρουλὸ κεφάλι πρὸς τὴ ῥίζα. Τὸ ἥρεμο μούγκρισμα — τὸ βραδυνὸ τραγοῦδι — τῶν γελαδιῶν σ' τ' αὐτῶ τῆς Ρόδου ἦτανε ἂν θλιμμένο παράπονο, γιὰτι τέτοια ἦτανε κ' ἡ ψυχὴ της, και μάλιστα τόσο ἄδικα.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸν εἶδε ἡ Ρόδω τὸ λεβέντη της πρὸς τὸ ἔριον, ποὺ εἶναι τὸ εἰκονοστάσι, κι' ἔκανε τὸ σταυρὸ του, περνοῦντας ἀπὸ κεῖ. Κι' ἔκανε κι' ἐκεῖνη τὸ σταυρὸ της, χωρὶς νὰ μὴ πορῇ κανεὶς νὰ προσδιορίσῃ τὴ λογὴς εὐχὴς εἶπε μέσα της ἡ Ρόδω μὲ τὰ κατὰμαυρα μαλλιά και τὰ ῥοδαλὰ μάγουλα. Μὰ οὔτε και τότε ἤμπορεσε νὰ τοῦ γνέι. Ἐνόμιζε πῶς κάτι θὰ βγῆ ἀπὸ τὰ σωθικά της, καὶ πολὺ βαρὺ, ἂν, μόνο και μόνο, τοῦ ἔλεγεν ἓνα «εὐχαριστῶ». Δὲν ἤμποροῦσε ποτὲ νὰ ξεχάσῃ ὅτι ὁ Μῆτρος τῆς ἔπρε τὸ μέρος και κάθε στιγμὴν ἐνόμιζεν ὅτι ἄκουγε τὰ λόγια τῆς κυρὰ Ἀποστόλαινας, ποὺ τῆς ἐπαίναγε τὸ Μῆτρο τὸν παλληκαρᾶ, ποὺ εἶδρε τοὺς ἰὸ ἀσικηδες τοῦ χωριοῦ γιὰτι τὴν ἔβρισαν.

Ἐπέρασαν μερικὲς ἡμέρες και ξανάλλε ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα, μὰ δὲν τῆς εἶπε τίποτε καινούργιο ἀπὸ τὸ Μῆτρο, γιὰτι ὁ Μῆτρος δὲν τῆς εἶχε ἔπει τίποτε γιὰ τὴν Ρόδω. Κάτι ψέμματα, ποὺ θὰ ἤμποροῦσε νὰ κολλῆσῃ ἡ γρητὰ κουκουσουρά, ἂν κι' εἶχε τὴν καλὴ διάθεσι γι' αὐτὸ, ὅμως δὲν τὰ εἶπε, γιὰτι δὲν ἤξερε τὴ γνώμη τοῦ Μῆτρο. Αὐτὸς δὲν τῆς εἶχε ἔπει τίποτε.

Κάποιο βράδυ ὁ Μῆτρος ἐγύριζε σ' τὸ χωριὸ, βράδυ πολὺ, τρεῖς ὥρες πρὶν τὰ μετάνυχτα. Ὁ Γιάννος ὁ νετλιμπεντέρης, ποὺ φύλαγε τῆς προβατίνες τοῦ μπάρμπα Κίτσου, φοβήθηξε

κάτι τσακάλια, πού 'ρίχτηκαν ν' ἀρπάξουν ἀρνιά, κι' ἐφρίξε μιὰ ντουφεκιά, γιά σκιαζίμο τῶν τσακαλιῶν.

Τὸ σφύριγμα τοῦ Γιάννου καὶ τα κουδούνια τῶν προβάτων τοῦ πᾶ 'γνώριζε καλά ὁ γέρο Κίττος, κι' ἐφοβήθηκε γιὰ τὰ ζωντανά του. Κατάλαβε τί πρέζει. Ῥοβολάζει γλήγορα κι' εὐρίσκει τὸ Μῆτρο πού ἐκράταγε εἰς τὸ χέρι του τὸν ἀγριοτσάκαλο, σκοτωμένον ἀπὸ τὸ δικό του τὸ ντουφεκί.

— Ἰσὺ, οὐρέ, τὸν 'σκότους;

— Ἄμ' τί λίες; Οὐ Γιάννου;

Ἡ περιφρόνησις αὐτῆ τοῦ ἀγελαδιάρη ἐπρόσβαλε τὸν τζοπάνη.

— Ἄφ' οὐ σαι, ρέ Μῆτρο, πῶ γερὸς ἀπὸ τὰ μέ, γέμισ' τοῦ ντουφεκί σ', νὰ γεμίς' κι' ἰγὸν τοῦ βικό μ' κή νάν τ' ἀδειάσουμ' κὺ ἕνας καταπάνου 'στοῖν ἄλλου. μὲ τὸ δίκχο θυμὸ του ἀποκρίνεται ὁ Γιάννος. Ἀλλά κι' ὁ Μῆτρος εἶχε ἔτοιμο τί ν' ἀπολογηθῆ.

— Ἄστα, οὐρέ Γιάννου, ἰγὸ εἰμί σκυλί, δὲν τῆ σκιά'οιμι τῆ σφαῖρά σ' μόν' τοῦ μαχαῖρ' οὐτὸ μπορεῖ κανένας, τέτοιους σάν κι' μέν νάν του φοβηθῆ. Σάν θές, βγάλ' τοῦ μαχαῖρ' πού σφάεις τὰ 'πρατίνες, κι' ἰγὸ βγάλου τοῦ μαχαῖρ' π' τρώου ψουμί.

Ἐκείνη τῆ στιγμή ἐκατέθηκε κ' ἡ Ρόδω, γιά νὰ ἰδῆ τί πρέζει πού ἀργεῖ ὁ πατέρας τῆς κι' ἐμαζεύτηκε τὸ 'μιτὸ χωριὸ ἐκεῖ πού ἐπεσεν ἡ σφαῖρα. Καὶ ἀκούει τὰ λόγια τοῦ Μῆτρο. Ἐνόμισεν, ὅτι κάτι πρέζει γι' αὐτήν, ὅτι κάτι θὰ εἶπεν ὁ Γιάννος καὶ τῆς ἐπῆρεν ἔτσι τὸ μένος ὁ Μῆτρος, ἄς κ' ἦτανε 'μπροστὰ ἐκεῖ κι' ὁ πατέρας τῆς.

— Σ' ἰφχαριστοῦ, μουρὲ Μῆτρο! Τοῦ λέγει ἀπυγκράτητα.

— Σ' τοῦ σπίτ', μουρῆ! — ἀλυχτάει ὁ γέρο Κίττος — ἰσὺ δὲν ἔεις ἰδῶ ὀλιιά!

Ἐφυγεν ἡ Ρόδω κι' ἐδιάβηκεν ὁ Μῆτρος.

Ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα τὴν ἄλλη 'μέρα 'πῆγε εἰς τὴ Ρόδω, σταλμένη ἀπὸ τὸ Μῆτρο, νὰ τὴν ρωτήσῃ γιὰ τὸ εἶπεν «εὐχαριστῶ». Κ' ἡ Ρόδω, γι' ἀπάντησι, τοῦ 'στειλεῖ ἕνα μεσοῦν τὸ τριανταφυλλί μαντήλι, κεντημένο γοντρά γοντρά ἀπὸ τὰ χέρια τῆς.

Ὁ Μῆτρος ἐθάθηκεν ἀπὸ τὸ χωριὸ Μὲ τὸ μεταξωτὸ μνητῆλι 'στὸ λαμό του ἐγύριζε εἰς τῆς ῥάγες καὶ 'στὴν ποταμιὰ, τραγουδῶντας καὶ ὀλογοῖζοντας τὴ Ρόδω. Καὶ κάπου κάπου τὰ βράδουα καὶ τὰ κοντοδειλινοῦλια σάν στοιχειὸ ἐξεπρόβαινε 'στὴ ῥάνι τοῦ πλατάνου μὲ τὸ κούο νερό, γιά νὰ τὸν βλέπῃ ἐκεῖ ἡ Ρόδω καὶ νὰ τὴν βλέπῃ κι' αὐτὴς, ἦ, κι' ἂν ὄχι αὐτήν, ἔστω καὶ τὸ σπίτι τῆς μονάχα, πού ὁ Μῆτρος ἀγάπησε καὶ τῆς πέτεςου του καὶ τὰ ξύλα του καὶ τὰ κεραιῖδία του καὶ τὴ πιά του καὶ κάθε χάραγμα, πηγαίνοντας εἰς τὴ βροσκή, ἂν δὲν ἔπαιον' ἕνα λιθαράκι ἀπὸ αὐτό, θὰ εἶχε κακὴ 'μέρα, ὅπως ἐνόμιζε.

Σὲ λίγο καιρὸν ὁ ἀγελαδάρης ὁ πιστικὸς ἐπακρίττα σ' ἀγλάδια καὶ τὴν ποταμιὰ καὶ τῆς ραχούλες καὶ τῆς ἰτιές καὶ

τῆς ροδοάφνης καὶ σὲ πῶ 'λίγο ἔπετεν ἀρρωττος εἰς τὴν καλύβα του. Οἱ χωριανοὶ του, ὅπου, 'σάν τετοιοι, μ' ἕνα πυρετό, ἐνόμισαν, ὑπερβολικοὶ ἀπὸ τὴν ἀγνοιά τους, τι θὰ πεθάνη, μὲ ζευτήσαν 'στὴν αχυροκαλύβα τοῦ παλληκαριοῦ, νὰ τον γεροκόμησουν. Καὶ, ἡ κυρὰ Ἀποστόλαινα τοῦ 'πῆγε τὸ βραστὸ κοτοπουλι ἀπὸ τα χέρια τῆς Ρόδως καὶ τὸ ψιτο περιστέρι καὶ τὰ μελιὰτα κ' αἶγα καὶ τὸ ζαχαρωμένο γάλα καὶ τὸ χαμουήλι τὸ ζεστό καὶ τὸ εὐχολογί τῆς σουπας τοῦ γέρο Κίττου.

Κι' ἔγινε καλά ὁ Μῆτρος, μὲ τ' ὄνομα τῆς Ρόδως, πού ψιθυρίστηκε εἰς τ' αὐτί του κι' ἐξανατραγοῦδησε καὶ πάλι τὴ Ρόδω μὲ τὰ κατάρμυρα μαλλιά καὶ τὰ ροδάλλ' τὰ μάγουλα.

Καί, τὰ κακὰ στῆματα τὸ εἶπαν ὅτ' ἡ Ρόδω ἔστειλε κρυφὰ τὸ κοτοπουλι καὶ τὸ περιστέρι καὶ τὰ γεροκόμια κι' ἔγιν' ἕνας τρουερὸς καυγῆς τοῦ μπάριμπα Κίττου καὶ τῆς κυρὰ Ἀποστόλαινας κι' ἐτραντάχτηκε τὸ χωριό, τόσο πού θὰ 'λεγε κανεὶς ὅτι θὰ ἐσκοτώθησαν ἕκατὸ νομάτοι, μὰ δὲν ἐβράγισε μύτη γιὰ τὴν Αἰτωλία μαλώνουν οἱ χωριάτες καὶ κάνουν 'σοχημο καυγᾶ, μὰ δὲν παθαίνει κανεὶς τίποτε, καὶ μόνο γιά σκιάχτρο ρίχνουν μπιστολιές καὶ ντουφεκιές καὶ βγάνουν τὰ μαχαίρια καὶ τῆς λάμες.

Κι' ἐμπῆκαν ἔπειτα οἱ χωριάτες μὲ τὸ ἔτσι θέλω 'στὸ σπίτι τοῦ γέρο Κίττου, γιὰ τὴν ἐσοβήθησαν ὅτι, καὶ μὲ τὸ δίκχο του, κακὸ μεγάλο θὰ 'κανε τῆς Ρόδως, ἔτσι πού ἦταν θυμωμένος. Κι' ἔπρεξε κι' ὁ Μῆτρος, μῦτωπος ὁ γέρος ὁ κακὸργος κακομεταχειριστῆ τῆ Ρόδω. Κι' ἡ Ρόδω ἐνοιωσεν ὅτι τὴν ἔστωσε καὶ πάλι ὁ Μῆτρος.

Τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ εἴξῃ, ὅταν, ἠσυχασμένος πικρὸς ὁ μπάριμπα Κίττος ἐροργαλιζεν, ἡ Ρόδω ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι του μὲ τὸ Μῆτρο. Στὰ ἐμερῶματα 'σχηώθη τὸ χωριὸ γιά τὴ δουλειά του, κι' ὁ γέρο Κίττος 'στὸ πόδι γιά τὴν κέρη του. Ἡ φωνὴς του δὲν ἐμαζεύσαν ὄλους του τοὺς χωριανούς, ἐπειδὴ ὄλοι δὲν τὸν ἐκρίναν ἄξιο νὰ πνέκουνε τῆς Ρόδως τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἐλευθερία. Ὅταν οἱ ἄλλοι 'φθατανε νὰ τὸν βοηθήσουν, ἡ Ρόδω μὲ τὸ Μῆτρο ἦτανε πολὺ μακρὺ, ἐπάνω 'στὰ βουνὰ τοῦ Ἰπάχτου.

Γιά πολλὸν καιρὸ δὲν ἤξερε κανεὶς τί ἐγίνανε.

Κι' ὁ γέρος ἔμεινε κλεισμένος μέσα 'στὸ ρημάδι, τὸ σπίτι του, μὲ συντροφιά τῆς νυχτερίδες καὶ τῆς μαρμάγες, πού τοῦ ἔμειναν αὐτὲς μονάχα γιά συντροφιά. Τὴν νὰ τοῦ λέγουν μὲ τὸ νυχτερινὸ τους βγάλτιμο ἔμπροστὰ του ὅτ' ἡ ζωὴ του εἶνε μόνον ὄνυχτα, ὅτ' ἡ ἰδέες του εἶνε 'σάν τῆς νυχτερίδες, πού σκιάζονται τὸ φῶς, καὶ 'σάν ἐκείνες τῆς σιχαμερὲς μαρμάγες.

Καὶ 'λίγο 'λίγο ἐβγήκε κουβέντα εἰς τὸ χωριό, πού δὲν ἔβλεπε πῶ τὸ γέρο Κίττο, ὅτι ἔστοίγειμτε τὸ σπίτι του, πού το εἶχε πάντα κατόκλειστο, 'σάν νὰ ἐσοβόταν τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι: καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζωντανά.

Κι' ἐπέθανε ὁ μπάριμπα Κίττος ἔτσι ἄκλυτος, κι' ἐθάφτηκε μὲ τῆς παλαικῆς του ἰδέες καὶ τὸ σπίτι ἀπέμεινε μόνον 'στῆς νυχτερίδες καὶ 'στῆς μαρμάγες. Τὰ κρυφίτάκια, πού

αὐτὰ ζωντανεύουν λαίμαργα τὴν ἐρωτικήν τρέλλα τῆς ζωῆς, χειμῶνα καλοκαίρι, εἶχαν ξεπετάξει ἀπὸ τὸ σπίτι του μαζὶ μὲ τὴν Ρόδω.

Κι' ὅταν, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ γέρο Κίτσου, ποῦ δὲν τὸν ἐφρόνταν πιά, ἐξαναγύρισεν ἡ Ρόδω, ανοίξε διαπλάτο τὸ σπίτι κι' ἐλιθάτισε τρεῖς φορές μέσα κι' ἀπ' ἐξω γιὰ νὰ ξεστοιχειώσῃ κ' ἦλθαν οἱ ἄθροιστες καὶ τὸ ἔβριταν κι' εἶπανε τὰ λόγια τους μὲ τὴ φωτιά ἐστὶ τριανέμι καὶ ἐστὶ τρίστρατο, κι' ἔφερον ἡ Ρόδω καὶ τὸν παππᾶ κι' ἔκαμεν ἀγιασμό, γιὰ νὰ τὴ καθαρίσῃ, κι' ἕνα χρόνο δὲν ἐκάθησε μέσα, γιὰ ν' ἀφανιστοῦνε τὰ στοιχεῖα, καὶ τὸ ἐξεκεράμωτε, γιὰ νὰ μὴ ξανακρεματοῦν ἀπὸ τὰ φύλα τῆς στέγης του νυχτερίδες, καὶ τὸ ἀσπρῖσε τρεῖς φορές καὶ τὸ ἐπλυνε, γιὰ νὰ μὴ μείνῃ καμμιά μαριμάγκα. Κι' ἐριχνε, μόσο, ἐστὶ κεραμίδια ψιχουλά, γιὰ νὰ ξαναλιθοῦνε καὶ πάλι τὰ τραγουδιὰ τὰ τραγουδιστικά.

Κι' ὅταν τὴν ῥώταγαν ἀν κλαίῃ τὸν πατέρα της, ἀπαντοῦσε:

— Ὑπὲρ ῥάχῃ κεῖ κάτω καὶ ἐστὶν ποταμὸ καὶ ἐστὶ εἰκονοστάσι καὶ ἐστὶ ρέμμα ἔβλεπα τὸ Μῆτρο ἀπὸ ἐδῶ ποῦ ἤμουνα κλεισμένη κι' ἐνοιῶθα ὅτ' ἡ ἐλευθερία ἦταν ἐκεῖ πέρα. Ἦθελα τὴν ἐλευθερίά μου.

— Μὰ δὲν τὴν βρήκες καλά; τῆς ἔλεγαν.

— Ποῦ ἔβλεπα τὸν πατέρα μου; Καλά! Μπροστὰ ἐσὺ τὴν, μπροστὰ ἐσὺ ὅλη τὴν ἀγκαλιά τοῦ Φεῖδαρη καὶ τῆς μυρωδιῆς τῶν δαντροσιτῶν καὶ τῶν ροδοδαφνῶν μπόρει κανεῖς νὰ ξεχάσῃ καὶ τὸν πατέρα του, καὶ μάλιστα, ὅταν ἔχῃ κοντὰ του ἕνα Μῆτρο, ποῦ μπόρει νὰ κάμῃ καλά τὸ κάθε παλληκάρι τοῦ Ἄγ. Γεώργη.

Καὶ ἀντιλάγητε καὶ πάλιν ἡ Βαρβάτσοβα κι' ὁ Ζυγὸς τὸ τραγαδὸ τῆς Ρόδως καὶ τὴ φλογέρα τοῦ Μῆτρος κι' ὁ Φεῖδαρης τὴν ξαναεῖδε νὰ ξαναπρηγαίνῃ εἰς τῆς ὄχθες του γιὰ πλύσιμα καὶ ξανάνθησαν καὶ πάλιν ἡ δαντροσιτίες, ὅχι πλέον ἐλιμμένες, καὶ δὲν ἐξαναεῖπαν τίποτε εἰς τὸ χωριὸ γιὰ τὴ Ρόδω, γιὰτι κι' ἐπεράταν καιροὶ κι' ἐπτέρωσιαν πλέον οἱ γάμοι, γιὰτι ἐξεφτύλιζε πιά τὸ στοιχειώμα.

Μὰ ἡ πιδὸ καλὴ χορεύτρια τοῦ Ἄγ. Γεώργη δὲν ἐξαναχόρευσε, γιὰτι κι' ἐβάστηξε εἰς τὴν ἀρχὴ πένθος γιὰ τὸν πατέρα της κι' ἔπειτα ἐτύχαινε κατὰ τὸ πανηγύρι τοῦ Ἄγ. Λιαῖ νὰ εἶνε βαρεμένη τὰ λεβεντόκορμα ἐκεῖνα, ποῦ ἐβγῆχαν ἀπ' αὐτὴν κι' ἀπὸ τὸ Μῆτρο, καὶ ποῦ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τὰ γωνήσῃ ἐσυσυγεν ἀπὸ τὰ καλά κι' ἀπ' τὴ τρυφή τοῦ σπιτιοῦ της καὶ τὴν ἐπήγαιναν νὰ γεννήσῃ εἰς τὴν πατρογονικὴ ἀχυροκαλύβη τοῦ Μῆτρος, γιὰ νὰ μείνῃ ἀνεγγίχτη ἡ νέα πλάσι ἀπὸ τὸ παλὸ σπίτι τῶν νυχτερίδων.

Ἐστὸ σπίτι τῆς Ρόδως ἐξεπέλευαν οἱ στρατολάτες γιὰ ξεκούρασι. Πλάγια, μὰ καὶ ἐστὶ μέτρη τοῦ δρόμου ἀπὸ τὰ μοναστήρια τοῦ Κατεσινίου καὶ τοῦ Παντοκράτορος εἶδνε τὸ δεξιτικὸ αὐτὸ ἀργοντικὸ ξαπίσταμα καὶ ξενύχτισμα καὶ ἀφρότο πτυμένιο ψωμί καὶ κρασί ὅταν ἀναλυτὸ ρομπίνι ὁστὸς διαβάτες,

γιὰ νὰ εἰποῦνε κάποιο συγῆριο. Καί, τὰ τυχῶρια εἶχαν λευκάνει πιά τὸ καλὸ σπίτι, μὰ ὅπως ὁ κόσμος ἐκεῖ δὲν ἔπαψε νὰ λέγῃ Φεῖδαρη τὸν Εὐγνο τὸν κουλουριαστὸν, ἔτσι δὲν ἔπαψε νὰ λέγῃ Σπίτι τῶν Νυχτερίδων τὸ χρυσὸ σπίτι τῆς χρυστάκαρδης τῆς Ρόδως μὲ τὰ κάτασπρα μαλλιά καὶ τὰ ἀχνὰ τὰ μάγουλα ὅταν ἔγιναν ἔτσι, κι' ὅταν σκιά κι' ἐκεῖνη, ὅταν ὅλοι μας, ἔγινε διατροπῆθῃκεν ἡ κάτασπρα, ἀνάμνησί της.

Αὐτὰ λέγουν ἐκεῖ γιὰ τὴν Κοίλια τῆς Ρόδως.

ΒΙΚΤΩΡ ΠΡΑΤΑΝΟΣ

ΑΓΡΙΟΛΟΥΛΟΥΔΑ

Ἀπὸ τὴ βουρκομένη τῆς ψυχῆς μου θάλασσα
καὶ πιδὸ πολῦτιμα μαργαριτάρια καὶ πετράδια
μάζεψα, ἕνα στολίδι ὁμοιοφὸ γιὰ νὰ τὰ κάνω
Τέχνης ἀξία δὲν ἔχει βέβαια καμμιά.
Μόνη ἀξία πῶς γιὰ νὰ τὸ κάνω ἔβαλα
ἐλῆ μου τὴ ψυχὴ τὴν πνευμένη καὶ πῶς μάζεψα
τὰ πιδὸ πλῦτιμα μαργαριτάρια καὶ πετράδια
ἀπὸ τὴ βουρκομένη τῆς ψυχῆς μου θάλασσα).

Στῆς ζωῆς τὸ παντοτεινὸ πάλεμα, ἡ ψυχὴ κουρασμένη ζητάει κάποιον νὰ γόη, ζητάει νὰ ξεκουρατῆ.

Εὐγενικὲς ψυχῆς ζητάει νὰ βρῆ γιὰ νὰ τὴ νοιώσουν καὶ ψάχνει καὶ ψάχνει... καὶ ψάχνει.

Κ' ὕστερα κουρασμένη ἔνδ' ἄλλο, ἀπ' τὰ χτυκίματα τῆς τύχης- κι' ἀπὸ τῆς ἀποτυχίας, τὴν ἀπογοήτευσι,- ξεσπάει ὅσον ἕνα δάκρυ, δάκρυ βουδὸ, δάκρυ εὐγενικὸ, ποῦ ἀνακουφίζει τὴν ψυχὴ μὰ δὲ τὴν ξεκουράζει.

Καὶ τότε μοιάζει μὲ τὸν ὀδοιπόρο ποῦ ὕστερ' ἀπὸ δρόμο μακρυνὸ δρόμο κουραττικὸ σὲ ὀρεστερὴ πηγὴ πίνει νερὸ καὶ σὲ δένδρου σκιά ζητάει ν' ἀνασάνει λίγο, ζητάει ν' ἀνακουφιστῆ τὸ δρόμο του καὶ πάλι νὰ τραβήξῃ.

Ἐπὶ ἡ ψυχὴ στοῦ πόνου της τὰ μαργαριταρένια δάκρυα σ' ἐκεῖνον τὴν ἀστεῖρευτὴ πηγὴ, ζητάει νὰ βρῆ τοῦ κουρασμένου ὀδοιπόρου τὸ ἀνάσασμα. Καὶ ψάχνει... καὶ ψάχνει... καὶ ψάχνει... μὰ τὴν ἀστεῖρευτὴ πηγὴ δὲν βρῖσκει πουθενά, δὲν τὴν βρῖσκει... Καὶ βουρκομένη κλαίει τότε ἡ ψυχὴ...

Καὶ στάζουνε τὰ δάκρυά της στάζουνε, σταλαγματιῆς θάμπες, σταλαγματιῆς θάλλες... Καὶ στάζοντας σιγὰ σιγὰ τὰ δάκρυα, μαργαριτάρια γίνονται.

Κι' εἶναι τὸ δάκρυ τῆς ψυχῆς, μαργαριτάρια ἀτίμητα, στολίδι πλούσιο, στολίδι εὐγενικὸ... τὸ δάκρυ... τὸ παρθένο δάκρυ τῆς ψυχῆς... τὸ δάκρυ τῆς ἀπελπισίας καὶ τοῦ πόνου.

Δὲ μοιάζει μὲ τὸ δάκρυ τῶν ματιῶν, διαμάντι λαμπερὸ ποῦ ἢ φωτιά ἐνὸς φηλιοῦ τὸ καίει.

Εἶναι μαργαριτάρι ἀληθινὸ, μαργαριτάρι ἀξέτιμητο ποῦ οὔτε τῆς ἀγάπης τὸ φιλὶ θαμπώνει...

Ὁ! μὴν ἀνακατώνετε τὸ δάκρυ τῆς ψυχῆς μὲ τοῦ ματιοῦ τὸ δάκρυ...

Μαργαριτάρι ταπεινὸ εἶναι τὸ ἕνα, διαμάντι ὑπερήφανο τὸ ἄλλο...

Τὸ δάκρυ τῶν ματιῶν διαμάντι ποῦ λαμπροκόπαι κυλάει καὶ χάνεται κυλάει καὶ χάνεται...

Τὸ δάκρυ τῆς ψυχῆς μαργαριτάρι ἀτίμητο, δειλὰ, δειλὰ προσβάλλει καὶ πέφτει στὸ χροῖ καὶ λέει καὶ κλαίει λέει καὶ κλαίει...

Εὐτυχισμένος ποῦ μπορεῖ ἀπ' τῆς καρδιᾶς τῆ δουρνωμένη θάλασσα τοῦ πόνου τὰ μαργαριτάρια νὰ μαζέψῃ καὶ ὠμορφοστολίδι νὰ τὰ δέσῃ, πρῶτες σονέττα νὰ τὰ πλέξῃ μὲ τῆ δική του τέχνη.

Καὶ νὰ στολίσι τῆσπερ τὸ χροῖ μὲ τὸμορφο στολίδι αὐτὸ τὸ καμωμένο μὲ τὰ πλούσια μὲ τὰ πολύτμα πετραδιὰ τῆς ψυχῆς, τοῦ πόνου τὰ μαργαριτάρια.

ΣΕΜΠΡΑΜΙΣ

EMILE BERNARD

ΜΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΕΖΑΝ

Ἡ σημερινὴ κατάστασις τῆς ζωγραφικῆς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀντικεινῆς ἐλευθερίας ἢ ὅποια δοξάζει τὸ ἄτομον, ὁσονδήποτε ἀσθενικὸν καὶ ἀν εἶναι.

Charles Baudelaire

Κατὰ τὸ 1904 εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς περιπάτους μας εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Αἴξ, εἶπα στὸν Σεζάν.

— Τί ἰδέαν ἔχετε γιὰ τοὺς μεγάλους μας ζωγράφους;

— Εἶνε καλοί. Πήγαινα στὸ Λούβρ κίε πρῶτὸν ὅταν ἤμουν κα στὸ Παρίσι μὰ στὸ τέλος ἀγάπησα πῶς πολὺ τὴ φύσι ἀπ' αὐτοὺς. Πρέπει νὰ σχηματίσῃ κανένας μιὰ ὀπτική.

— Τί ἐννοεῖτε μ' αὐτό;

— Πρέπει νὰ σχηματίσῃ κανένας μιὰ ὀπτική, πρέπει νὰ δλέψῃ κανένας τῆ φύσι: σὰν νὰ μὴ τὴν εἶχε ὀδη κανένας ἄλλος πῶς μπροστὰ ἀπὸ μᾶς.

— Θέλετε νὰ λησμονήσετε τοὺς παληοὺς γιὰ νὰ κατασκευάσετε ἕκ νέου τὸν κόσμον μέσα σας.

— Δὲ ξέρω ποὺς εἶμαι. Μὰ ἀφ' οὗ εἶμαι ζωγράφος πρέπει νάμαι ἕνα πρωτότυπο μάτι.

— Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν θὰ σχηματίσῃ μιὰ ὀπτικὴ πόσα πολὺ προσωπικὴ ἀκατακρήθη στους ἄλλους ἀνθρώπους. Γιατί στὸ τέλος ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ ἀμιλία δὲν εἶνε τὸ ἴδιον πράγμα; Ὅταν ἀμιλοῦ, μεταχειρίζομαι τῆ γλώσσα ποῦ καὶ τρεῖς

Ξέρετε: θὰ μὲ καταλαβαίνατε ἂν ἐσχημάτιζα γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου μιὰ καινούργια γλώσσα, γὰρ μὲ τῆ γλώσσα ὄλων πρέπει κανένας νὰ ἐκθέτῃ καινούργιες ἰδέες. Εἶνε ἴσως τὸ μόνο μέσο γιὰ νὰ τὲς ἐκθέσῃ καὶ νὰ κἀνῃ τοὺς ἄλλους νὰ περπατοῦν χθῶν.

— Ἐκποῦ μιὰ λογικὴ ὀπτικὴ μὲ τίποτε τὸ παράλογο, φάλογο.

— Μὰ ἐπὶ ποίας βάσεως θὰ στρεφίξετε τὴν ὀπτικὴν σας Μαίτρ;

— Στὴ φύσι.

— Τί ἐννοεῖτε μ' αὐτὴν τῆ λέξι; πρόκειται γιὰ τὴ δικιά μας φύσι ἢ γιὰ τῆ φύσι τὴν ἴδια;

— Καὶ γιὰ τὲς οὐς.

— Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπὸν τὴν τέχνην σὰν μιὰν ἐκποῦ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀτόμου;

— Τὴν ἀντιλαμβάνομαι ὡς μιὰν προσωπικὴν πρωτῆρησιν. Τοποθετῶ τὴν παρατήρησιν αὐτὴν στὴν αἰσθησιν καὶ ζητῶ ἀπὸ τὴν διανοητικότητα νὰ τὴν ὀργανώσῃ εἰς ἔργον.

— Μὰ γιὰ ποιὲς αἰσθήσεις μιλάτε; γιὰ τὲς αἰσθήσεις τῶν αἰσθημάτων μας ἢ γιὰ τὲς αἰσθήσεις τοῦ ὀπτικοῦ σας νεύρου;

— Νομίζω πῶς δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὲς χωρίσωμε. Ἐν τούτοις ἀφοῦ εἶμαι ζωγράφος βάζω μπροστὰ ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν ὀπτικὴν αἰσθησιν.

— Εἶταστε λοιπὸν σὰν τὸν Ζολᾶ τῆς νατουραλιστικῆς σχολῆς;

— Θέλω νάμαι ζωγράφος, καὶ βατίζομαι στὸ μάτι μου γιὰ νὰ κἀνω ἕνα πίνακα ὃ ἵποιος ἀπευθύνεται σ' αὐτό.

— Καλὰ! Μὰ τί βρίσκετε τὸ κακὸ στους μεγάλους μας ζωγράφους καὶ τοὺς ἐγκαταλείψατε; Ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη δὲν διαφέρουν τάχα καθόλου;

— Θάθελα νὰ τὲς ἐνώσω. Νομίζω πῶς πρέπει νὰ φεύγῃ κανένας ἀπὸ τῆ φύσι γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν τέχνη. Τὸ πρᾶγμα τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τῶν μουσείων εἶνε ὅτι σὰς περιορίζουν εἰς μεθόδους οἱ ὅποιες σὰς ἀπομακρύνουν τελείως ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῆς φύσεως, ἢ ὅποια πρέπει νὰ μείνῃ ὀδηγός.

— Ἔχετε δίκαιον. Μὰ νομίζω πῶς συγχίζετε ἐδῶ τὴν ρουτίνα καὶ τὰς παραδόσεις, τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς μεγάλους ζωγράφους. Ἡ μελέτη τῆς φύσεως ἦταν ἡ βάση τῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων. Ὁ Λεονάρδος Ντᾶ Βίντσι, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος κτλ. ἐργαζόμενοι προσπαθοῦντες ν' ἀντλήσουν ἀπ' αὐτὴν τὰ ἀριστουργήματά τους.

Ξέρετε πόσο καιρὸν κατηνύλωσαν στὲς τοσοῦτες αὐτὲς ἀναζητήσεις ποῦ ὠνούαζον ἡ θεωρία, γιατί γι' αὐτοὺς ἡ τέχνη δὲν ὀρχίζε παρὰ τῆ στιγμῆ ποῦ ὁ ζωγράφος γενόμενος καλλιτέχνης μπορούσε νὰ ἀφουσιώσῃ στὴ δημιουργίαν ἔργων τῆς συλλήψεως τῶν.

— Αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια: μὰ αὐτὸ εἶνε ἕνας ἐπικίνδυνος δόμος, καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ θαύσιες βγαλμένες ἀπὸ τῆ φύσι, δὲν ἦσαν καθόλου ἢ οὐσις. Μελετοῦσαν ἐπιτημέες βγαλμένες ἀπ'

αυτή μά θεν την παρατηρούσανε καθόλου ή πολύ λίγο. Και έτσι κατέληξαν σε μια σφισμαμένη οπτική, ή όποια μεταβαλλότανε αναλόγως προς τή νικανότητα του μαθητού.

— Βάλουμε μπρός μας τή κύριο πρόβλημα: πρέπει να ζωγραφίζουμε ό,τι βλέπουμε όπως νομίζουμε ότι τή βλέπουμε χωρίς τίποτ' άλλο, ή να έχουμε μια θεωρητική εκπαίδευση, εμοια σαν τήν μετρική των ποιητών, ή όποια να μάς επιτρέπη να κάνουμε έπειτα έργα βγαλμένα από μάς τους ιδίους, δηλαδή ενώνοντας τή φύσι με τās αντιλήψεις μας;

— Κλίνω προς τή πρώτο μέσον: δεν γράφτηκε άκόμα ή πραγματική άποψις τής φύσεως: ό άνθρωπος έπηρεάστηκε πολύ από τόν έαυτό του σ' ό,τι έκανε.

— Δεν είνε τάχα όν διανοούμενον;

— Έγώ στρέφομαι προς τήν διανοητικότητα του Δημιουργού και λέγω; τί μπορώ να κάνω καλύτερο από τόν Λύτον; Τότε προσπαθώ να λησμονήσω τους ένδοξους προκατόχους μας, και ζητάω από τή Δημιουργία να τή γνωρίσω σίτην και μόνην.

— Καταλαβαίνω, ζητάτε τήν τέχνη στη φύσι, και τή φύσι έξω από τόν έαυτό σας, στα θεάματα που βλέπουν τά μάτια σας: αυτό είνε μια βραχίς ύποταγής, ταπεινότητας, από ήην όποίαν περιμένετε κάθε άρετή.

— Δέ συνηθίζω να εκέπτωμαι τόσο.

— Για τους μεγάλους ζωγράφους για τους όποιους μιλούσαμε, τή έξωτερικόν θεάμα, τυχαίον, δεν ήτανε παρά μια πρόσκλησις για τή μεγαλοσύνη τους. Ζητούσανε μέσα τους τήν αλήθεια του κόσμου, τήν όπτική του Σύμπαντος. Στο βάθος των αισθημάτων των στη σκέψη και στις ιδέες προσπαθούσαν να βρουν τά πρωτότυπα των έργων των. Και κάθε ένας τους δημιουργούσε έτσι νέους πίνακες, νέες εικόνες με τους νόμους τής τέχνης βγαλμένους από τους νόμους τής φύσεως.

— Μάλιστα: μά αντικατέστησαν τήν πραγματικότητα με τήν φαντασία και με τή άσπρημένην που τήν συνοδεύει. Σας τώπα, σας τή επαναλαυβάνω, πρέπει να καταλήξω κανένας στην πραγματοποίηση τής εικόνας ή όπτική χαρακτηρίζει τόν ζωγράφο... Πρέπει να έχω κανένας μίαν όπτική.

— Οι μεγάλοι ζωγράφοι του θαυμάζετε δεν έγγυμάτισαν αυτοί πάντα μία, όνι βγαλμένη από τά μέσα τής τέχνης, μά από τήν έκφρασι τής ιδέας διά τής συλλήψεως; Μεταξύ του Λεονάρδου Ντά Βίντσι και ενός όποιουδήποτε άλλου έξ αυτών τή ποι δεν είνε διάφορον τή γούμν, τή τιμήν, ή σύνθεσις, ή γαρνιτούρα; ή αληθινή προσωπικότης δεν είνε τάχα ό συνειδητός άνθρωπος περισσότερο από τόν αισθητικό;

— Πρέπει να όψει κανένας μίαν συνειδητή εικόνα τής φύσεως, ή στα τέρα δεν έκαμαν παρό τόν ή θουπο.

— Μπορεί να ύ-άρετ μίαν εικόνα τής φύσεως που νάνε ή πραγματική; Και τώς θα μάθουμε τής είνε ή πραγματική; Κάθε ζωγράφος δεν πραγματοποιεί μίαν εικόνα διάφορη του συντρόφου του; Υπάρχουν δύο πίνακες όμοιοι; Κάποιος έλεγε:

Η φύσις δεν έχει ούτε χρώμα ούτε γραμμή. Δεν μάς γελούν τάχα αι πεπλανημένοι έντυπώσεις μας και σ' αυτές μας τās αισθήσεις;

— Γότερα και αυτές μας αι αισθήσεις είνε τάχα άρκετά τέλειες, άρκετά ύγιείς για να μάς επιτρέψουν να συγκοινωνήσουμε χωρίς καμμιά πλάνη με ό,τι ονομάζεται φύσις;

— Τό ξέρω ύπήρξαν φιλόσοφοι οι όποιοι άρνήθησαν τήν πραγματικότητα, φιλόσοφοι Γερμανοί, διά τους όποιους τή πών είνε αὐταπάτη, όνειρον, φαινόμενον.

Αὐτοί είνε φιλόλογοι.

— Άρνεϊσθε λοιπόν τήν φιλοσοφία;

— Άρνούμαι έκείνο που είνε παράλογος και τή όποίον ονομάζετε σεις άδίκως φιλοσοφία. ό ζωγράφος δεν έχει άλλη φροντίδα παρά να πραγματοποιήση μίαν εικόνα.

— Η αληθινή φιλοσοφία του λέει τί πρέπει να είνε ή εικόνα αυτή για να μη φαίνεται άμφίβολη ή αίτία. Ο Πασκάλ θεωρούσε ως μίαν άνωφελή ύπερφάνεια τήν αξίωσι να ζωγραφίζει ό άνθρωπος ό,τι κάθε μέρα έδλεπε: με πινέλα και με χρώματα δεν θα ήτανε δυνατόν να κάνει κανένας κάτι τι τόσο τέλειον όσο μάς τή προσφέρει ή πραγματικότης: ό Πασκάλ είχε δικαίον να καταδικάζη τήν επίκειον και ματαιάν αυτήν προσπάθειαν. Μά ή αληθινή φιλοσοφία έκείνη που δείχνει στον άνθρωπο τόν δρόμο του πρέπει να ακολουθήση για να βρη τήν αλήθεια, μάς λέει πως τή Όραϊς βρίσκειται πολύ περισσότερον στις ιδέες παρά στα πράγματα, και γι αυτό τή λόγο παροτρύνει τή μυαλό να έξυψώνεται από τή πράγματα στις ιδέες και από τές ιδέες στο ιδεώδες.

— Θα κάνετε τόν Κουρμπέ πολύ να γελάση! Πιστέψατε με όλα αυτά δεν αξίζουν τήν λέξι του Καμπερόν όλα αυτά είνε όνειρα τών καθηγητών.

— Κάθε λοιπόν σκέψις σας φαίνεται άνωφελής όταν πρόκειται να ζωγραφιστε;

— Ναί! Να ένα τέλειο θεάμα. Θέλω να τή αποδώσω γιό να τή κατορθώσω άπερροσώμαι τελείως σ' αυτό, ύποτάσσομαι, περιμένο να βγη από αυτά ή προσωπική μου αλήθεια. Γιατί να θυμηθώ τους φιλόσοφους μπροστά στο μεγάλο αυτό βιβλίο και τους ζωγράφους μπροστά στο μεγάλο αυτό πίνακα τόν ώραιότερο από όλους; Πιστέψτε με με τή φύσι ποέπει να ξαναγένεσαι κανένας ένα παιδί.

— Στο άσυνείδητό σας λοιπόν θα ζητάτε τήν τέχνη σας;

— Ναί! ούτε παραπάνω ούτε παρακάτω. Πρέπει κανένας να ύποκύπη στο τέλειο αυτό έργο. Τή πών μάς έρχεται από αυτό έί' αυτού ύπόκειομαι. Άς λησμονήσωμε τά λοιπά.

Οι πρωτογενείς δεν έχουνε πρωτότυπο όπτική, κυττάζουν τή παρόν χωρίς τή παρελθόν να τους επηρεάζη. Η πρωτοτυπία είνε μίά έξωτερική άνθησις, είνε ένα μαργαριτάκι που γεννιέται στο βάθος. Δεν φοβάμαι να σας πώ πως πιστεύω σταθερά πως τόν άνθρωπο βρίσκειται ή μεγαλοσύνη. Η στενή μας συγκγένεια με τόν έρατό κόσμο μάς όδηγεί διά τής διανοητικότητος

πολύ ποιά μακριά απ' αυτόν ή αθάνατη μας ψυχή είνε ποιά
μεγαλη από την ύλη που τήν περιεχει.

— Όσο για μενα αρκουναι στη ζωγραφική, και παραξε-
νεύμαι για τες ιδέες σας, Εγώ θέλω νάμαι ένα παιδί και
χαίρωμαι που βλέπω, που ακούω που άναπνέω, που είμαι μια
αισιθητικη που ναυμαζει και αναλθει και ζηρει ν' αποδοθη
στον πίνακα.

— Απαγορευετε λοιπόν στο' εαυτόν σας κάθε δημιουργία;

— Αρκούμαι ν' αντιγράω τήν δημιουργίαν. Ήκείνοι που
πίστεψαν ότι δημιουργούν' έγέλασαν τους εαυτούς των.

— Ήν τούτους; η Γελευτα Κρίσις, ο Γάμος έν Κανᾶ, οί
'Αλληγορίες του Ροϋμπενς!

— Ή! βεβαίως! ναι ένας Ντελακροᾶ μπορεί να μάνη ένα
τέτοιο πράγμα όσο για μᾶς πρέπει να περιορισθώμε πη μελέτη
του πίνακος τής φύσεως.

— Μα δέν δημιουργεί έτσι κανένας για τον εαυτό του μια
λατώτερη βαθμίδα; Δέν παραβλέπει έτσι τον σκοπό τής ζω-
γραφικής;

— Η ζωγραφική δέν έχει ως σκοπό παρά τή ζωγραφική.
Ο ζωγράφος ζωγραφίζει ένα μύλο ή ένα πρόσωπο είνε γι' αυ-
τόν άφορμή για ένα συνδυασμό γραμμών, χρωμάτων, τίποτε
πλέον. ΣΥ

— Έπιέρχομαι στη γνώμη του Παιμάλ. Γιατι να ξανα-
λάνουμε ότι ο Θεός τότε καλά έκανε;

— Μπορούμε να κάνουμε κάτι τι καλλίτερον απ' αυτόν;

— Βεβαίως όχι στον άφορᾶ τᾶ ὄντα, μα στον άφορᾶ τᾶ
πράγματα τής σκέψης μπορούμε να παρουσιάσουμε μια τάξη
πιά σύμφωνη με το πνεύμα που αντιπροσωπεύει. Ότι βλέπομε
στη φύσι δέν είνε πια στην πρώτη του θέσι ο άνθρωπος ανε-
στατάωτε τᾶ πάντα. Πέρνω ένα λουλουδι χωριστά και βρίσκω
σ' αυτό το έργον του Δημιουργού. Μα τ' ένα κήπο διευθετημέ-
νο με το άσχημο γούστο του κηπουρού δέν βλέπω πια την άρ-
μονία του λουλουδιού αυτού. Και ο κηπουρός αυτός είνε παν-
τού, και ονομάζεται άνθρωπος, παιδεύοντας το κόσμο με την
αφέλειά του. Κυτᾶτε το βουνό αυτό τής Αγίας Νίκης δέν
είνε ένα έρείπιος; δηλαδή μια εικόνα όλων των κατατροφών
που συνέβησαν από την Άπαρχή. Που να βρη κανένας τή
φύσι με το θεϊόν σύνολόν της από το γάος; πέρασε άπάνω
της: παραδεχθίτε λοιπόν πως ο καλλιτέχνης φέρνει την
ψυχή του μίαν επιθυμία τής χαμένης αυτής άρμονίας και
προσπαθεί να τήν ανασυτήρη με τᾶ θαυμάσια τεμάχια που
κτυπούν τα μάτια του, σᾶ μια πρόκλησι του Θεού στη διανα-
ητικότητά του.

(Συνέχεια εις το επόμενον)

ΘΑΝΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΩ

A'

Περήφανο, καμαρωτό του κοπαδιού μπροστάει
με τα στείφτά του κέρατα δασύμαλλο κριάρι.
Πήγαινε πάντα το μπροστά και πίσω του άκλουδούσε
τᾶν κοπάδι, πρόβατα, που ξέγνωαστα βοσκούσε,
στ' άπόσκια και στα οριζιμᾶ το δροσερό χοστᾶρι
μ' άφιγκραζώταν το κυπρί, που έφύσει το κᾶσι,
να νοιώση που θε να διαβή, που θα καταλαγιάση,
που θαύρη γάργαρο νερό να πιη, σᾶν θα διψάση.

B'

Ήταν τ' Αύγουστου λᾶκρᾶσι, που ο ήλιος άνηκούζει
το φεγγαράκι ολόγυμνο και τή χαρά σκοοπίζει,
και διασκοοπή τᾶ σύννεφα και διώχνει τον άγέρα,
Χίλια κοπάδια στήσι πλαγιές χαρούμενα βοσκούσαν
και με φλογέρες οι βοσκοί την νεότη τραγουδούσαν
κα δίπλα, τους νανούριζε τής φεματιᾶς το ρυάκι
που τρεχε κάτω από μωρτιές κι' ολόδροσο ρουπάκι.
Όλος ο κόσμος χαίρεται τ' Αύγουστου το φεγγάρι,
τον ήλιο των ξευχτηδων, τής τύχτας το καμάρι.

Γ'

Έχάθηκ' ο αύγερινός... και τ' άγνωστᾶ φεγγάρι,
φεγγεβολούσε κι' έπρεχε γοργᾶ να πάη στη δύση,
για να κρυφτή περιλάμπρο και μ' ὄλη του τή χάρη,
παιχου άντίκου του φανῆ ο ήλιος να ροδίση.
Που, εᾶννου με τ' άρνάκι της κᾶση ξανθή, μονάχη,
σᾶν την νεράδα ροβολᾶ ψηλά απ' το καταράχι.
πως ροβολούν απ' τα βουνᾶ η πρωινᾶς άχτιδες,
και φεύγ' η πάχνη από το φᾶς, που η λάμψη του σκοοπάει,
και σᾶν διαμάντια τής δροσιᾶς αστράφτουν η ρανίδες,
κι' η κᾶση με τ' άρνάκι της ροβόλησε να πάη,
έκει κοντά, πούταν πηγῆ, τ' άρνάκι της να λούση,
και το γλυκό κελάδημα του άχδονιού ν' ακούση.
Περνά τ' ὄψιασᾶ τής πλαγιαῖς, το ὄμα δρασκελίζει,
και πάει ζεσθᾶ γᾶ τήν πηγῆ, που κρύβεται στα βάθη
κι' από βουσσᾶτες το νερό σᾶν κρύσταλλο ἱναβρύζει,
κι' έκει σιμᾶ να ξαπλωθῆ, γλυκᾶ να ξεποστᾶσῆ

γιατ' είχε απ' της χαραυγής η δόλια ξεκινήσει
 απ' το χωριό της γι ναύθη στην κρυσταλλένια βρύση.

Δ'

Φάνηκ' ο ήλιος σ' της κεφαίς, και σκάμπις διαμάντη
 σ' δλη την πλάση σαν δροσιά κι' αυτή ξαναγεννιέται.
 'Η Μάρω λιάζει το άρνι σ' τη βρύση απ' αγνάντια,
 που απ' το λόγγο κοπαδιού τροκάνισμα γροθιάται,
 να κουδουνίζουν κυπρίω και να χτυπούν τραγκάνια
 και να χορντ' όλα κατά δω σ' της βρύσης τ'α πλατάνια.

Ε'

Τρομάζ' η κόρη η ντροπαλή, και πέρνει το άρνι της,
 εΐχνει την μπόλα της δαπλή και τ' αλαφρό βιγγουλι,
 μιλίγγισμο σ' της πλάτες της κρεμίζει το σταμνί της,
 και πάει να φύγη, να κρυφτή σ' της ρεματιάς τ'η χούνη,
 μά το χαρὸ σαλάγισμα του κοπαδιού τ'η ετάνι,
 και η ματιά, σαν αστραπή, πεντάμορφου τσοπάνη.

ΣΤ'

Ντροπήκ' η πύση κι' έγιναν φωτιά τα μάγουλά της:
 σαν παπαρούνα κόκκινα, σαν σίδερο αναμμένο,
 τ'α γόνατά της λύθησαν, εσβύστηκ' η λαλιά της,
 σαν είδε αντίκου νύχεται το ΘΑΝΟ άματωμένο.
 Κι' αυτές σαν την αγνάντευε με φλόγα που τον καιεί,
 πάει κοντά της κι' άρχινά τον λόγο του να λέη:
 «Μη σκιάζεσαι, ΜΑΡΟΥΣΑ μου και ξέρω τίνος είσαι,
 ξέρω πιά είν' η μάνα σου, τ'α τρία σου αδέρφια,
 πούναι στο πήδημ' ήξερα, και πρώτοι στο λιθάρι
 κι' ο τρίτος ο καλλίτερος περνά το δαχτυλίδι,
 Σ' τη βρύση σ' είχα πρωτοειδή εδώ και δύο χρόνια,
 και πέρου σε καμάρωσα στο μέγα χωροτάσι,
 μά δεν μπορούσα για ναύθω μαντήλι να σου ρίξω
 και να χορέψωμε μιλί, να κάνωμ' άρρεβώνη.
 Μά τώρα που χωρίσαμε το βιός μας ι/ρ' αδέρφια,
 και πήρα χίλια προβάτα και πεντακάσια γίδια,
 τώρα σου λέω πως σ' αγαπώ, γυναίκα μου σε θέλω.
 Δεν θέλω τίποτ' από Σε, μονάχα την καρδιά σου,
 μονάχα την αγάπη σου να νάναι σαν την δική μου,
 που κρύβω μέσ' στα στήθεια μου, δυό χρόνια μόρα νύχτα.
 Κι' αν είνε με την γνώμη σου και με θέλησί σου,
 ούσο να πής της μάνας σου το μυστίκι μου, πόνε
 και δός της άρρεβώνά μου έτοιμο το μαντήλι.
 Και βγάλε απ' το σιλάχι του μεταξωτό μαντήλι,
 που σκέπαζ' απ' το, κουρνιαχτό της δουροσίς πιστίλιας.

Ζ'

'Από ντροπή κι' από χαρά εδάκρυσεν η κόρη,
 και το μαντήλι φίλασε στον κόρφο της του Θάνου
 και για να φτάση πιο γοργά, πήδ'α το κατηφόρι
 και πάει να εϊπή της μάνας της τ'α λόγια του τσοπάνου,
 Μάρω η κάφα φοβερή και δυνατὸ λιούρι,
 κι' εστάθη λίγο στοῦ Ξερῆά το σκιαδερό γεφύρι.
 'Ο Θάνος, ποιός τ'η χάρη του! τρελλός απ' τη χαρά του!
 που είπε σ' τη Μάρω τον κρυφὸ τον άσβυστο καυμό του
 βγήκ'ε ψηλά στο ξέφαχο κι' αγνάντευε ίσια κάτω,
 που πήγαινε σ' τη μάνα της να εϊπή το μυστικό του,
 και το γλυκό τραγούδι του, με πλουμιστή φλογέρα,
 από φτερούγα σταυραητού, σκουπόισε στον άγίον...
 'Όρες ήπέρασαν πολλές, πούχε κατηφορήση,
 κατά το κέμμα του Ξερῆά η Μάρω με τ' άρνι της
 κι' έκείνος έκαστέφαγε για να την αντικούση,
 που πήγαινε σ' τη μάνα της...
 'Οπώχει αγάπη σ' την καρδιά και άπαντέχει κάτι,
 εΐχνει παντού ανηφόμονο το φλογερό του μάτι.
 Βγαίνει ψηλά στο ξέφαντο, στο ξάγναντο κυττάει,
 κυττάει ζεθά, κυττάει θελιά, κυττάει στο μονοπάτι
 πούταν η Μάρω να διαβή στο πητή της να πάει,
 κι' ελοῦθε εΐχνει λαιμαργα, σαν του άητσού, το μασι,
 και χύνεται σαν αστραπή, το κατηφόρι πάρνει,
 και στο γεφύρι του Ξερῆά ο λογισμός τον φέρνει.
 Έδώ, κορώνια δρασκελά, ρουπάκια και πρινάκια,
 κι' έκεί, πηδώντας έτρεχε, άγγυίμι λαβωμένο,
 και πότε σκύβει και θωρεί περπατησις κι' άνάγια,
 π' άφησ' η Μάρω με τ' άρνι σε χόρτο πατημένο,
 και πότε, σ'α ψηλά θωρεί μη τύχη και προσάλη,
 για, μη την εΐρηκε κακό, για μη της ήθεε ζάλη.

Η'

'Ότε τότε, η Μάρω κάθησε στον ίσκιο τ'ε μιὰ πέτρα,
 προς ώρας να ξεκουραστή, δεν ήξευρ' η καυμένη,
 πως δίπλα της κοιώτανε δρακίαινα δύο μέφρα,
 μέσα στοῦ σκίνου τ'α κλαδιά σφιχτά κουλουριασμένη,
 και σ'α την είδε απλώνεται, τρομαχτικά σφυρίζει,
 και βγάλε διχαλο όσκρό και τ'ης μασέλαις τρίζει.
 Σπιύοβολούν τ'α μάτια της, σηκώνετ' ως τ'η μέση
 και βγάλε το διχαλωτό, μια σπιθαμή γλωστίδι
 απ' τη χαρά, και χύνεται άπάνω της να πέση.
 Κι' η Μάρω, απ' το φόβο της λιποψυχά, παγώνει,
 και κείνο λαιμαργα παντού, παντού τ'ηνε δαγκώνει.
 Σωφιδόστηκε η δύστυχη χωρίς φωνή να βγάλη
 κι' απ' την τρομάρα πάγωσε, τ'ης κλείστηκαν τ'α χείλη.

κι' ἔπεσε προύμντα Ξερῆ με κάτω τὸ κεφάλι,
κρατώντας μέσ' τῆ φουχτά της τοῦ Θάνου τὸ μαντήλι,
καὶ μόνο τῆς δαγκωματιῆς τῆς δράκαινας νεγούσε
ποῦ χύναν τὸ φαρμάκι τους φωτιά καὶ σπασταρσοῦσε.
Τὶ κοίμα! τί τῆς ἔγραφε τῆς ζηλεμένης Μάρως!
νά ἰδῆ τὴν ἔση της χαρὰ σὲ μιὰ στιγμή νὰ σβύση
νά ἰδῆ, ποῦ παραμόνευε στὸ διάβα της, ὁ Χάρως,
καταραμένη δράκαινα τῆς σάρακας της νὰ σχίσῃ..
Καὶ τρέχανε τὰ αἵματα. . . κι' αὐτὴ ἀπ' τὴ χαρὰ της,
μὲ τὸν ὄστρο της τ' ἄγλυφε, καὶ χτύπασε τὴν οὐρὰ της.

Θ'

Νόστου κι' ὁ Θάνος στὸν Ξερῆ κατακυλώντας φτάνει,
καὶ μὲ λαχτάρα ἀδήγητη τῆ δράκαινα ἀντικρύζει.
Πηδᾷ καὶ γίνεται τρελλός, τραβᾷ τὸ γιαταγάνι
καὶ τὸ κεφάλι της μὲ μιὰς στὰ δύο τὸ χωρίζει,
Σκύβει. τὰ αἵματα θωρεῖ. . . ἄχ! Μάρω μου φωνάζει,
μὰ κείνη ἢ δύστυχη, βουβή, ψυχομαχᾷ σπασάει. . .
Σαστίζει ὁ νοῦς του σταματᾷ, γιὰ μιὰ στιγμή τὴν βλέπει,
βλέπει τὸ αἷμα τῆς πληγιαῖς, βουβός, ἀπελπισμένος,
στὸ νοῦ του καὶ στὰ μάτια του, χύνεται μάση σκέπη,
καὶ βγάζει τὴν πιστόλα του, καὶ πέφτει τωριασμένος. . .
Ἐβρόντησε ἡ ερμητιά καὶ σάπασαν τὰ ἡδόνια,
τὰ ἡδόνια, ποῦ τοῦ λέγανε τὸν πένο του δυὸ χρόνια.

Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ (Φρεατινός)

Ν. Δ. Κ. ΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ

(Κρής Βυζαντινὸς Ζωγράφος)

Ἀρχομένου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος— οὗτος ἢ ἐν τῇ Τέχνῃ θέσις δὲν
δύναται νὰ λογιθῇ κατωτέρα τῆς τοῦ ΙΖ' τοιοῦτου, (1)— ἀναφαίνε-

(1) Ὁ αἰὼν οὗτος ὁ ΙΖ', δηλαδὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ «Χρυσὸς Αἰὼν», διότι κατ' αὐτὸν ἀνεφάνησαν οἱ σπουδαιότεροι καὶ σημαντικώτεροι Βυζαντινοὶ Ζωγράφοι. Προβλ. καὶ Ν. Καλογεροπούλου Φιλολόγος Σκοῦφος Ἀθήναι 1920, σελ. 1, κ. ἑξ., Θεοδ. Πουλιάκας ἢ «Ἀνρδύωπη» κλπ.

ται ἐν ὅλῃ αὐτῇ τῇ ἀσπρῇ, ὁ τὸ πρῶτον εἰς τὴν εἰκονογραφίαν εἰσερ-
χόμενος, νεαρός, ὡς εἰκόσμεν, καλλιτέχνης Νικόλαος Καλλέργης ὁ
Κρής (2).

Ἡ ἐποχὴ αὕτη κατ' ἴην οὗτος δοῦ δὲν εἶνε πρόσφορος διὰ τεχνι-
κὰς ὑψηλοτέρας ἐκδηλώσεις, διότι ἡ πρὸ μικροῦ κλεισασα πρὸ οὗτος
τοῦ ΙΖ' αἰῶνος παρήγαγε ὅ,τι ὑψηλὸν ἠδύνατο νὰ παραχθῇ καὶ νὰ
ἐκλάμψῃ ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ Ἑθνοῦς. Σὺν τῇ περιφήμῳ Γραμματεῖφ
καὶ τῇ παντοδαπῇ σοφίᾳ, ἦν οἱ λόγοι καὶ θρησκευόμενοι Ἕλληες
ἐκτίσαντο, κατ' ἡ Τέχνῃ ἐκ παραλλήλου ἀνέδειξε τοὺς ὑπάρχοντες τῶν
εἰκονογράφων, τοὺς καθιερώσαντας μεθόδους νεοφανέως καὶ ὠραίας,
δι' ὧν ἐξετηρεῖται καὶ προήγετο ἐπὶ τὸ λαμπρότερον ἢ πάτριος Τέ-
χνη (3). Πλήθος καλλίστων εἰκονογράφων βαθῶς διακονμένων, καὶ
καὶ ἐμπνεομένων κατὰ τὸν χρόνον τοῦτο καταλείπει ἡμῖν δείγματα τῆς
ὑπερόχου αὐτοῦ τέχνης, ἐν τε τῇ Βενετίᾳ, τῇ ἐστία τῶν σπουδαζό-
μενων Ἑλλήνων, καὶ ἐν τῇ Ἐπιτηνήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου νοῖ καὶ συ-
καὶ ἰδίᾳ ἐπαιδύροντο, καὶ καθιστοῦντο διὰ τῶν εἰκονογράφων τοῦ-
των. Θρησκευτικὰ συνθέσεις, εἰκονογραφικὰ κίκλοι, ἱστορικὰ συν-
θέσεις, τελετουργικὰ, καὶ οὐράνια μυσταγωγικὰ συλλήψεις, καὶ συ-
νελόντες εἰκόες βαθυστοχάστου ἐμπνεύσεως ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὸν
χρόνον τοῦτον.

Οὐ μόνον δὲ οἱ Βυζαντινοὶ Ζωγράφοι ἐπετύγχανον νὰ προάγῳ
τὴν καθιερωμένην ἀπὸ μακροχρόνου χρόνου τέχνην, ἀλλὰ καὶ οἱ νεωστὶ
ἀναφανόμενοι τοῦ ἐλευθέρου ρυθμοῦ Ζωγράφοι, κατῳρθον νὰ ἐρη-
ουργῶσι, τὰ τολμηρὰ αὐτῶν δοκίμια τὰ πλήρη ἐπιπέδου καὶ ζωῆς.
Ἐἶχον βέβαια πρὸ μικροῦ ὀποθάνῃ ὁ περιφημὸς Ἐπιτ. Τζάνης, καὶ ὁ
Φιλόθεος Σκοῦφος, καὶ ὁ Ἡλιοῦ Μόσχος πιθανῶς δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος
Πουλιάκας ἡ ἀριστεῖς τοῦ Βυζαντινοῦ — οὕτως εἶπομεν — χρυσότηρος
οἱ τριᾶντα ἔργα δημιουργήσαντες, ἀλλ' ἔξω ἔτι ὁ περιλάλητος Στεφ.
Πζαγκαρούλας, ὁ Ἀνδρέας ὁ Κορατινός, καὶ προήγετο ὁ τοῦ ἐτέρου
ρhythμοῦ χειριστῆς Παναγιώτης ὁ Δοξαράς ὁ μικρὸν ὕστερον ἐαυτὸν
Σχολάργῃν εἶνε: ἀναδείξας τοῦ ἰταλίζοντος τρόπου. Ἐν μέσῳ τοῦτον
τοιοῦτοι χρόνου καὶ τηλικαύτης τέχνης ἐνεφανίσθη ὁ νεαρός
οὗτος Ζωγράφος. Ἐνόητον εἶνε ὅτι κατ' οὐδὲν πλέον θὰ ἠδύνατο νὰ
προαγάγῃ τὴν ἢ ἠκολούθει βυζαντινὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ οὐδῶς ἐ-
φαίνεται ὅτι ἐμελλε νὰ γίνῃ οὗτος ἡ ἀπαρχὴ τῆς μετὰ μικρὸν ἀρξαμέ-
νης νὰ καταπίπτῃ Βυζαντινῆς Τέχνης. Θὰ ἠδυνάμεθα ἐξ ὑπαρχῆς νὰ
χαρακτηρίσωμεν τοῦτον ὡς τὸν καλύτερον διατηρητὴν τοῦ ρhythμοῦ τοῦ-
του ἐπὶ πενήτην ὡς ἔγγιστα ἔτη, ἦτοι κατ' ἅπαν τὸ πρῶτον ἡμῶν
ἀκριβῶς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦτου εἶνε
πρέπον νὰ εἰπωμεν, ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος οὐχὶ σπανίως δεικνύεται
καὶ λεπτογράφος ἄριστος μιμούμενος μὲν δεξιῶς τοὺς προκατόχους,
ἀλλὰ καὶ δεικνύμενος ἀρβύστερος περὶ τὴν χάραξιν τοῦ σχεδίου.
Καὶ ἐὰν μὲν οὗτος ἐν ἀρχῇ φαίνεται ἐγκρατῆς τοῦ ὄλου καὶ
τοῦ ὀγκηροῦ μᾶλλον, κατὰ τὸν ὕστερον χρόνον (1723—1740—1745).

(2) Κρήτα σημειῶ αὐτὸν καὶ ὁ Α. Ζῶης ἐν Κρητικῷ ἡμερολο-
γίῳ ἔτους 1911.

(3) Βλ. Ι. Βελούδου Ἑλλήνων Ἀποκία ἐν Βενετίᾳ σελ. 144,
καὶ πλείοτερα Ν. Καλογεροπούλου ἐν Ν. Αἰῶνι τομ. Α' τεύχ. 16 κ. ἑξ.

ἐπιμελείται σκοδαλιῶς τῶν μικρογραφικῶν κοσμήσεων τῶν ἐν τοῖς ἀμφίαις τῶν ἱερῶν προσώπων καὶ ἀλλαχῆ. Πρὸς τοῦτοις δὲ ὁ εἰκονογράφος οὗτος ἐπιδιώκει εὐμεγέθεις μᾶλλον διαστάσεων εἰκόνας κρατεῖ καλῶς ἐν ἐκείνῳ ἀρμονικῶ συνῶν κτλ. ὅλην εἰκόνα μὴ περιτρίπτων εἰς σφάσματα τεχνικὰ ἐν πολλοῖς. Ἄλλ' ἤδη σπουδάζομεν τὸν βίον καὶ τὴν τέχνην αὐτοῦ.

Οὕτως ἀπέγονος ὡς φαίνεται τοῦ περιφάνου τῶν Καλλιέργων εἰκαστήτο Κρήτης τὴν καταγωγήν. Ποῦ ἐγενήθη ἀγνοοῦμεν. Ἐὰν μὲν ἐν Κρήτῃ, τότε τὸ Ρέθιμον δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν τιμὴν. Ἐὰν δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἢ Ζακύνθου, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον, εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ γενέτειρα αὐτοῦ. Ὡς δ' εἶπε γνωστὸν εἰς τὴν κήσον ταύτην, ὡς καὶ τὴν Κεφαλληνίαν, κατέφυγον Καλλιέργαι ἐκ Κρήτης, καθ' ἃ βεβαιούται. Ἐν Ζακύνθῳ, ἐπὶ παραδείγματι, κατὰ τὰ ἔτη 1677-1683 ὑπάρχοντα πολλὰ Καλλιέργαι, ὧν δύο ὁ Φερίγος Καλλιέργης Κρήτης ὑπογραφομένου ἐν τῷ περὶ ἀνακοδομήσεως τῆς Ἐπισκοπικῆς ἐγγράφῳ, καὶ ἑτερος ὁ Φραγκίσκος, ὅστις εἶνε γνωστὸς ἐκ πινυκῶς καλλιτεχνικοῦ σκοδαλιῶν οὗ ἤρως ὑπῆρξεν ὁ ρηθεὶς Φραγκίσκος ὧν καλὸς τοῦ χρόνου εἰκαστὴς εἰκονογράφος.

Τοῦ Φραγκίσκου τούτου μᾶλλον φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὑπῆρξεν υἱὸς ὁ Νικόλαος γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου ἡμίτου τοῦ 17' αἰῶνος αὐτόθι Ἄνακτα δὲ νὰ δεχθῶμεν ὡς λίαν πιθανὸν ὅτι τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῆς ζωγραφικῆς τὰ ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τοῦ πατρός, οὕτως ἢ δεινότης τῆς τέχνης ἐλέγχεται μόνον ἐκ τινος δημοσίου ἐγγράφου τοῦ προβλεπτοῦ Ἰακώβου Κορνέο δημοσιευθέντος τῇ 1677. Κατὰ τοῦτο ὁ ρηθεὶς ἀναγράφος ὁ ἀποτομήτης ν' ἀντιγράφη πιστότατα τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, τῆς ἐπιλεγμένης Ἀναφάντριος ἐπιμαρτυροῦ δ' ἀφαιρέσεως τῆς εἰκόνας, ἢ οὕτως ἐδημιούργησε χάριν κέρδους.

Φαίνεται δ' ὅτι βραδύτερον ὁ Νικόλαος ἐμελέτησε καὶ τὰ εἰκονογραφικὰ πρότυπα τοῦ Ἡλιοῦ Μόσχου ὡς τοῦτο ἐν πολλοῖς καταμνησκόμεθα, ὁκότης δὲ καὶ ὠτὴν τὴν τέχνην τοῦ Δοξαροῦ. Οὕτω καταρτισθεὶς ἤρξατο τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἰκανῶς γόνυμον καὶ χρονικῶς μέγα διαρκέσαν περὶ τὰ πενήντα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1700-1745 καὶ πλέον. Τὸ ἔργον δ' αὐτοῦ τοῦτο ἐρευνῶμεν ἐν ταῖς ἐπομένοις.

ΤΟ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΑΥΤΟΥ ΕΡΓΟΝ

Οἱ πλείστοι τῶν ναῶν τῆς Ζακύνθου, ἐν οἷς καὶ ὁ περιφάνος καὶ ἱστορικὸς τῆς Ἀναφάντριος περιέχουσιν ἔργα τοῦ Νικολάου Καλλιέργη. Τοῦτο φανερώνει εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην τιμὴν καὶ τὴν προτίμησιν ἢ ὁ εἰκονογράφος οὗτος ἐκτήσατο ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ζακύνθου. Καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ τοῦ ζωγράφου τούτου εὐρίσκονται ἔργα, καὶ παραδόξως τὰ κεινέτερα. Τοῦ πλήθους τούτου τῶν εἰκόνων αὐτοῦ, ὧν οὐκ πλείστα φέρουσιν ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος καὶ τὸν χρόνον τῆς δημιουργίας ἀναφέρουσιν ὧδε κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰς σημαντικώτερας, καὶ ἰδίᾳ ἐκείνας, ὅσαι χαρακτηρίζουσιν τὴν τέχνην αὐτοῦ.

Τούτων αἱ πρῶται κατὰ τὸν χρόνον ἔχον ἐποιήθησαν τῇ 1700. Ἀποκρίνεται δ' ἐν τῇ μικρῇ ναῷ τοῦ Ἀηξουρίου τῇ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων τοῦ Κατακίτου κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως. Αἱ εἰκόνας

αὐτὰ εἶνε ἄξιοι πολλῆς προποχῆς, διότι παρουσιάζουσιν τὴν καλλίστην καὶ λαμπροτάτην αὐτοῦ ἐκλήρωσιν, ἐν τε τῇ ζωγραφικῇ καὶ τῇ καθ' ὅλου τεχνικῇ τοῦ ὅλου.

Μετ' αὐτὰς τάσσομεν τὰς τοῦ Ἀγ. Σπυριδῶνος, ἢ τῆς Παναγίας τῆς ἐπιλεγμένης τοῦ Τσοκούφλη ἐν Ζακύνθῳ ποιηθείσας τῇ 1725. Ἐν αὐταῖς αἱ προσπάθειαι πρὸς λεπτοτέραν κατεργασίαν εἶνε καταφανέεις.

Ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ ὡς καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ τῶν Ταξιαρχῶν κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς πόλεως Ζακύνθου εἴσονται ἔργα μεγαλείτερα ἐπὶ δημιουργῶν ποιηθέντα τῇ 1732. Καὶ ἐν αὐτοῖς ὁ Καλλιέργης δεικνύται καλῶς πειρῶμενος νὰ τὰς τηρήσῃ εἰς ἐμπρόκεισαν Βυζαντινὴν περιουσίαν.

Καὶ ἡ σιδητικὴ ἄλλως τε τῶν εἰκόνων τύπον ἐνθυμίζει τὰς καλλιτέρας καὶ αἰσιμαῖς συνθέσεις τῶν πρὸ μικροῦ μεγάλων διδασκάλων τοῦ Ἡλιοῦ Μόσχου, καὶ τοῦ Στεφ. Τζαγκαρόλα.

Τέλος ὡς ἰσχυρῶς ἀναφέρουσιν τὰς εἰς τὸν τελευταῖον χρόνον τοῦ αἰῶνος ἀναγομένας εἰκόνας τὰς ποιηθείσας τῇ 1743 καὶ 1744. Ἐπεὶ δ' αὐταὶ αἱ ἀποκρίνεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Χαράλαμπος παρὰ τὸν Ποταμὸν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ αἱ ἐν τῷ ναῷ τῆς Φωκαριμένης τῆς περιφάνου ἐκκλησίας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ὅτι δὲ οὗτος ἐξωγράφισεν ἔργα ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, τοῦτο εἶνε μόνον ἱκανὸν νὰ καταστήσῃ τὸν Καλλιέργη ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ὡς εἶπε δὲ γνωστὸν τὸν ναὸν τοῦτο, τὸν θεωρούμενον ὡς τὴν Νεοελληνικὴν Μουσεῖον κατεκόσμησαν οἱ περιφανέτεροι τῶν Ἑλλήνων εἰκονογράφων ὡς οἱ Δοξαροῦς, Πλακατῶς, Μόσχος, Βίκτωρ, Τζάκος κλπ.

Περὶ τῶν ἑταῖρων τούτων ἔργα δὲν εἶρον ἐν Ζακύνθῳ. Πιθανὸν οὗτος μετὰ μικρῶν ἡλικίαν ὡς ἔγγιστα ἐβδομήδεκα ἔτων ν' ἀπέθανε ἀφοῦ ἐχειρίσθη τὸν χροστῆρα ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα, καὶ ἀφοῦ ἐτήρησε εἰς ἐμπρόκεισαν θέσιν τὴν Βυζαντινὴν τέχνην, τὴν διατίθεισαν ἐν τῇ νήσῳ τὴν τελευταίαν περιόδον τῆς ἀκμῆς αὐτῆς. Θὰ ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἰσχυροσθῇ τις, ὅτι ἀνευ τοῦ Καλλιέργη, καὶ τῶν συγχρόνων Στραζακῶν ἢ παλαιότερῃ αὐτῆς τέχνης ἢ τόσα ἐν Ζακύνθῳ ἔργα καταλιπούσα θὰ εἶνε ἐνωρίτερον ἀρχιστὴν νὰ κλῆθῃ πρὸς τὴν εἰς τὴν νῆσον ὑπαρχόντων πλέον εἰκονογράφων ἀνταξίαν τῶν παλαιότερων διδασκάλων.

Τῶν οὕτω ὧδε κατὰ χρονικὴν σειρὰν μνημονευθέντων ἔργων τοῦ Νικολάου Καλλιέργη κρίνομεν σκόπιμον νὰ πηράσομεν συντομοτάτην καὶ γενικὴν περιγραφὴν ἢ μᾶλλον χαρακτηρισμὸν πρὸς κατανοήσιν πασῶν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς τέχνης αὐτοῦ, καὶ τῶν κυριωδῶν ἐκφάνσεων ἐν ἰκαστῇ χρονικῇ ἐποχῇ.

Καὶ πρῶτον ἀναφερόμενοι εἰς τὰ πρότυπα τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ ποιηθέντα ἐν τῇ νεοελλήνῳ ἡλικίᾳ κατὰ τὸ 1700, παρατηροῦμεν τὴν ἀθρία πράγματα δὸς εἶπε, παράδοξα, Παράδοξα δὲ οὐκ ὡς παρουσιάζοντα τὴν τέχνην αὐτοῦ ὡς τοιαύτην, ἀλλ' ὡς φανερούμενα τὸν Καλλιέργη ἐν τῇ πρώτῳ ὅλῳ αὐτοῦ ἐργῷ υεστὴν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἀκμαίον, καὶ ἀφάνταστον καὶ ἰσχυρόν. Ἐὰν δὲ μόνον τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ πρῶτα ἐσώθησαν θὰ ἠδύνατο νὰ καταστήσασιν αὐτὸν πλείωτον ἄξιον προσοχῆς ἢ τὰ τελευταῖα (1744). Ἐν τῇ εἰρημῇ ἰδίᾳ τῇ περιπτώσει τοῖς δύο Ἀγίους Θεοδώροις ἐπίπλους ὁ Καλλιέργης οὗτος ἐπιπέθησι πᾶσαν τὴν καλλίστην αὐτοῦ τέχνην τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸ

πάλαντον αὐτοῦ. Ἡ κλησις καὶ αἱ μορφαί, ἧ οἱ καθ' ὅλου σχηματισμοὶ τῶν ἵππων εἶνε δυνατῶς χρωστικῆς, καὶ οὐ προσαίμα τῶν αἰγίων πλήρη γλυκύτητος καὶ ἐκφράσεως. Αἱ οὐ χεῖρες καὶ καθ' ὅλου τὰ ὄσρα μετ' ἐπιμελείας πολλῆς παρεχόντα τὴν εντιπώσιν τῆς πληρώσεως καὶ ἀκμαίας τοῦ τεγγίτου μορφώσεως. Καὶ αἱ λοιπαὶ δεσποακαὶ (πλατυτέρα καὶ Ἀρχιερεὺς) οὕτως, ὡς φαίνεται, ἔργα τοῦ ἰδίου τὴν ἰδίαν τέχνην παρουσιάζουσιν. Εἶνε ἀληθῆς, ὅτι εἰς τὰ πρόσωπα διακρίνεται τις τὴν τεχνοτροπία καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἡλιοῦ τοῦ Μόσχου, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν σημαίνει. Μήπως ὁ αὐτὸς τεχνίτης εἰς ἕνας ἰωλ. εἰκότων ἐν Φανερωμένῃ δὲν ἐνθυμίζου τὴν τέχνην τοῦ Ἡλιοῦ; Νεώτερος ἐν ταῦθα καὶ ζωρότερος πλήρης δὲ φιλοδοξίας καὶ καλλιτεχνικοῦ οἰστικῆς ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα καθ' ὅλα ἄστος καὶ φαρμαξὸς, καὶ μάλιστα ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔνθα ὁ μὲν Τζακαρωῦλας ἦτο ὁ θαυμαστός διδάσκαλος, ὁ δὲ Κορσετηνὸς ὁ ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ διδασκάλου. Εἰς ταῦτα τὰ ἔργα ὑφείλομεν ἀληθῶς νὰ ἀποδόσωμεν τὴν δέεισαν προσοχὴν προκειμένου περὶ τῆς τέχνης τοῦ εἰκονογράφου Καλλέργη.

Μετ' αὐτὰ ἀναφερόμενοι εἰς τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος ἢ τῆς Παναγίας τοῦ Τζουράφου παρατηροῦμεν λεπτοτέραν καὶ ἡρεμοτέραν τὴν τέχνην τοῦ μνησθέντος ἀγιογράφου.

Διακοσμητικὸς ἀρθρῶνος, κατεργασία ὑπομονητικῆ, χρυσοκονδυλία, πολλαὶ εἶνε τὰ κίρια γνωρίσματα τῶν ἔργων τῆς περιόδου ταύτης. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀρχιερεὺς ἰδίᾳ παρουσιάζει τὴν σπουδαιότεραν ἐκδηλώσιν τῶν ἀντιλήψεων αὐτοῦ. Μικρογραφικῆ ὁμοίως κοσμήσεως ἐν τῇ περιτραχήλῳ τῷ ὁμοφρόνῳ καὶ ἀλλαγῷ παρουσιάζουσι τὸν Καλλέργη ὡς μετ' ἐπιμελείας ἐργαζόμενον καὶ ἀκολουθοῦντα τὰς εὐγενεστέρων τῶν παλαιότερων κοσμητικῶν μεθόδους. Καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὁμοίως σεμνὸν καὶ ὠραῖον καὶ μετὰ καλῆς τέχνης εἰργασμένον. Ὁ τύπος τῆς μορφῆς Βυζαντινῶν δὲν εἶνε σκληρὸς καὶ βλοσυρὸς, ἀλλὰ ἡρεμὸς καὶ εὐγενής. Αἱ σκιάσεις ὁμοίως οὐχὶ ἀπόστολοι, καὶ αἱ ἀποχρώσεις οὐχὶ ἄστονοι ἀλλὰ μᾶλλον φυσικαὶ καὶ ῥόδιαι.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ κατὰ τὸ δεξιὸν τοῦ εἰκαστοσασίου εὐρηται καὶ εἰκὼν ἰδίου μεγέθους ὑπὲρ τὸ μέτρον περιπῶσα τὸν Ἀγ. Σπυρίδωνα ἐπὶ Θρόνου ὠραίου, φέροντος τὴν Ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ σιρλὴν μετὰ πολυτελείων, καὶ ὁμοφροῦ μετὰ μικρογραφιῶν ἐγγράφων ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε ἀξιολογώτατη. Δὲν γνωρίζω ἐὰν πρέπει ν' ἀποδόσωμεν εἰς τὸν τεχνίτην τούτον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος. Εἶνε ἀληθῆς ἐτι μετὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος ὑπάρχουσι πολλαὶ τεχνικαὶ ἀναλογίαι ἐν ταῖς μικρογραφικαῖς καὶ ταῖς χρυσοκοσμητικαῖς συνθέσεσιν. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος εἶνε ὄντως θαυμαστόν. Ἐὰν ἐγνωρίζομεν ἀσφαλῶς ὅτι τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ Καλλέργη τότε ἀσφαλῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν εἰς τοῦτο τὴν ὑπάτην ἐκδηλώσιν τῆς τέχνης αὐτοῦ. Αἱ μικρογραφίαι ἐν χρυσῇ γραμμικῇ κατεργασίᾳ αἱ κοσμοῦσαι τὰ πλάγια καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐρείσινωτον τοῦ Θρόνου οἱ ἀπόστολοι ἐν διπλῇ κατεργασίᾳ ἐγγράφων, καὶ χρυσοῦ οἱ καταπληροῦντες τὸ περιτραχήλιον τοῦ ἁγίου, ἢ θαυμαστὴ μορφή τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ἐπιγονατίῳ καὶ τέλος αἱ λαμπροτάτης τεχνικῆς ἐκδηλώσεως μικρογραφικῆ σιρλῆς αἱ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου ἐν μέσῳ χρυσοκομιχίων καὶ ἀποδομῶν σταυρῶν, αἱ κοσμοῦσαι τὸ ὠμοφρόνιο τοῦ ἁγίου.

πάντα ταῦτα ἀναδεικνύουσι τὸ ἔργον τοῦτο ὡς ὄντως μέγα καὶ θαυμαστόν. Διαιτηγῶς ὁμοίως δὲν ἔχομεν τὴν βεβαιότητα περὶ τοῦ ἔργου τούτου, θὰ ἦτο μᾶλλον πιστευτὸν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ ἴσταιται ἐν τῇ κίτῳ τῆς τέχνης τοῦ Παναγ. Δοξαρεῖ οὐ ὁμοίως μικρογραφικῶς συνθέσεσιν ἐν Ζακύνθῳ ἀνευρόντες ἰθαυμασάμεν. Καὶ ἐὰν ὁμιολογηθῇ τοῦτο ὡς ἔργον τοῦ Καλλέργη πάντως δεόν νὰ θεωρηθῇ ποδῖμον καὶ παρεχόν τὴν σφραγίδα διδασκάλου ἰσχυροῦ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁμοίου ἐν ἀπολύτῳ προσοχῇ ἐποίησε τοῦτο τὸ ἀξιοθαύμαστον ἔργον.

Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τρίτην ἤδη φερὰν ἴσως καὶ μετὰ ἐνέα (ἔτη 11732) εἰργάσθη ὁ Καλλέργης, ζωγραφίσας τὰς μεγάλας θύρας τοῦ βήματος, καὶ ἀπεικονίσας ἐν αὐταῖς εἰκονογραφίας ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ πάθους. Καὶ ἐν μὲν τῇ μέσῃ θύρᾳ παρατηρεῖται τὸν θανάτον Ἰησοῦ κρατούμενον ὑπὸ ἀγγέλου, κατὰ δὲ τὰ πλάγια τοὺς ἀγγέλους φέροντας τὰ σύμβολα τοῦ θείου πάθους. Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ κύκλον καὶ τὸν ἐν τῶν ὁμοίως χρόνον, ὡς εἶπομεν, ἀνάγεται καὶ ἡ τοῦ μασαίου Βηρωθίου εἰκὼν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν ἢ περιστώσα τὸν Νυμφίον. Τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶνε τεθλιμμένον, ὁ χιτῶν ἐρυθρὸς, ὁ καθ' ὅλου τύπος αἰσθητῶς ἐνθυμίζων παλαιότερας συνθέσεις καὶ ἰδίᾳ ἐκείνην τοῦ Τζακαρωῦλα ἐν τῷ ναῷ τῆς Κρεμαστῆς ἐν Κερκύρα. Ὡς παρατηρεῖται ἐν ταῦθα ὁ εἰκονογράφος οὗτος μετὰ πολλῆς προσοχῆς ποιεῖται τὴν ἐκλογὴν τῶν προτύπων προσαρμόζων μετὰ περισκέψεως καὶ εὐστοχίας εἰς τὰ ἀνάλογα θέματα. Κατὰ τοῦτο τοῦλάχιστον, καὶ ἐὰν ἦτο ἀκόμη ταπεινὸς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ χυδαῖος τὴν τέχνην, θὰ ἦτο ἀξίος τιμῆς πολλῆς μᾶλλον νῦν ὅτε τὴν τέχνην αὐτοῦ ἐπιτηδεῖαν καὶ κοσμιωτάτην, καὶ περιτεχνῶν ἀπεργάζεται.

Εἰς δὲ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔργα ὁ Καλλέργης φαίνεται μᾶλλον ἀπλοῦστερος, καὶ ὁδὸς εἰπεῖν ἐν ποιῇ καταπύσει παραϊτῶν πῶσιν τὴν ἐπιτηδεῖαν, καὶ τὴν ἀνεξάντητον ὑπομονὴν. Τὰ ἔργα αὐτοῦ φαίνονται μὴ συμπασθῆ καὶ ἀπλῶ, ἀλλὰ εἰς τινὰ σημεῖα εἶνε παρημελημένα, καὶ ὁσαυτῇ. Ἐκτὸς τούτου εἰς τὰ ἔργα ταῦτα δὲν διακρίνεται τὴν ὁμοιογενῆ τεχνικὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ τὴν ἐλαφρῶς ἐναλασσόμενην τέχνην.

Τῶν ἔργων τούτων τὰ δείγματα ἀνευρίσκει τις ἐν τῷ Ἀγ. Χαλαρόμπει καὶ τῇ Φανερωμένῃ. Ἐν ταύταις ὁμοίως γεννᾶται ζήτημά τι, Ἐκτὸς τοῦ ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ ναῷ Χριστοῦ, τοῦ φέροντος τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καλλέργη, οἱ ἐν ταῖς Βηρωθίου ἀγγελῶν κλπ., τίος εἶνε; Ἄρα γε τοῦ Ἡλιοῦ Μόσχου ἢ τοῦ Καλλέργη τούτου; Φαίνεται μᾶλλον πιστωτὸν πιστεύμενον ἔκ τινων ἀμελῶν ἐκτελέσεων, ὅτι εἶνε ἔργα τοῦ τελευταίου τούτου, ἀλλ' ἐπὶ βάσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς τέχνης τοῦ Μόσχου. Ἐὰν τις παρατηρήσῃ προσεκτικῶς θέλει διακρίνει, ὅτι ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἀρχιερεὺς κατὰ τὸν χρονιασμὸν ἐγγίζει καταπληκτικῶς ὁμοιάσων πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐν τῇ Κοιμήσει τοῦ Μόσχου ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ. Ἀλλὰ τὰ ὄσρα τῶν χερῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἀγγέλων, δὲν φαίνονται ἀνταποκρινόμενα εἰς τὴν ἱερὴν καὶ εὐγραμμὸν τοῦ Μόσχου τέχνην. Ἡ σύνθεσις ὁμοίως τῶν ἀγγέλων καὶ ἡ στάσις ἐνθυμίζουσι κατὰ πλεῖστον παλαιότερα πρότυπα πεποιημένα ὑπὸ τοῦ Ἡλιοῦ Μόσχου.

Ἐκτὸς τῶν ἔργων τούτων τὰ ὁποῖα συνολικῶς εἶνε σχήματος μεγάλου, καὶ περιστώσι κατὰ τὸ πλεῖστον δεσποτικῶς εἰκόνας ὁμοίου τυποῦ ἀξίαν τιμῆς κρῖνω μικρὰν αὐτοῦ πανθετικῆν εἰκόνα χρυσομετῶν

σαν άλλοτε ως θαυράσια τέμπλου και ἀποκειμένην ἐν τῇ ναυῇ τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου τῶν Κήπων. Ἐν τῇ εἰκόνι αὐτῇ σχήματος στρογγύλου ὁ Καλλέργης ἐζωγράφησε, κατὰ τὴν συνήθειαν τὴν κρατούσαν, σκηπὴν ἐκ τῶν Ἀγ. Γραφῶν, ἀκριβῶς ὡς και ὁ συγχρόνως μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ τέμπλῳ ζωγραφήσας Δημ. Νομικός (1725) τὸν Ἡσαΐαν προφητεύοντα περὶ τοῦ Ἰωάννου ὡς τοῦ προδρόμου τοῦ Ἰησοῦ. Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ὁ Καλλέργης μετὰ χάριτος ἀποτίθηται τὴν τέχνην αὐτοῦ καλὴν καὶ γραφικῶς διασκευμένην.

Τοιοῦτοι ἐν θραχεὶ τὸ ἔργον τοῦ Καλλέργη οὐκ εἴθε ἀπρηθιμήσαμεν τὰς σπουδασιότέρας τῶν εἰκονῶν.

ΚΡΙΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ

Ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἶπομεν ὁ χρόνος καθ' ὃν οὗτος ἐζησεν ἐν ἡσοπρόσοφος εἰς τεχνικὰς ἀνδείξεις καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ τεχνίτου ἀκολοθησαντος τὴν Βυζαντινὴν μέθοδον. Δὲν εἰσεύρω ποῖος θὰ ἦτο οὗτος εἰάν ἠκολούθει τὴν ἐλευθέραν τοῦ «Νατουράλ» ὡς ἐλέγετο τέχνη. Ἄλλ' ὡς Βυζαντινὸς τοιοῦτος ἀσφαλῶς εἶχε περιορισμὸν τὸ ἔδαφος μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν μεγάλην ἀκρίβειαν. Ἐπρεπε νὰ ἦεν ἀληθὲς δευτέρων καλλιτεχνικῶν οὗτος διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ θέσῃ σαφηνίαν ἀποκτῆν εἰς ἐποχὴν, τοιαύτην, ἣ ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δημονογητὴν ἀναθεωτικῶν πινάκων παραδόξων διὰ νὰ καταλίπῃ μνηστὰς τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ εἰάν ἀκόμη ἐπιχειρῆει νὰ εἰσαγάγῃ νὰ στοιχεῖα ἐλευθέρας τέχνης εἰς τὴν ἐπ' αὐτοῦ δοκίμουμένην Βυζαντινὴν, ἀσφαλῶς θὰ παρουσιαζέτε τεχνὴν νεοφανῆ καὶ αἰετὴν πολλοῦ λόγου. Παραδείγματα τοιούτων ζωγράφων ἔχμεν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ τε Π. Παριουθίου καὶ Γ. Χρυσολωρῆ ἐν Κερκύρῃ καὶ τοῦ Α. Κασοτηνοῦ καὶ Λ. Λειχοῦδου ἐν Κεφαλληνίᾳ. Οἷον δὴ ποτε ἐκ τούτων λάβομεν ὡς παράδειγμα προσηγητῆ, ὅτι προσηγητὴς καὶ ἐπιθώκει μετὰ σταθερότητος νὰ δημιουργήσῃ νέους τύπους καὶ νέα πράγματα ἐν τῇ τέχνῃ. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ Ζάκυνθος ἐν τῇ Βυζαντινῇ τέχνῃ τὸν χρόνον τοῦτον ἀκριβῶς ἀρχίζει νὰ ὑστερῇ κάπως, ἐνῶ αἱ δύο ἄλλαι νῆσοι κρατοῦσι λαυκράν τὴν νεώλαισαν τέχνην. Ἐάν δὲ δὲν ἠβανήθη νὰ μεταβάλῃ τὴν εἰς ἀνωταίαν καὶ ἑψηράν κατὰρθωσιν ὅμως νὰ συγκρατήσῃ εἰς σημεῖον οὐχὶ χαμηλὸν τὴν θρησκευτικὴν εἰκονογραφικὴν τέχνην γενόμενος οὕτω πρόξενος οὐχὶ ἀναβιώσεως διότι οὐδέποτε εἶχεν ἀποθάνει, ἀλλὰ παρατάσας τοῦ βίου τῆς τέχνης ἐκείνης ἢ ἐλάμπουσαν οἱ καλλιτέχνη ἐκεῖνοι, ὃν τὰ ὀνόματα φέρονται ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ βιβλίου τῶν θεραπευτῶν τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφίας. Κατὰ τοῦτο τοῦλάχιστον ὁ Καλλέργης εἶπε ὁ Βενετῆν τῆς χουστῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν εἰκονογράφων, ὃν τὰ ἔργα τόσον ὀλίγον ἐγνώσθησαν. Ἐάν δὲ οὗτος εἰς τὴν ἡμιονογραφίαν τόσον καλὸς ἐφάνη, ἀναμφιβόλως θὰ ἐδείκνυτο καλλίτερος ἐὼν ἐπιπέθει ἐλευθερίαν πινά ἐν τῇ τέχνῃ. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἦτο πνεῦμα οὐχὶ πολυηρόν, ἀλλὰ μᾶλλον συντηρητικόν, καὶ κάλλιον εἶπεν πνεῦμα ἔργον ἐπίγνωσιν τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐδαφῶν ἐφ' οὗ ἐβάδιζε. Τί ἀσπρε οὗτος καλλίτερον νὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ μετὰ τὴν ἡμιονογραφίαν τοῦ Ἡσαΐου Μόσχου, τοῦ Σκοῦφου καὶ τῶν λοιπῶν; Ἐν τοιαύτῃ τῇ τέχνῃ τῆς Ζακύνθου θὰ καταλάβῃ τὴν ἐμπρόκεισαν θέσιν, καὶ μετὰ τὸν τοῦ 11^{ου} αἰῶνος ἀναμφισβητήτως τὴν πρωτεύουσαν ὑπεριερώων

τὸν Ν. Ἀρδακιάκη, καὶ Ἰ. Σαρνεζίνου, καὶ τὸν Α. Γρουπόνη, καὶ τὸν Θ. Γεωργιανῆν, καὶ τὸν Γ. Γρίτζην καὶ τοὺς Δημήτριον Σταυράκη, καὶ Στυλιανὸν Σταυράκη κλπ. Κυρίως δὲ εἶπεν διάδοχος τοῦ Γ. Βιδόλε γενόμενος ἐν τῇ δυσκομορφίᾳ τῶν συνθετικῶν καὶ εἰκονογραφικῶν ἀντιλήψεων, οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς τεχνικῆς, ἐξηκολοίθησε τὴν αὐτὴν καθ' ἕψος τροχίαν πλουτίσας πλείστους τῶν καὶ τῆς Ζακύνθου.

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ.

PERCY BYSSHE SHELLEY

(Ἐκτὸ χρένια συμπληρώνονται ἀπὸ τὴν μαύρη ἡμέρα τῆς 8 Ἰουλίου 1822 πὺ ἐπνίγηκε ὁ μέγας Ἄγγλος Λυρικός, ὁ Σέλλευ. Ἐγενήθηκε τῆς 21^{ης} 1792 καὶ ἐπεμύσως τὸν χάσαμε μετὰ 30 χρόνων. Καὶ εἶκος ὁ λυρισμὸς τοῦ ὠρίμασε κ' ἐφθασε στὸ ζενίθ. Τί ἀφθονος, πολύχρωμος, τρικλιμῶδης, ἀπέρματος ὁ λυρισμὸς τοῦ Σέλλευ! Ἄς ἐπιτραπῇ καὶ σ' ἐμένα τὸν τελευταῖο ταπεινὸ θαυμαστὴ τοῦ μεγάλου Ἑλληνολάτρη ποιητῆ, νὰ παρουσιάσω διὸ περιηγητάκια τοῦ σὲ μετάφραση ἄτεχνη, σὰ γιὰ μνημόσυνό του.)

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

Φαιρτεῖν ἀσμένει ἀνεμος ποῦ σκούζει καὶ κρονάζει.
 Αἴψη πολὺ λυπητερὴ γιὰ νὰ γενῆ τραγοῦδι.
 Ἄνεμος ἀγριος ποῦ ἀδύνα πνίγει καὶ συνεφάζει
 Ἀπὸ καρπῶν νεοκτιῆς ὀλη τὴ μακρὰ νύχτα.
 Μπόρα πολὺ λυπητερὴ ποῦ τὰ κλωνάρια σπάζει.
 Βοθεῖς καὶ μιστικὸς σπηλιές, ῥέματα καὶ λιθάρα
 Κλαίει καὶ δέρονται ὅλα τοὺς γιὰ τ' ἀδύνα τοῦ κόσμου.
 (1822)

ΝΥΜΦΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Οἱ χρυσόπορτες τοῦ Ὑπνου κλειῶνται πάντα,
 Ἡ Δύναμη τὴν Ὀμορφίαν σὰ σμίξῃ.
 Πέρονι φωτιά ἢ θωριά τῆς ὄμοια μ' ἄστρο
 Σὲ θάλασσα γιαλέια ποῦ ἔχει πῆξη.
 Νύχτα ὅλα τ' ἄστρο τῆς κάτω θωριῶνται
 Σκοτεινὰ κλαίει τ' ἀγνότατο δροσό!
 Καὶ τ' ἄστατο δὲ γέλαιε φεγγάρι
 Ποτὲ σ' ἕνα ζευγάρι τόσο ἀγνό.
 Μάτια, τὴν ἀναγαλία μὴν κοιτάτε.
 Τρεχάτε, Ὄρες γεργές, κ' ἐνῶ πετᾶτε,
 Προσέχετε καὶ τὸ ζευγάρι αὐτό.

Νεράιδες, ψυχές κ' ἄγγελοι προσέχον
 Καὶ τ' ἄγια τ' ἄστρο ἀντίορηση δὲν ἔχον!
 Κι' ὁ ὑπάρχῶς γυρίζει στὴν ἀγρόπνια
 Τὴν αἰγὴ ποῦ τὴ θέλει νά-θῃ ἀργά!
 Ὡ γυρά! Κι' ὁ τί φόβος! Τί ἔχει γίνῃ
 ἀπ' τὴν ὄρα ποῦ ὁ ἥλιος ἔχει οὐβση;...

Ἄχ, ἔλα πὺ γοργά!

(1821)

Μετάφρ. ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΜΠΑΓΡΑ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Υπό τὸν τίτλον. «Τὸ ἄκρον ἀνασχέτως Ρούπελ» — Ἀποκαλιπτικῆ ἔγγραφη. — Μία ἀπάντησις πρὸς τὸν Σαρσίγ ἐξεδέθη πρὸ τινος Γαλλιστῆ ἐν Μιλάνῳ τῆς Ἰταλίας, πελυσιμώτατον διὰ τὴν Βαλκανικὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἄπειρην τῆς ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου βιβλίον. Ὡς παρῆλθον πολλὰ Ἑλληνικὰ γενεὰ διὰ τὰ ἐξασθενήσῃ ἀπλῶς ἐν τῇ μνήμῃ τῆς φυλῆς ἡμῶν ἡ τεταγικωτάτη ἐκείνη περὶ τὸ Ρούπελ Ἑλληνικὴ περιπέτεια, ἐν τῷ μῶσφ τῆς δίνης τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ὅταν οὗτος ἤρχον ἐκτεινόμενος καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἡ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καταλήξασα εἰς τὴν ἀποκόλυπτον παρὰ τῶν ξένων καταλύσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, εἰς τὴν κατ᾽επιφανέτην τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας, τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν ἀρχηγῶν καὶ τῆς πατριωτικωτέρης μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀνά πάντα τὸν κόσμον, ὡς δολιχὴν ἔνθεν τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ στρατοὺς τῆς Ἀντάντ, τοὺς ὀπίσους ἐν καύτοις αὐτοῖς εἶχον ἐγκαταστήσει μέσα εἰς αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν κατόπιν, ὅταν ἡ Γαλλία διὰ τοῦ Ζονγῶ διηυθέτησε τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς αὐθαίρετον βούλησιν, περιπετειώδη δίδωεν διὰ φυλακίσεων καὶ ἐκνέμων δικῶν τῶν ἐντμοτέρων καὶ ἐθιμωτέρων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς παραδοσάντων τὸ Ρούπελ εἰς τοὺς πολεμικοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἀντάντ, ἐπὶ σκοπῷ καταστρεφῆς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ στρατιῶν αὐτῆς!

Αἱ συνέπειαι ἐκ τοῦ ψεύδους ἐκείνου, ἐκ τῆς συκοφαντίας ἐκείνης ἴπη. Ἐὰν ἀπαίτια καὶ διὰ τὸν ὄλον Ἑλληνικὸν λαόν, αἰσχροτάται ἤντε καὶ πελυσιμώτως πεισθέντα καὶ δοκιμασθέντα. Ὁ Ἀντιστρατηγὸς κ. Μπαράς, ὅστις τότε ὡς Μέγαρχος ἐν Μακεδονίᾳ εἶχε προειδοποιήσῃ τὸν Στρατηγὸν Σαρσίγ περὶ τοῦ ἔπι κειμένου κινδύνου τοῦ Ρούπελ, μὴ ἀποδώσαντα ὅμως οὐδεμίαν σημασίαν εἰς αὐτό, ἔθεσεν ἤδη διὰ τοῦ βιβλίου του, πρὸ τοῦ κιννοῦ καὶ τῆς ἱστορίας, συνολικῶς καὶ μετὰ τὴν συνοδείαν ὄλον τῶν ἐπιτήμων ἐγγράφων καὶ τῶν ἀδιαμφισβητήτων ἀποδείξεων τὰ τῆς ὑπαθέσεως αὐτῆς, καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ ἐστὶ τῇ Γαλλίᾳ, ὅπου εὐρύτατα καὶ πρῶτον ἐκυκλοφόρησε τὸ βιβλίον τοῦτο, τὰ προξενήσῃ βαθυτάτην αἰσθησὶν τὴν ἐκμηδενίση τελικῶς τὴν στρατιωτικὴν ὑπέληψιν τοῦ Σαρσίγ, ὅση εἶχεν ἀμείναι καὶ τὰ προκαλέσῃ εὐρυτάτας καὶ δικαιοδικῶς τῆς Ἑλλάδος κρίσεις τοῦ ξένου τύπου. Ἐξ αὐτοῦ ἔπερ ἐκδίδεται κατ' αὐτὰς καὶ Ἑλληνιστῆ, ἀκαδημοσιούμενη τῇ νκατωτέρω λίαν ἐνδεικτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν σύμβουλον τοῦ τότε Προέδρου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας Οὐίλσονος Συναγματάρχη κ. Χάουζ, ἥτις ἐξέχως χαρακτηρίζει τοὺς κερφύς καὶ τὰ πράγματα.

Ο κ. ΜΠΑΓΡΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΧΑΟΥΖ

Κύριε Συναγματάρχα,

Ἄν γνωρίζω τῇ ἀληθείᾳ εἰς ποῖον πρέπει νὰ ἀποταθῶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Μεγάλων Ἰσχυρῶν συνδιασκέπτονται διὰ τὴν εἰρήνευσιν τοῦ κόσμου μετὰ βίσεις τὴν ἐλευθερίαν, τὸ νόμιμον, τὴν φρικασίην.

Ὅσον πλεῖστον σκέπτεται τις ἐπὶ τῆς ἰδέας ταύτης, ἐπὶ τῶν με-

γάλων αὐτῶν λέξουν κατὰ τοσοῦτον ἐπιναστιάται ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, υποπευων ποῖαν τινα δυσσημίαν μεταξὺ τῶν λέξεων τούτων καὶ τῆς πραγματικότητος.

Ὁμιλοῦσι πολὺ, καὶ πολὺ δικαίως, διὰ τὸ διαπραχθέντα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἐγγλήματα κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου. Οἱ γερμανοὶ εἰτὴλ θογ' εἰς τὴν Βελγικὴν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἐν τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατεχοσθησάν τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμωρήθησαν ἐπαρκῶς. Ἀλλὰ διατὶ παρῆλθον ἐν σιγῇ πάνθ' ὅσα οἱ Σύμμαχοι διέπρασαν ἐν Ἑλλάδι; Οὐδὲ κἄν μία φωνὴ ἠκούσθη ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ τοῦ μαρτυροῦ οὐ ὅπερ ὑφίστατο ἡ χώρα αὐτῇ ὑπὲρ τὰ ἑορία ἔτη. Τοῦτο διότι αἱ ἐνδιαφερόμενα Δυναμεις ἐφήρμοσαν τὴν τελείαν συνουμοσίαν τῆς σιωπῆς ἐπὶ τῆς μάτυρος ταύτης, καθ' ἣν δὲ διάστημα ἐδικαιολόγουν τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ταύτας καταπέσεις ραδιουργοῦντες τούτην ἵνα ὑποβοηθήσωσιν οὕτω τὰς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τῶν ἐνεργείας.

Ἡ Ἑλλὰς ἐπεθίμει νὰ μείνη οὐδετέρα καὶ ἀετιχειρίσθησιν ὅλα τὰ μέσα ἐπὶ τὴν ἐξαγίγασαν ἐκ τῆς οἰδετερότητος. Τὴν ἐκακομετεχειρίσθησιν, τὴν κατεπίεσαν, τὴν ἐραδιοίωγησαν, ὑπεκλίθησιν συνουμοσίως καὶ ταρτάγας, ἀπεβίβασαν στρατιώματα κατοχῆς ὅπως τῆς ἀφαιρέσεισι τὰ ὄπλα καὶ τὰ πολεμοφόδια τῆς τῆς κατέσχον τὸν πολεμικὸν στόλον καθὼς καὶ τὸν ἐμπορικόν, ἐνέκλεισαν τὸν Στρατόν τῆς εἰς μίαν γωνίαν τῆς χώρας (Πελοπόννησον), τὴν ἀπέκλεισαν, ἐμπούκοτάφισαν τὸ ἐμπόριόν τῆς καὶ τὴν ναυτιλίαν τῆς, ἀφῆκον τὸν λαὸν πελυσιμώμενον, κατέλαβον τὰ ἐδάφη τῆς, τοὺς λιμένας τῆς, τὰς νήσους τῆς, ἐχρησιμοποίησαν τὰς αἰγιαλίδας θαλάσσης τῆς, ἐξεβίασαν τὴν οἰδετερότητα τῆς, ἐφόνευσαν καὶ ἐξόρισαν ἅπαντας ἐκείνους οἵτινες ἐτόλμασαν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς θελήσεις τῶν καὶ ἐπὶ τέλος ἐξεθερόνησιν τὸν Βασιλῆα τῆς, ὃ ἐ α τ ε ρ ὃ α ἰ ε ρ α ἰ ε ρ α τ α ν ε ν π ε ρ σ α ν φ ω ν ῆ ν διὰ τῶν μέσων τῆς λογογραφίας, ἵνα οὕτω διατελεῖ ὁ κόσμος ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν διαπραττομένων ἐναντίον τοῦ πτωχοῦ αὐτοῦ λαοῦ.

Ἐτὶ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὸν βερβαροσμίαν τῶν Ἀνακτόρων εἰς Ἀθήνας πρὸς τοῦ Συμμαχικοῦ στόλου; τί νὰ εἴπῃ τις δὲ τὴν πικροσίαν τῆς Βασιλικῆς Ἐπαύσεως τοῦ Παιτοῦ καὶ διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας, σκηνοθετηθείσας ὑπὸ τῶν ἀργύρων τῆς συμμαχικῆς προπαγάνδας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς δικαιολογίας τῆς ἀποβιβάσεως Γαλλικῶν ναυτικῶν ἀγνημάτων;

Ἐκαὶ τέλος τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὴν δοθείσιν ἐγγύησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῶν τεσσάρων Δυναμειῶν, κατόπιν τοῦ ἐν Ρώμῃ συνεδίου, καθ' ἣν ἐγγύησιν ὑπεσχέθησαν εἰάν ἡ Ἑλλὰς συγκεντρώσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν νότιων τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς (Στρατηγοῦ Σαρσίγ) ὑποχοσοῦνται αὐτῶν (οἱ Δυναμεις) νὰ ἐκκενώσωσι τὰ Ἑλληνικὰ ἐδάφη, νὰ ἐμποδίσωσιν τὴν πρόοδον τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῆς Βορείας Ἑλλάδος καὶ νὰ ἄρῶσιν ἀμέσως τὸν ἀποκλεισμόν; Ἀντ' αὐτοῦ τί ἐπαρτάται; Πῶς ἐτήρησαν τὸ νόμον τῶν; — Μόλις ἐπερατώθη τὸ μπουλόρισμα τοῦ Στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀφοῦ κατέστησαν τὸν λαὸν ἐν πλήρει ἀδυναμίᾳ ἐκ τῆς ἐξυγλήσεως, κατόπιν ὀκτυμῆνον πένης, ἐπέπεσαν δὲ τῶν Στρατευμάτων τοῦ Στρατηγοῦ Σαρσίγ ἐπὶ τοῦ πτωχικοῦ τούτου, ὅπως ἐκθροῦσιν τὸν Βασιλῆα καὶ ἐπιβάλλωσιν τὸν Βε-

«Μελλοντως διατάραξα ἐφ' ἑνὸς λαοῦ, οὗ τὸ μόνον ἔγκλημα ὑπερῆξεν, ὅτι ἤθελε νὰ μείνῃ ἐν οὐδετερότητι.»

«Πῶς δὲ μετεχειρίσθησαν ἡμᾶς, οἴτηνες οὐδεμίαν προσβάλαμεν ἀντίστασιν εἰς τὰς πράξεις των; Δὲν θὰ ὁμιλήσω διὰ τοὺς ἄλλους· θὰ ἀναφέρω μόνον τὸ ἀτομὸν μου. Πλέον τοῦ μηνὸς μ' ἐνέκλεισαν εἰς τὰς φυλακὰς ἐν Βερροίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἐντελῶς ἀπομονωμένον, δίδοντές μοι τὴν τροφὴν ἀπλοῦ στρατιώτου, κατόπιν μὲ μετέφεραν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνθα μοὶ ἔδιδον τὴν τροφὴν τοῦ ναύτου (ἄσπρα εἰς τὴν θερμότεραν ἐποχὴν τοῦ ἔτους), ἀπηγόρευσαν δὲ εἰς τὴν σύζυγόν μου νὰ μοὶ φέρῃ τροφὴν ἀφορίζουσαν εἰς τὴν ἡλικίαν μου. Κατόπιν μ' ἐπεβίβασαν ἀφηνηδίας διὰ Γαλλίαν, χωρὶς νὰ μὲ εἰδοποιήσωσι νὰ παραλάβω τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀποσκευὰς καὶ λουστολήν. Μὲ ἐξέθεσαν δὲ εἰς παικτὸς εἶδους ταπεινώσεις καὶ κακώσεις.»

«Μετεχειρίσθησαν οὕτως οἱ Γερμανοὶ τοὺς Στρατηγούς αἰχμαλώτους: Δὲν δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω, κατόπιν τῆς δηλώσεως τοῦ Βέλγου Στρατηγοῦ Λευάνη καὶ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Γενεύης» (τῆς 31 Ἰανουαρίου 1918) «Μὲ μετεχειρίσθησαν διὰ τοῦ ἱπποτικατέρου τρόπου. Ἄλλ' ὑπέφερον τὰ πάντα σκεπτόμενος τὸν Ἑλληνικὸν Λόγον, ὅστις καθ' ὁλοκληρίαν ἔμενε ἡμῶντων κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ ἀποκλεισμοῦ.»

«Καὶ τῶρα, μολοντά ὁ πόλεμος ἐπερατώθη, μὲ δεκτικῶς ἔτι ἐν ἐκτοπίσει καὶ περιορισμῷ, ἡ δὲ συνομοσία τῆς σιωπῆς ἐξακολουθεῖ καὶ ἡ ραδιουργία ἐναντίον τῆς πατρίδος μου εὐρύσσεται ἐν πλήρει ἀκμῇ εἰς τὴν Εὐρώπην.»

«Ὁ κ. Βενιζέλος, ἐπιβληθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν προξωπικὴν αὐτοῦ πολιτικὴν, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, καὶ ἐξακολουθεῖ κυβερνῶν τὴν Χώραν διὰ τρομοκρατίας, παραμένει δὲ ἐν τῇ Ἐξουσίᾳ διὰ τῆς βίας, τυφελῶν, φιλακίμων ἐξορίζων τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα αἵ να δὲν εἶνε εἰρηστικά πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ὅλα ταῦτα διαπράττει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Δυνάμεων καὶ ἐκπλήσσομαι ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀντιπροσώπων των.»

«Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀπροκαλύπτως ὁμιλοῦσι περὶ πῶν δικαιωμάτων τῶν Λαῶν, ἵνα κρίναι περὶ τῶν τυχῶν των, εἶναι καιρὸς πλέον ὅπως τὰ στρατεύματα τῆς κατοχῆς καθῶς καὶ αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῶν Συμμάχων ἐγκαταλείψωσι τὴν πτωχὴν Ἑλλάδα, ὅπως, ἐπὶ τέλους, δοθῇ αὐτῇ ἡ θέσις, ἣς ἔχει δικαίωμα εἰς τὸν κόσμον.»

«Αἱ σιμυαχικαὶ δυνάμεις ἠξίωσαν νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαὶ ἐν Ἑλλάδι (κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1916) καὶ ἀμέσως μετενόησαν μολὶς ἀντελήφθησαν τὴν ἀνθηρομυτικὴν τῶν Βενιζέλου.»

«Λέον ἐπόμενος, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐξ Ἑλλάδος τῶν ξένων στρατευμάτων καὶ τῶν στόλων, νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαί, ὅπως ἀναδείξῃσιν Κυβέρνησιν κατοπιζέουσας τὴν πραγματικὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ καὶ ὅπως, ἐπὶ τέλους, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ὑπαρξις τῶν ἀτόμων μὴ ἐξαρτῶνται πλέον ἐκ τῆς ἀπληθείας τοῦ πρώτου τυχόντος. Ἄλλὰ πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν πολιτικῶν κρατουμένων καὶ ἡ ἀνάκλησις καὶ ἐλευθερία τῶν ἐξορίστων, τῶν εὐρισκομένων ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους.»

«Ὅτι μόνον θὰ ἐπαλθῇ ὁ κόσμος τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐν Ἑλλάδι, ἣς τόσην ἀσθάνεται ἀνάγκην ὅπως ἀναλάβῃ.»

«Εὐαρεστηθῆτε νὰ δεχθῆτε, Κύριε Συνταγματάρχα, τὴν διαβεβήσασιν τῆς ὑψίστης ἐκτιμῆσεώς μου.»

Στρατηγὸς ΜΠΑ-Ι-ΡΑΣ

ΤΗ ΓΚΑΡΙΝ=ΜΙΧΑΗΛΟΦΣΚΗ

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΟΦΥΪΑ

Ὅλοι στὴν πολιτεία ἐγνώσαν τὸν γηραιὸν πελώριον Ἑβραῖο μὲ τὰ μακρὰ ἀνακατωμένα σὰν τὴ χαιτή λιονταριοῦ μαλλιά, μὲ γενεῖα, ποὺ ἀπὸ τὰ γερῶματα εἶχαν κυρινάβι ἐλεφαντιέδοντου. Ἐφοροῦσε μακρὴ χιτῶνιε, λωόμενες παντοφύλας καὶ μόνον σὲ τοῦτο διέφερε ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἑβραῖους, ὅτι ἐκοιταζε μὲ τὰ μεγάλα διὰπλατα μάτια τοῦ ἔχι κάτω ἔπως συνείλιον ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ κάπου πρὸς τὰ ἑπάνω.

Περνοῦσαν χρόνια, ἡ γενεὴ διαδέχοντα τῆς γενεῆς, περνοῦσαν πλάτ του μὲ ὀρημὴ πολυθρόνα ὀχήματα, μὲ πολυφρόντιστη μακρὰ σειρὰ πλάτ του ἔσπευδον οἱ διαβάται — μὰ ὁ γεροεβραῖος θριαμβευτὸς καὶ ἀειφόρος στὰ γύρω του, πάντα ἔτοι διέβαινε στοὺς ἑσόμες μὲ τὸ θύμιμα καρφωμένο ἐκεῖ ψηλά, σὰν νὰ ἔβλεπε ἐκεῖ, κείνο ποῦ οἱ ἄλλοι δὲν ἔβλεπον.

Ὁ μένος ἀνθρωπος στὴν πολιτεία ποῦ ὁ γεροεβραῖος τὸν ἀξίωσε νὰ τὸν προσέχη, ἦεν ὁ δάσκαλος τῶν μαθηματικῶν ἐνὸς ἀπὸ τὰ ἐκεῖ γυμνάσια. Κάθε ἑσπρὰ ποῦ θὰ τὸν ἐπαίρει τὸ μάτι του, ὁ Ἑβραῖος ἐστειμιτοῦσε καὶ πολλὴν ὄρα μὲ προσήλωσι ἐκοιταζε ἐκπίσω του. Ἴσως καὶ ὁ δάσκαλος τῶν μαθηματικῶν ἐτύχασε νὰ παρατηρήσῃ τὸν Ἑβραῖο, ἴσως ἕως καὶ ὅχι, γιὰτὸ αὐτὸς ἦταν πραγματικὸς μαθηματικὸς ἀφηρημένος, μικροτυπικός μὲ φλοισογεωμία μαύμεδος ποῦ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῶν μαθηματικῶν του δὲν εἶσερε, βὲν ἔβλεπε καὶ οὔτε ἤθελε νὰ εἴερε.

Νὰ χῶσῃ στὴν τρέπη του ἀντὶ τοῦ μαντελιοῦ του τὸ σφυγγάρι μὲ τὸ θεοῖν ἐεκούπιζε τὸν πίνακα, νὰ ἐμφανισθῇ στὸ μάθημα χωρὶς σακκάκι—ἦταν γι' αὐτὸν τὸ πιὸ συνειδημένον πράγμα· καὶ οἱ ἱεροῖδες τῶν μαθητῶν ἔλαβαν τέτοιες φαστάσεις, ποῦ ὁ δάσκαλος ἰστὸ τέλος ἀναγκάστηκε νὰ παρατήσῃ τὴ διδασκαλία του στὸ γυμνάσιο. Ἀπὸ τότε ἀφροῶθηκε ἐλοκληρωτικῶς στὴν ἐπιστήμη του καὶ ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι του μόνον γιὰ νὰ γευματίσῃ στὸ μαγέρεκο.

Ἐζούσε στὸ ἰδιόκτητέ του ἀπὸ τὸν πατέρα του κληρονομημένο σπίτι ποῦ ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν καταγεμισμένο ἀπὸ νοικάρηδες. Ἄλλα σχεδὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς νοικάρηδες δὲν τοῦ ἐπλήρωνε τίποτε, γιὰτὶ ὅλοι αὐτοὶ ἦταν ἄπορα φτωχοὶ ἄνθρωποι.

Τὸ δὲ σπίτι του ἦταν ἀκάθαρτο μὲ πολλὰ πατώματα. Ἡ πιὸ ἀκάθαρτη ἀπὸ ὅλες τῆς κατακίες ἦταν ἡ κατοικία ἀπὸ δυὸ βωμάτια στὸ ὑπόγειο διαμέρισμα, ποῦ κρατοῦσε ὁ δάσκαλος ποῦ ὅλο σχεδὸν τὸν ἔπευ της ἐπαναντὰ βιβλία καὶ τὸ γεμισμένο χαρτὶ μὲ τέτοιον παχὺ στρώμα σκόνης πάνω σ' αὐτὰ, ποῦ ἂν τὴν ἀνασῆκωνε κανεὶς ὅλην βιὰ μίας δὲν θάταν ἀπίθανον ν' ἀσκαζε.

Ἄλλὰ οὔτε στὸ δάσκαλο, οὔτε στὸ γέρεκο γάτο, στὸν ἄλλο κάτοικο τῆς κατακίεας— δὲν τοὺς κατέβαινε στὸ νοῦ παροῖμα σκέψης. Ὁ δάσκαλος ἀσάλευτος καθόταν κανεὶς στὸ τραπέζι του καὶ ἔκανε στὸ χαρτὶ διαφοροῦς

υπελογισμούς, ἐνῶ ὁ γάτος ἀδιάκοπα κοιμῶταν κουβαλασμένους στὸ παραθύρι με τὰ σισηρηνια καγκελα. Ξυπνοῦσε μόνο κοντὰ τὸ γεῦμα, ὅταν εφρουαν ἢ ὡρα νὰ συναπαντήσῃ τὸ δασκάλου, ποῦ γύριζε ἀπὸ τὸ μίγερμα. Πιηγαῖνα ἀντάμι του σὲ ἀποστᾶσι δύο ὄρεσμων ἀπὸ τὸ σπίτι, τους καθῶς ἦταν γερεκὰς μαδημένους.

Ἀπὸ μακρὸ πείρα ὁ γάτος εἶξερε, ὅτι ἀπὸ τὸ γεῦμα τῶν τριάντα καπακῶν ἢ μισὴ μερίδα κοβέταν γι' αἷνον, τυλιγόταν σὲ χαρτί γιὰ νὰ τρῶ δοσῆ, ἔταν ἐπέστρεφε στὸ σπίτι ὁ δάσκαλος. Καὶ νοιώθοντας ἐκ τῶν προτέρων τὴν εὐχάριστη γεῦσι ὁ γάτος μὲ ψηλά σηκωμένη τὴν οὐρά καὶ κλαταμένη τὴ γάχη, μὲ ἀνορθωμένο δῶ καὶ κεῖ, κσαλακωμένο τρίχωμα, ἐβημάτιζε στοὺς θυόμους μπισοσιὰ ἀπὸ τὸν κύριό του.

III

Μὰ μέρα ἀνοιξε ἡ πόρτα τοῦ δασκάλου καὶ μπῆκε ὁ γεροεβραῖος. Ὁ Ἑβραῖος ἀργὰ ἔβγαλε, ἀπὸ τὸ γιλεκο του ἓνα λερωμένο, γραμμένο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἐβραϊκὰ τετραδίο καὶ τὸ ἔδωσε στὸν μαθηματιρῶ.

Ὁ μαθηματικός ἐπῆρε τὸ τετραδίο, βῆ ἐστειφογύρισε καμπὸς στὰ χέρια του, τοῦ ἀπέτανε μερικές ἐρωτήσεις, ἀλλὰ ὁ Ἑβραῖος, ποῦ μόλις κοιτσομῆλεψε τὰ Ρωσικά σχεδὸν δὲν κατάλαβε τίποτε, ὁ μαθηματικός ἔμωσ ἐνάλησε ὅτι στὸ τετραδίο γίνεται ἕγες γιὰ μαθηματικά. Ἰκνησησε, ἐνῶ εφευρίσκει κ' ἀφοῦ βρῆκε μεταφραστὴ ἀσχολήθηκε μὲ τὴ μελέτη τοῦ χειρογράφου.

Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς μελέτης ἦσαν καταπληκτικὰ.

Ἄστερα ἀπὸ ἓνα μῆνα ὁ γηραιὸς Ἑβραῖος εἶχε προσκληθῆ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς πόλεως, στὸ τμήμα τῆς σχολῆς τῶν Μαθηματικῶν.

Στὴν αἴθουσα συνεδρίαζαν ὅλοι οἱ μαθηματικοὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἔλκε τῆς πόλεως, συνεδρίασε καὶ ὁ γηραιὸς Ἑβραῖος ὅμοια ἀδαφορος μὲ τὸ βλέμμα ψηλά καὶ διὰ τοῦ μεταφραστοῦ ἔβινε τῆς ἀπαντήσεις του.

— Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, εἶπε στὸν Ἑβραῖο ὁ πρῶτος—εἶς πραγματικά ἐκάματε τὴν μεγαλύτερη ἀνακάλυψιν ποῦ ἔγινε στὸν κόσμῳ. ἀνακάλυψατε τὴν διαφοροετικὴν ἀριθμησιν... Ἄλλὰ δυστυχῶς γιὰ Σᾶς ὁ Νεύτων τὴν ἀνεκάλυψεν ἐδῶ καὶ διακόσια χρόνια. Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ἡ μέθοδός σας εἶνε τελείως ἀτομικὴ καὶ διάφορη καὶ ἀπὸ τῆ Νευτωνικῆ καὶ ἀπὸ τοῦ Λάιμπνιτς.

Ἄσταν τοῦ μετέφρασαν αὐτὰ, ὁ Ἑβραῖος ρῶτησε μὲ θυαχνῆ φωνή.

— Τὰ ἔργα του εἶνε γραμμένα στὴν Ἑβραϊκή;

— Ὁχι, μένο στὴ Λατινική— τοῦ ἀπήντησαν.

IV

Ὁ γεροεβραῖος ἦθε σὲ λίγες μέρες στὸ σπίτι τοῦ μαθηματικοῦ καὶ ποισιὰ—στραθὰ τοῦ ἐξήγησε, ὅτι θ' ἄθελε νὰ μάθῃ μαθηματικά καὶ λατακακά. Μεταξὺ τῶν νοικάρηδων τοῦ δασκάλου βρέθηκαν καὶ ἓνας φοιτητῆς τῆς φιλολογίας καὶ ἓνας φοιτητῆς τῶν μαθηματικῶν, οἱ ἐπῆρε ἀντὶ τῆς κεραισίας ποῦ κρατοῦσαν ἐδέχθηκαν νὰ διδάξουν τὸν Ἑβραῖο ὁ ἓνας λατινικά, ὁ δὲ ἄλλος στοιχεῖα ἀνωτέρων μαθηματικῶν.

Ὁ γεροεβραῖος καθημερινῶς ἐρχόταν κρατώντας τὰ βιβλία του, ἐπαμνε μαθήματα καὶ ἔφευγε γιὰ νὰ τὰ μελετήσῃ σπίτι του.

Ἐκεῖ στὸ πῶ ἀκάθαρτο μέρος τῆς πολιτείας ἀνεβρίνονταν μὲ σκοτεινὴ, βραμερὴ σκάλα, ἐκαρφάλωνε ἀνάμεσα στὰ κοροϊδευτικὰ παιδιὰ στὴ σοφίτικα, ποῦ τοῦ παρεχώρησε γιὰ κατοικία ἡ Ἑβραϊκὴ κοινότης καὶ στὴν ὑγυῆτιν μανιταρέφτη τρώγλη, καθισμένος σιμὰ στὸ μονάκριβο παραθύρι, μελετοῦσε τὸ μάθημά του.

Τῶρα στῆς ὥρες τῆς ἀναπαύσεως ὁ γηραιὸς Ἑβραῖος γιὰ ἄρρητη διασκέδασι, τῶν ἐκαρφάλωνων σὲ κοροϊδευτικὰ γέλια πιδιώνουχὰ εβημάτιζε πλᾶ σ' ἓναν ἀλλοτεματομορφὴ τῆς πολιτείας— στὸ μικροσκοπικὸ με προσωπο μαϊμούδας δασκάλου. Σιωπηλὰ ἐπέπατοῦσαν οἱ δύο τους, σιωπηλὰ καὶ χωρίζονταν καὶ μόνο γι' ἀποχαιρετισμὸ ἐσφιγγαν ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου τὰ χεῖρα.

V

Πέρασαν τρία χρόνια, ὁ γηραιὸς Ἑβραῖος εἰμποροῦσε πειὰ νὰ διαβάσῃ. Διεκοδικὰ τὸν Νεύτωνα. Τὸν ἐστιάσσε μὴ, ἰδιὸς, τρεῖς φορές. Δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία. Αὐτὸς πραγματικά, αὐτὸς ὁ παλιοεβραῖος ἀνεκάλυψε τὴν διαφοροετικὴν ἀριθμησιν.

Καὶ πραγματικά τὸ εἶχε ἀνακάλυψε αὐτὸ πρὸ διακοσίων ἐτῶν ἢ μεγαλύτερη μεγαλοφυῖα τῆς γῆς. Ἐκλείσε τὸ βιβλίον καὶ ὅλα πειὰ τέλειωσαν. Ὅλα εἶχαν ἀποδειχθῆ. Αὐτὸ τὸ εἶξερε μόνον αὐτῆς.

Ξένος στὴ γύρω του πολυτάραχη ζωῆ, γύριζε ὁ γεροεβραῖος στοὺς δρόμους τῆς πόλεως με ἀπαυτὴ κενότητι στὴν ψυχὴ του.

Μὲ παγωμένο βλέμμα ἐκοίταζε τὸν οὐρανὸ καὶ ἔβλεπεν ἐκεῖ κείνο, ποῦ οἱ ἄλλοι δὲν ἔβλεπαν τὴν μεγαλύτερη μεγαλοφυῖα τῆς γῆς, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ χάρισῃ στὸν κόσμῳ νέες μέγιστες ἀνακαλύψεις καὶ ποῦ βὰ χρησίμως μόνον γιὰ τὸν περίγλω καὶ τὴ διασκέδασι τῶν πιδιῶν.

Μὰ μέρα βρῆκαν τὸ γεροεβραῖος νεκρὸ στὴν τρώγλη του.

Σὲ παγωμένη στάσι σάν ἀγαλμα ἦταν ἐκπλωμένος ἰκκομπτῶντας σπῶν χειρῶν του τοὺς ἀγκῶνας. Πυκνὰς πύφες κτρινομένων σάν τὸ χρώμα ἐλεκαί, τῶδετοντο μαλλιῶν ἦταν χυμένες στὸ πρόσωπο καὶ στοὺς ὤμους του. Τὰ μάτια ἐκοίταζαν στὸ ἀνοικμένο βιβλίον, φαινόνταν ὡς καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο σάν νὰ τὸ ἐδιάβαζαν ἀκίμα.

(Ἀπὸ τὸ Ρωσικό)

ΝΙΚΟΣ ΒΕΡΓΩΤΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κων. Θεοτόκη. Οἱ σκληροὶ στὰ δεσμά τους, μυθιστόρημα. Ἐκδοτικὸς οἴκος «Ἐλευθερουδάκη». Ἀθῆναι. Δρ. 10.

Ἡ ἔκδοσις ἑνὸς νέου ἔργου τοῦ κ. Κ. Θεοτόκη εἶνε πάντα γεγονὸς φιλολογικόν. Γιατὶ εἶνε γνωστὰ καὶ ἐκτιμῶνται ἀπὸ ὅλο τὸ φιλολογικὸ μας κόσμῳ τὸ πάλιντο του καὶ ἡ μόρφωσις του. Μὰ τὸ τελευταῖο του αὐτοῦ βιβλίον ἐσκόρπισε κάποια ἀπογοήτευσιν. Μὲ ἔλη τὴν ἀπόπειρα περιτεχνημένου γραψίματος καὶ μὲ ὅλη τὴν προσοχὴν παρῶν γῆς ἑνὸς ἀρτίου ἔργου, τ' ἀποτελέσματα δὲν εἶνε ἀνάλογα. Ἡ δύναμις τῶν πηρῶν παλιῶν ἔργων τοῦ κ. Θεοτόκη παρουσιάζεται τῶρα φτωχότερη. Φανερὰ προτερήματα τοῦ μυθιστορήματος αὐτοῦ εἶνε ἡ ἐπιμελημένη σύνθεσις του καὶ ἡ συνεπὴς ἐκτίμησις του, πράγματα στὰ ὅποια δὲν μᾶς ἐσυνήθισαν οἱ Ἕλλητες γράφοιτες. Μὰ εἶνε φανερὰ ἐξ ἄλλου καὶ τὰ λατῶματα τοῦ ἔργου. Ἡ πλαδαρότητα στὰ σημεῖα ποῦ ἐχρειάζετο πῶ ἔντονη καὶ πῶ παραστατικὴ περιγραφή εἶνε κατὰ πῶ τοῦ ἀπογοητεύει. Ὅλο τὸ ἔργον εἶνε γραμμένο μὲ τὸ ἴδιο νεροῖλὸ ἔφος, μὲ τὴν ἴδια κοιραστικὴ φιλαρία. Οἱ ἐπαναλήψεις μᾶστα εἶνε ἀντιόφορες. Οἱ εἰκόνας τοῦ γραφεῖν τοῦ κ. Ὀφιομάχου

και το βτ, μπορούσαν το σακάκι του σι... α κρούνε, όσο κι' αν έπα-
 νόχοιται πάντα με την αϊτή πολυλογία για να μας επιβληθεί ως
 κάτι τι αμετάβλητο, στο τέλος μάς γίνονται μεγάλοι μπελάν. Έξ' αλ-
 λου περί τις δεκαπέντε σελίδες του έργου τις έγραψε! ο... ίσχυρα-
 φούς. Αντίγραψε το πρώτο κεφάλαιο και το έκαμε τελευταίο! Δεν
 άρνούμαστε την υποβλητικότητα του τεχνάσματος. Μά σε τέτοια
 ποσότητα γίνεται ανιπόφορο πιά το κόλλο. Γάργαρον, άκομη στο έργο
 πλάτεις σατίρας και χαρακτηρισμού ενός φάτου από τύτους πργ-
 ματ κούε και ιστορικούς. Μά οι άπώπειες αυτές είδε τελείως άπονηρη-
 μέρες. Και άραυ καταπίστησε ο κ. Κων. Θεοτόκης και με τιστο
 άπ'προσωπευτικό σαν τον Τζωρτζη το Θεοτόκη θάπρεπε να μη τον
 δώδη τόσο άψυχα... Η κεντρική ιδέα του έργου, δηλαδή η ιστορία
 μιας τεμπέλικης οικογενείας άποτελουμένης από παληανθρώπους, που
 φέρε να τους χρωματίση ο κ. Θεοτόκης για παλιούς εύγενείς, ξε-
 λίσσεται με πολύ σινέπια και φτάνει στο ήθηκό διδάγμα - παλιό-
 ταιο και πάντα σεβαστό- της ανάγκης της εργασίας. Αϊτή εινε η
 σοφ'αλιτική θέση του έργου. Μά ο συγγραφεύς δεν εινε εϊχριστη-
 μένος από το διδάγμα αυτό, που βγαίνει τόσο ώραυα, αλλά τρελλά-
 νει τον κ. Όφιομάχο, τον άρχηγό της οικογενείας αϊτής των παληα-
 θρώπων και τον βάζει να ζητήσει... την καταστροφή της άνδρωπίνης
 εράταις! Μά - για να ποιμε και του στραβού το δίκιο- τέτοιους άν-
 θρώπους που κατασκευάζει ο κ. Θεοτόκης τώρα τελευταία, εινε άγο-
 έργο να τους κατατρέψη κανείς σύρριζα! Όπως και στον «Καραβέλω
 του έτσι και στο μηδιστόρημά του αυτό ο κ. Κ. Θεοτόκης θλους τον
 άνδρωπους, άνδρες και γυνίκες, τους παρουσιάζει έγκληματίς,
 κακούργους, παλιανθρώπους, χωρίς καμιά ήθηκή, χωρίς καμιά φι-
 λουμία, άνθρωπινάκαθάρατα μ' ένα λόγο! Ο κ. Όφιομάχος εινε
 ένας τεμπέλης που σπρώχνει όλη την οικογένειά του σ' εγκλήματα
 για να κερδίση κούτος άπ' αϊτά. Η κούρια του συμφωνεί σε όλα αϊ-
 τά και τα βοηθεϊ. Η πρώτη που κόρη έγκραπλεύεται την έρωμενο της
 Άλκη (που τον αγαπάει και την αγαπάει κι' αϊτός) για να πουληρη
 θεληματικά της στον πλούσιο γιατρού Στεριώτη. Η άλλη κόρη, χω-
 ρίς τίπτα να ξεγερωδη μέσα της, σπιτόκεται από ένα γιδ'τραπεζίτη
 Ό ένας γιδός του Όφιομάχου αγαπάει και έμμεταλλεύεται, μά καν-
 τρεμένη ενθαρρυνόμενος από τους γονείς του. Ο Άλλος γιδός του γί-
 νεται πλαστογράφος. (Ο γιατρού Στεριώτης φέρεται ως ένας χιδαίος
 ήπος στη γυναίκα του και την αφήνει στο τέλος για να βάλειη με
 χήρα. Και τέλος όλο το φόντο άποτελείται από άεφθαυμένους πα-
 λης-θρώπους που αλληλοκλέβονται και αλληλο ατιμάζονται... Έξαιρητη
 καμμία δε φέγγει πουθενά. Όλοι εινε χιδαίοι, ποταποί, φαύλοι, ά-
 πμοι. Δεν μπορούμε να καταλάβουμε γιατί βλέπει τόσο μαύρο τον
 κόσμο ο κ. Θεοτόκης και γιατί δεν παρουσιάζει μια έξοχρηση, έτσι
 για την αντίθεση τοιλάχιστα...

**Γριγορίου Ξενοπούλου. Ό κούος δρόμος. Έκδό-
 της Κολλάρος. Έκδοσις 2α με 20 σέιτες του κ. Α.
 Βώτη. Αθήνη. Δρ. 8.**

Τον κ. Γρηγ. Ξενοπούλο τον έκτιμεύσαμε πάντα έξαρετικά. Εθε
 για μάς τους κωτέρους τον ένας μεγάλος μητρ στην πεζογραφία,
 όπως και ο κ. Κ. Παλαμής στην ποιητη. Αϊτοι οι δύο έπηρέασαν
 όλη την περασμένη γενειά και την σημερινή! Και ο κ. Ξενοπούλος,

κονιά στα άλλα, μάς παρουσίασε τελευταία τους δυό μεγαλιτέρους
 θρηάμβους του. Το δράμα του «Ανθρώπινο», - ένα άροστούργημα
 μαχολογικής θέσης και θεατρικής τέχνης, ένα έργο μπροστά στο ό-
 ποίο μόνο να υποκλθούμε μπορέσαμε - και σύγχρονα μ' αϊτά μάς
 έδωκε την 2α έκδοσι του «Κακού δρόμου». Το διήγημα αϊτό εινε ένα
 από τα άροστούργηματα της πεζογραφίας του κ. Ξενοπούλου. Μά
 με την «Αϊθρηφής» με τον «Κόκκινο βράχο», με ένα πλήθος μικρό-
 τερα και με έλάχιστα μεγαλιτέρα. Μά άραυ θαυμάζουμε έτσι άνεπι-
 φίλαστα και μ' ένθουσιασμό τον κ. Ξενοπούλο, τότε γιατί τον «βρί-
 ζουμε» έπω: ο ίδιος λέει; "Ας το πούε λοιπόν". Ο κ. Ξενοπούλος
 δεν θά εϊχε ανάγκη να τον «βρίζουμε» αν δεν ήταν κωτισομπήλης
 και πορνογράφος. Γιατί βέβαια δεν θαυμάζουμε τους καυγάδες του,
 ούτε τις καυγίδες για κορίτσια (ένα άνειρος και άνηολόγητο κού-
 χορογράφος, χωρίς καμιά πνοή, που όλα έχουν άποξηρανη κ' ε-
 χουν γαθή μέσα στη χυδαίότητα ενός ούρου άνοχής). Άλλά τον Κε-
 νόπουλο στην καλή του εμφάνιση τον θαυμάζουμε και θά τον θαυμά-
 ζουμε πάντο. Και έχουμε τη βεβαιότητα πως το μέλλον θά τον τι-
 μάση περισσότερο.

**Θ. Μουστοξύδη. Στοιχειά Αϊσθητικής. Έκδοτικός
 οίνος «Ελευθερουδάκη». Αθήνη. Δρ. 6.50.
 Άνθολογία των Νέων Ποιητών μας (19
 1920). Έκδοση του περιουδικού «Πολιτισμός». Α-
 θήνη. (Στοιχ. Φέξη 26.) Δρ. 5.**

Εινε το πρώτο βιβλίο περί Αϊσθητικής που βγαίνει Έλληνικά. Σ'
 αϊτό τοποθετούνται οι βάσεις της Αϊσθητικής και έπιστήμης του ώ-
 ραίου. Περιγράφεται η ιστορία των προγόνων της Αϊσθητικής, πώς
 άρχισε η μελέτη του ώραίου, πώς εγεννήθησαν τα αϊσθητικά σιστή-
 ματα και πώς η Αϊσθητική τέλος γίνεται έπιστήμη που έξεταίει το
 ώραιο και την επήδρασή του. Το βιβλίο εινε πολύ ένδιαφέρον μά στη
 γλώσσζ έχει πολλά ελαττώματα που το είνον πάλυ στυφνό και ποι-
 γενών και παρεξήγηση άκόμα. Ο κ. Μουστοξύδης τα προηγούμενα
 βιβλία του τα έγραψε Γαλλικά και γ' αϊτό η Έλληνική των δυσκο-
 λείει. Ας εύχηθούμε άργότερα η Έλληνική του να στρώσει,
 γιατί τέτοιες μελέτες άπαιτούν καθαρά και σαφώς καθο-
 ρισμένη γλώσσα.

Σ' ένα καλοτυπωμένο τόμου η διεύθυνσις του περιουδικού «Πολιτι-
 σμός» εφρόντισε να συγκεντρωθούν τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα
 από την ποίηση των νέων μας ποιητών, δηλαδή εκείνων που πρωτο-
 παρουσιάσθησαν από το 1900 έως το 1920. Περιέχονται σ' αϊτή ποι-
 ήματα 50 ποιητών με μικρά βιογραφικά σημειώματα για καθέναν. Η
 έκδοσι έγινε κατά τέτοιο τρόπον ώστε να παρουσιασθούν οι πιο χαρα-
 κτηριστικοί και οι έχιτες πιο άνεπτυγμένης άτορικότητας μεταξύ των
 νέων μας ποιητών.

**Είκοσιεργάτο ποιήματα Κλέωνος Παράσχου και εικο-
 σιδυό του Μπαγγελαιρο. Έκδοσις Ζηλιάκη. Αθήνη.
 Δρ. 4.**

Τον κ. Κλ. Παράσχο εκτιμεύμε για την καθαρή του άντίληψη
 για το θάρος του άνάστα στις φιλολογικές προλήψεις και για όλα
 του σπάνι προσόντα που θά μπορούσαν να τον κάμουν ένα κριτικό
 πρώτης γραμμής. Μά και η έως τώρα κριτική του εργασία μάς έκαμε

πολλές φορές να σταματήσουμε. Εύρηκα πολλές φορές και ανέλυσε περιλαμπρά την καλλιτεχνική αξία ή άπαξία των καλλιτεχνικών έργων με παρρησιαστικότητα, διαύγεια και ηπιότητα. Έπειδή τόσο εκτιμάμε τον κυνικό κ. Κλ. Παράσχο, μās φίνεται πώς δεν έχαμεν αρκετήν κριτική για τον ποιητή κ. Κλ. Παράσχο. Αυτό δείχνει η σειρά των 28 ποιημάτων που εξέδωσε και αυτός. Έχει αίσθημα, λεπτές διαθέσεις και στυγμές λυρικές ή ποιητική του κ. Παράσχου, μαι της λείπει κάποια πνοή γενναιότητα. Κι ακόμη η τέχνη του σινώλου, μαι και τού στίχου των τραγουδιών αυτών, δηλαδή η σύνθεσις και η φόρμα τους είνε πολύ πίσω από την έγχυή μας κ' από τις άπαιτήσεις της. Για τον λόγον αυτόν κ' οι μεταφράσεις των 22 τραγουδιών του Μπαντελαίρ που είνε πολύ ενδιαφέρουσες και αρκετά ώριμες, παρουσιάζονται πολύ καθιστερημένες στη φόρμα. Και όπως είνε πισίγνωστο, ο Μπαντελαίρ προσόντων ήταν φερμίσταξ.

Μιχαήλ Μητσάκης. Φιλολογικό έργον. τακτοποιημένα και φροντισμένα από τον Δημ. Π. Τραυλόπουλον. Τόμος Δεύτερος. Είς 'Αθηνάξ Χρυσοθήρας και άλλα λογοτεχνήματα. «Έκδοσις 'Αθηνάξ Βιβλιοπωλείου» Κ. Γενιάρη και Σιας. 'Αθήναι. Δρ. 6.

Αυτόξ είνε ο 2ος από τούς 4 τόμους στους οποίους θα συγκεντρωθή όλο το σκορπισμένο έργο του άληθμονήτου Μητσάκη. Η έκδοσις γίνεται με πολλή προσοχή κ' ελπίζουμε έτσι να εξακολουθήση και το τέλος. Μαι μόνο ένα πρόβλημα δεν καταλιβαίνουμε. Τι προσθέτουμε στην έκδοσις μερικά από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων που ξαναδημοσιεύονται στην άρχή του 2ου τόμου; Και να συλλογίζεταί κανείς ότι το γαρτί είνε σήμερα τόσο ακριβό...

Δ. Α. Καλογεροπούλου. Τί σκπτομαί. Από τον ούρανό και την γήν. Έκδοσις Ι. Ν. Σιδέρηξ. 'Αθήναι.

Είνε ένας τόμος γεμάτος από εϊθια παραγραφίαι, κλιμαπορήκια, άστερα... Βέβαια ο κ. Δ. Α. Καλογεροπούλος, που με τόσο επιμέλειαν καταγίνεται σε ό,τι άφορξ η τέχνη, δεν πιστεύουμε ότι σκέπτεται μόνο αυτά που περιέγει το βιβλίον του. Γι' αυτόταξ μόνο εϊταν θέλει να ξεσκιάση και να διασκεδάση. Για τις ώρες της διασκεδάσεως και του ξεκουράσεως το βιβλίον αυτό αξίζει να το άπολάβη κάθε άναγνώστηξ.

Κάκιας Ματιάτου. Σάν ήνερο σάν παρμύθη. 'Αθήναι. 1922.

Το βιβλιασάκι αυτό της νέας Κεραλλονίτιδας λονίας περιέχει μαι σενά από υποθέσεις για διηγήματα. Γιατί βέβαια αυτά ήν είνε διηγήματα. Είνε υποθέσεις, οι περισσότερες με πολύ ενδιαφέρον, σχεδιασμένες και ψυχολογικά τοποθετημένες, μαι είνε μόνον υποθέσεις. Δεν είνε διηγηματογραφικά ξετυλιγμένες. Τάχα η νέα λογία δεν είχε την δύναμη να της παρουσιάξη τις υποθέσεις αυτές σε διήγημα ή πιστεύει ότι αυτό το σύντομο σκετσάρισμα είνε κάτι άρετό; Ήσως λογότερα όμως η Δίξ Ματιάτου να καταλάβη πώς καθρού πώς μπορεί να παρουσιάσθι ένα διήγημα και τότεξ να μās παρουσιάξη λογα άρτια. Άλλως τε έχει άρετά προσόντα για να προχωρήση άφοβα.

Κλεαρέ-ης Δίπλα - Μυλάρου. Στο διάβα μου,

πειρήματα. Έκδοσις οίκου «Ελευθερουδάκη». Δρ. 6.
 Η Κα Μαλάμου, που από χρόνια δημοσιεύει ποιήματά της στα περιοδικά έβγαλε τον πρώτον τόμον από αυτό. Τους στίχους της Κα Μαλάμου διακρίνει πάντα μια καθαρότητα στο λυρικό αίσθημα και μια απλόηχη παρουσιασμένη κατά Ήληνηκό τρόπο. Η ποιητική αυτή άρκειται σε ό,τι μπορεί, και αυτό κάτι είνε σήμερα...

Τυμφορηστόξ. Η γόησις των 'Αθηνών, μυθιστόρημα. Έκδοσις «'Αθηνάξ Βιβλιοπωλείου» Α. Γενιάρη και Σιας. 'Αθήναι.

Γράφει πολλά αλλά και διαβάεται πολύ ο Τυμφορηστόξ. Το τελευταίο του μυθιστόρημα δεν μπορούμε να πούμε ότι είνε χειρότερο από τα προηγούμενά του, αλλά όχι και καλλίτερο. Ο αυτόξ πρόπος γραψίματος. Γράφει με προσοχή, δίνει μια υπόθεση με ενδιαφέρον, την ξετυλίγει με άληθεια άρετή. Μαι το γράψιμό του είνε άνευρο, άψυχο και ρωμάντικο. Εκτιμούμε τον κ. Τυμφορηστό για την άγάπη του στα γράμματα και για τις φιλότιμες προσπάθειές του και γι' αυτό βέβαια δεν θι είνε πωστό να του γράψουμε ότι συνθέτει άριστοτεχνήματα. Έχει βοη το μέτρο του γούστου του μεγάλου κοινού και τηχει προς αυτό άσφαλώς.

Δημ. Ν. Οικονομιδου. Καταλόγια, χροούμενα τραγούδια της ζωής και της άγίτης. Έκδοσις περιοδικού «Λόγος» της Πόλης. Τόμος 28.

Κερμίστατο βιβλίον, έξόχως κωλοποιημένο με ώριμες βινέτες του κ. Γιώργου Βοκαλοπούλου. Στην άρχή του βιβλίου υπάρχουν «Δώδεκα στοιχεία» στην ήλην, δηλαδή σκέψεις σε πεζό, που περιέχουν μαι σερά από άλυτόφορες πια κοινοτυπίες. Τα ποιήματα, χωρίς να έχουνε κ' αυτά καμμιά πρωτοτυπία, δεν είνε άνυπόφορα. Είνε άπλά, χαρούμενα και με στίχους πολύ άμορφους. Χωρίς όμως να μās προυσιάξουν και μια ιδέα, μια εικόνα, ένα νόημα άνω τους. Τα συνήθεα — απήθη και οϊδέν πλέον!

Ιω. Ζήρας. Η άπειρισμένη και άλλα διηγήματα. Δρ. 5.

Ένας τόμος από διηγήματα στα όποια είνε φανερή η μονία της μιλιγραφίας και προχειρογραφίας. Ο κ. Ζήρας κάτι έχει μέσα του, που θέξει. Αυτό είνε φανερό. Αξ το καλλιεργία και άξ μη προχειρογραφία και αυτόν τον τρόπον...

Ατίνου Μενυρεπή. Όνειρεμένες άλήθειες. 'Αθήναι 1922.

Στο βιβλίον αυτό θα έπρεπε ιδιαίτερα να σταματήσουμε γιατί η κριτική του τόπου δεν το πρόσεξε όσο έπρεπε. Είνε ένα βιβλίον που δεν πουάξει με κανένα άλλο. Είνε μια ιστορία διαιρεμένη σε «όνειρα». Και όμως πραγματική ιστορία, ψυχολογική ιστορία. Μια άνάληψη από της μεταπτώσεξ που συμβαίνουν σε μια ψυχή τραβηγμένη από διάφορα ιδανικά, και η όποια στο τέλος καταλήγει να βοη το ιδανικό της στην άγάπη. Εκεί που ίσως πρώτα έπρεπε να το άναζητήση. Άλλα ο τρόπος πούνα γραμμένο το βιβλίον αυτό, τρόπος παράδοξος και χαώδης, το κάνει να διαβάεται με κόπο. Οι άρετές του όμως, η πρωτοτυπία του, η μετάπτωση της σκέψης του αξίζουν κάποια έντονη προσοχή. Ο κ. Μαιυρεπήξ δείχνει με το βιβλίον αυτό ταλέντο και διανοητικότητα, μαζί με πρωτοτυπία.

Β. Μεσολογγίτη Σπυριδική, τραγούδι 1922.
Η. Πετρίτη. Στις όμιχλες, διηγήματα 1922.

Δύο βιβλία φθισμονή νέων που δεν παρακμάζουν τίποτα αξιοσημείωτο σήμερα, μά που με την προσπιείθειά τους σιγά-σιγά μπορεί να μάς παρουσιάσουν κάτι τι αξιόλογο αύριο.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΟΤΑΝ ΦΕΥΓΟΥΝ ΟΙ ΩΡΕΣ

ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο ποιητής των «Ψηφιδωτών» και των «Συμφωνιών» κ. Στέλιος Σπεράντζας, είχε γνωσθήκατος εις τους αναγνώστας της «Ανθρωπότητος» εν ών λεπτών και άριστετεχνικών ποιημάτων του, τα όποια κατά κρούς έδημοσιεύθησαν εν αύτῃ. Το κατωτέρω δημοσιευόμενον ποιήμα του άνήκει εις την νέαν ανέκδοτον συλλογήν του «Όταν φεύγουν οι ώρες», τυχούσαν έσχάτως του πρώτου βραβείου εις τον Φιλαδέλφειον ποιητικόν διαγωνισμόν, εις τον όποιον μέχρι τούδε έβραβεύθησαν ποιητικά συλλογαί των κ. κ. Κ. Παλαμά, Ν. Δαμανού, Θρ. Ζωϊκοπούλου κλπ.

Άκόμα βροντή το κανόνι
ανάριε, πικρά
μέ κόκκινο στόμα.
και σάξει, πληγώνει
της νεότης τα λούλουδα άκόμα,
ώμα, και νεκρά.
Τ' άσέλλωτο τ'άυ έκει κίτου
τινάξει τη χείτη κ' όρθώνει τ' αυτιά του,
γυρνώντας στο λόγγο χωρίς καβαλλάρη.
Την ώρα της νύχτας αήτη
τ' άσέλλωτο τ'άυ περνά, δέν πιατεί
κανένα στρωμένο κορμάρι.
Βροντή, που ταράζει τους βράχους κ' άνάρια
ακουσάς άρμονία φριχτή
στον δάθρου το δέπνο.
βουβάσσει την ώρα της νύχτας αήτη
τα όχηρά πλληλάγια
κοιμούνται τον ύστερον ύπνο.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΖΑΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΙΗΡΙΟΝ

Ο Διευθυντής της «Ανθρωπότητος» κ. Δ. Τζιάθας, εύχαριστών και πάλιν θερμότατα τους κ. κ. Διευθυντάς των εν Αθήναις περιοδικών αείνες τον έτιμησά, δι' όμοθύμου έκλογής αυτού ως Προέδρου του έθν Σωματείου «Ένωσις των Αθηναίων Περιοδικών», δηλοίθε: θα διαθήση πάσας αυτού τας δυνάμεις προς πραγματοποίησιν των ελέψεων και του σκοπού του Σωματείου, αισθανόμενος ότι όφείλει να δικαιώσει άπολύτως την τιμητικωτάτην έκλογήν αυτού.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Άπό τις μεταφράσεις έλεκτών ξένων έργων, που βγήκαν σε βιβλία τελευταία, α πρό αξιοσημείωτες είνε.

— Κοίνταν Όρατίου Φλάκκου. Η ποιητική τέχνη. (Τεύχη 2) υπό Μαρτέτας Γιαννοπούλου, Ζάκυνθος.

— Α. Άντρέγεφ, Λευτεριά. Μετάφρ. Κισρινοβί. Έκδοσις βιβλιοπωλείου Παύλδη. Θεσσαλονίκη.

— Α. Άντρέγεφ, Ιούδας ό Ίσκακώτης. Μετάφρ. Η. Ξ Ζαφειροπούλου. Έκδοσις «Αθηναϊκού βιβλιοπωλείου» Χ. Γιανιάρη και Σιας, Αθήναι.

— Ε. Κορολέγκο. Ό τυφλός Μοισικός. Μετάφρ. Γιάνη ηκότσκι. Ηρώλογος Κότσα Παρορίτη. Έκδοσις «Αθηναϊκού βιβλιοπωλείου» Χ. Γιανιάρη και Σιας. Αθήναι.

— Ρ. σπέν. Το άρτοσυρηματικό έγκλημα. Μετάφρ. Γιάννη Κότσακη. Έκδοσις Έταιρίας «Παρνασσός».

— Θ. Ντιστογιέφσκη. Η γυναικα ενός άλλου και ά τίμιες κλέφτης. Μετάφρ. Πέτρου Πικροβί. Έκδοσις «Αθηναϊκού βιβλιοπωλείου» Χ. Γιανιάρη και Σιας, Αθήναι.

— Μιρ Άλή Χαγιτί. Στη χώρα των ήδονών. Μετάφρ. Κ. Τυγκωγλίδη. Έκδοσις «Αθηναϊκού βιβλιοπωλείου» Χ. Γιανιάρη και Σιας, Αθήναι.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ.— Η κορυφαία μας δραματική καλλιτέχνης έπισημείωσα από το μέχρι Γερμανίας ταξείδι της, επανέλαβε τας εμφανίσεις της, που τόσο το φιλάτεχνο κοινόν των Αθηνών τας είχε επιθυμεί. Η πρώτη της εμφάνισις έγινε εις την χαριτωμένην κωμωδίαν «Ο Καλλικάντζαρος», όπου ή έρωτισμός εμφανίζεται υπό μορφήν (ξωτικήν γά γά καταλήξη τέλος σιά πηδ φυσικά και ρεαλιστικά συμπέρασματα. Άλλά ή δυνατή τέχνη της διδος Μαρίας Κοτοπούλη έκαμεν ακόμη πηδ θριαμβευτικήν εμφάνισιν εις τό κατόπιν παιχθέν έργον «Το Ποτάμι». Το τρίτον έργον εις τό όποιον ένεφάνισθη ή δις Μ. Κοτοπούλη είνε τό Άγγλικό «Πέξη... καρδούλα μου», τό όποιον παίεται σε μακράν σειράν παραστάσεων με μεγάλην επιτυχία. Είνε μία κωμωδία περιστρεφόμενη γύρω εις μίαν τυχερήν καρδιά κληρονομία την όποιαν πολιορκούσι οι υποψήφιοι γαμβροί! Το παύλο τού έργου, αλλά και ή δρασερότης του τό έκαμαν να σημειώση μίαν μεγάλην ξεπετηνήν επιτυχίαν.

ΑΘΗΝΑΙΟΝ.— Εις τό «Αθήμαρον» έρέτος εγκυτεστάτη ή θίασος Βεάκη — Νέξερ και παίξει άποκλαστικώς καλά φιλολογικά έργα. Μία παρουσίασε τον «Κατά φαντασίαν άσθενή» του Μελέρου με θαιμάσις παίξιμο του κ. Χ. Νέξερ κ' έπειτα μιά σειρά από άλλα δικά μας και ξένα. Πρώτο Έλληνικό έργο που παιχθη ήτο ή «Μητέρω» του κ. Δ. Ταγκοπούλου. Ο κ. Βεάκης με την επιθυμία του γά παίξη νέα Έλληνικά έργα έσπευσε να τό αναδιβάτη και μάλιστα με έλλην την τελειότητα. Μά τό έργο αυτό του κ. Δ. Ταγκοπούλου είνε φανερόν ότι δέν μπορεί να επιτύχη σκηνηκώς. Γι' αυτό με βλες τις προσπάθειες

δὲν σημείωσεν ἐπιτυχία. Ἰδίαιτα ἐδόθη τὸ δράμα «Ἀνθρώπιν» τοῦ κ. Γ.ρ. Ξενοπούλου. Ἐργο δυνατό, ὑπέροχο στήν ἀνάπτυξη καὶ στίς ψυχικὰς μεταπτώσεις ἐπὶ μέλλουσαν αἰῶνα. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Ξενοπούλου εἶνε κατὰ τι πού τιμᾷ τὴν θεατρικὴν μας φιλολογοῖα. Κατόπιν ἀπ' αὐτὸ ὁ θίασος Βεάκη-Νέζερ ἀνέβασε τὸ «Μάκβεθ» τοῦ Σαίξπηρ μὲ μεγάλη σκηνακὴ τελειότητα καὶ προσοχή. Σ' αὐτὸ ἰδιὰ μιὰ φορά ἀκόμα παρουσιάσθη ἡ ὑπέροχη τέχνη τοῦ κ. Αἰμ. Βεάκη, μὰ ἀπεκαλιφθῆ καὶ τὸ ἰσχυρότατον τοιχοκὸν ταλέντο τῆς Κας Σωτ. Ἰατροῖδου. Ἡ σειρά τῶν παραστάσεων αὐτῶν τοῦ «Μάκβεθ» ἐσημείωσε μιὰν ἐπιτυχίαν ἐντελῶς ἐξαιρετικὴν.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
N. Γ. ΚΑΜΗΛΟΣ & Σ. Δ. ΒΑΚΑΣ
 ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ

ΑΝ ΑΡΟΖΑ 5 - ΑΘΗΝΑΙ

Εἰκοδομικὰ ἐπιχειρήσεις. - Ἀναλήψεις ἐργολαβικῶς πύσης φύσεως οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν καὶ εἰδικῶς ἐκ σιδηροπαγοῦς σκευοκοκονιχίας (μπετόν-χρ.αί).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΘΑΛΑΣΣΟΥ

Λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἐκ δημοσιευμάτων ἑ. τιτ. τῶν ἐφημερίδων περὶ τῶν κερμάτων καὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου περὶ τῆς αἰξήσεως τῶν συντάξεων, ἀνασηγοῦμεν ὅτι, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς συστάσεως τοῦ Ὑπουργείου Θησαυροῦ ἐδόθη παραγγελία εἰς Ἀγγλικῶν Ἐργοστάσιον διὰ τὴν κατασκευὴν εἰκοσαλέπτων καὶ πεντηκονταλέπτων κερμάτων ἐκ χαλκοῦ καὶ νικελίου καὶ δι' ἐπανειλημμένων τηλεγραφημάτων παρεκλήθη ἡ ἐν Λονδίῳ Πρεσβεία, ὅπως μεριμνήσῃ περὶ τῆς τοχυτέρας ἐκκοπῆς καὶ ἀποστολῆς αὐτῶν. Καθ' ὅς δ' ἔχομεν ἀληθοφάνειαν, ἐλπίζομεν, ὅτι ἐκτός τῆς τρέχοντος μηνὸς θὰ ἀρξῆται ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν. Ἐπίσης ἐλήφθη μέριμνα περὶ τοχυτέρας κατασκευῆς δεκαλέπτων καὶ πενταλέπτων κερματίων. Μολοντί δὲ καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀναγκαίου πρὸς τοῦτο Νόμου καὶ ἡ ὑπερτίμησις τῶν μετάλλων καὶ ἡ ἐπικαταλαγὴ παρενέβαλον οἱχὶ μισρὰς δυσχερείας, ἐν ταῦταις ἐτακτοποιήθησαν πάντῃ, δυνάμεθα δὲ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ δινηθῶμεν ἐντός τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου νὰ θέσωμεν καὶ ταῦτο εἰς κυκλοφορίαν.

Δὲν παρελείφθη δὲ καὶ ἡ μέριμνα τῆς αἰξήσεως τοῦ ποσοῦ τῶν χαρτίων δεκαλέπτων ἵνα διευκολυνθῶσι αἱ συναλλαγῆαι μέχοι τῆς κυκλοφορίας τῶν μεταλλίων κερμάτων. Ἄν δὲ δὲν ἐπιτελεθῆ ὅσπερ ἐν

τῷ μικρῷ μέχοι σήμερον χρονικῶ διαστήματι νὰ τεθῶσι εἰς κυκλοφορίαν τὰ μεταλλίνα κέρματα, ταῦτο προδήλως προσημειν ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἀφοῦ πρόκειται νὰ παραγγελθῶσι καὶ νὰ κατασκευασθῶσι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπὸ τὰς ἐνεστῶσας δυσχερεῖς συνθηκῆς.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς συστάσεις περὶ ἐπιστεύσεως τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου περὶ αἰξήσεως τῶν συντάξεων πληροφοροῦμεν ὅτι, μάλιστ' ἀπεστάλη ἡμῖν ἐκ τῶν Γραφείων τῆς Συνελεύσεως ὁ ψηφισθεὶς νόμος, αἰθήμερον ὑπεβλήθη πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα πρὸς κύρωσιν ἐκπληρουμένων δὲ τάχιστα τῶν λοιπῶν νομίμων διατυπώσεων, θὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1922.

(Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Θησαυροῦ.)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ἐξέδοκε τὴν κάτωθι ἐγκύκλιον διαταγὴν πρὸς τὰς διαφόρους ἀρχάς, διὰ τὴν ταχεῖαν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2853 νόμου ἀπερὶ ἐκτελέσεως ὑδραυλικῶν ἐν γένει ἔργων.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκτελέσεως ἐν μεγάλῃ κλίμακῃ ὑδραυλικῶν ἔργων πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας, ἀνάπτυξιν τῶν πλοιοτοπαραγωγικῶν κέντρων τῆς Λάρας καὶ πρόληψιν τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος γενομένων εἰς τὴν γεωργίαν ζημιῶν ἐκ τῶν πλημμυρῶν τῶν διαφόρων ποταμῶν καὶ χειμάρρων, κατέστη ἐπιτακτικὴ, ὡς πᾶς τις ἐξ ὑμῶν ἀντιλαμβάνεται. Ἄλλ' ἐπίσης εἶνε καταφανές, ὅτι τὸ Κράτος, λόγω τῶν ἀπαιτουμένων ὑπερόγκων δαπανῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τοιούτων ἔργων, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπαρκέσῃ οικονομικῶς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ταύτων, καὶ συνεπῶς ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ ἐξέυρεσις πόρων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ταύτων.

Καὶ ἐκεῖ μὲν ἔγθα ὑπάρχουσιν ἐνδιαφερόμενοι ἰδιοκτήται, οἵτινες θὰ ἔχουσιν ἄμεσον ἐκ τῶν ἔργων ἀφέλειαν, δίκαιον εἶνε ἡ δαπάνη νὰ βαρύνῃ τὰ διὰ τῆς συνεισφορῆς ταύτων ἰδρυθησόμενα εἰδικὰ ταμεία ἐκεῖ ἔγθα λόγω τῶν μεγάλων ἐλαδῶν ἐκτάσεως καὶ τῶν ἔρων τῆς ἰδιοκτησίας ἐνδιαφερέσθαι ἀμέσως τὸ Δημόσιον, νὰ ἐξευρεθῶσι οἱ κατάλληλοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν τοιούτων ἔργων οἰκονομικοὶ συνδυασμοί.

Πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον ἐψηφίσθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 2853 νόμος δημοσιευθεὶς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 116 φύλλον τοῦ Α' Τεύχους τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 16ης Ἰουλίου 1922, οὗτος ἀντίγραφον συναποστέλλομεν, καὶ δι' οὗ ἐπιτρέπεται ἡ διὰ Β. Διατάγματος ἴδρουσε Εἰδικῶν Ὑδραυλικῶν Ταμείων, διὰ τῶν πόρων τῶν ὁποίων θέλουσιν ἐκτελεσθῆ ταῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκάστου ταύτων ἀναγκαῖα ὑδραυλικὰ ἔργα.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλετε ἐκτιμήσει τὴν σπουδαιότητα τοῦ διὰ ταῦ ὡς ἄνω νόμου ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ καὶ θέλετε συνδράμει εἰς τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν ταύτων, παρέχοντες ἡμῖν πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν περὶ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἐν τῇ περιφερείᾳ ὑμῶν ὑδραυλικῶν ἔργων καὶ περὶ τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ ταῦτα Δήμων καὶ Κοινοτήτων καὶ παρέχοντες ἡμῖν πάντα τ' ἀπαιτούμενα στοιχεῖα διὰ τὴν ἀμεσον ἴδρευσιν τῶν οἰκείων Ὑδραυλικῶν Ταμείων.

(Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας.)

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ

ΣΥΝΔ'ΟΙΚΗΤΗΣ

Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ
ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ - ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

ΝΕΣΤΟΣ
ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΝΕΟΝ
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ
ΤΟ ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ & ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

*Συγκεντρώνει με την διαλάμπουσαν καθαριότητα και τα ἄριστα
ὕλικά ὄλην τὴν ἐκλεκτὴν κοινωσίαν τῶν Ἀθηῶν.*

Τύποις Δ. Χ. ΤΡΕΜΠΕΛΑ